

Gemeente **Heerde**

2018

Programmabegroting

→ www.heerde.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord	5
Kaders	7
Dekkingsplan	11
1. Bestuur en Veiligheid	15
1.1 Collegeprogramma	15
1.2 Nieuw beleid.....	18
1.3 Regulier werk	20
Programma indicatoren	20
Wat mag het kosten?	21
Saldo per product per programma	22
2. Financiën, Economie en grote projecten.....	23
2.1 Collegeprogramma	23
2.2 Nieuw beleid.....	25
2.3 Regulier werk	27
Programma indicatoren	27
Wat mag het kosten?	28
Saldo per product per programma	30
3. Ruimte	31
3.1 Collegeprogramma	31
3.2 Nieuw beleid.....	34
3.3 Regulier werk	35
Programma indicator.....	35
Wat mag het kosten?	36
Saldo per product per programma	39
4. Samenleving	41
4.1 Collegeprogramma	41
4.2 Nieuw beleid.....	44
4.3 Regulier werk	45
Programma indicator.....	45
Wat mag het kosten?	47
Saldo per product per programma	50
Overzicht overhead.....	51
Wat mag het kosten?	52
Algemene dekkingsmiddelen	53
Wat mag het kosten?	53
Specificatie inkomsten algemene dekkingsmiddelen 2018.....	54

Onvoorzien	55
Overzicht programmaplan	57
Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	61
Paragraaf Grondbeleid.....	73
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	79
Paragraaf Verbonden partijen.....	81
Paragraaf Lokale heffingen	85
Paragraaf Financiering.....	91
Paragraaf Bedrijfsvoering	95
Paragraaf Duurzaamheid en Cittaslow	98
Paragraaf Handhaving	101
Paragraaf Dienstverlening.....	103
Paragraaf Deregulering	105
Paragraaf Interne beheersing	107
Begrotingsparagraaf	109
Bijlagen.....	114

Voorwoord

Met enige trots en dankbaarheid presenteren wij bijgaand de laatste begroting van deze raadsperiode. Dat gebeurt tegen de achtergrond van een aantal grote ontwikkelingen. Enerzijds zijn we volop bezig ons preventiebeleid in het sociaal domein te versterken. Vroeg adequaat helpen waar het kan en mag. Anderzijds bereiden we ons voor op de invoering van de omgevingswet. De uitnodigingsplanologie is daar een eerste proeve van. In regionaal verband zijn wij binnen de Regio Zwolle actief en hopen wij toe te treden tot de Stedendriehoek, terwijl nog zeer onlangs in nauwe samenspraak met onze inwoners en diverse andere participanten de toekomstvisie tot stand gekomen is.

Het komende jaar zal uitvoerig verkend worden hoe de locatie Gemeentewerf in het hart van ons dorp een nieuwe invulling kan krijgen. Veel partijen zijn hierbij betrokken. Daarnaast wordt verder gebouwd in de Bovenkamp waar momenteel ook gesprekken gaande zijn om tot sociale woningbouw te komen. De ruimtelijke procedure om in Wapenveld het woonproject De Kolk af te ronden is opgestart.

In nauwe samenspraak met de gemeenteraad wordt het komende jaar geïnvesteerd in duurzaamheid. We verwachten veel van de onlangs opgerichte energievoorzieningscoöperatie. Om bij te dragen aan de ambitie om de "Veluwe op 1" te zetten wordt in de komende jaren geïnvesteerd in Wij zijn Heerde om de recreatie te versterken en daarmee onze economie een bescheiden impuls te bieden. De Hoogwatergeul kan nog verder worden uitgenut in dit opzicht. Wij zien meer mensen aan het werk komen. Ook groeien de inkomsten uit leges omdat er meer ge- en verbouwd wordt.

Ten aanzien van onze eigen organisatie spreken we de wens uit dat de werkdruk verminderen kan en dat we de ICT-opgaven (hard- en software, informatiebeveiliging) waarvoor onze gemeente staat binnen gestelde kaders kunnen inpassen. Daarover heeft het college enige zorg. De nieuwe organisatie is "omgevingsbewust en ondernemend" uit de startblokken gekomen onder prima leiding van een vrijwel nieuw managementteam.

Het is gelukt een sluitende meerjarenbegroting 2018-2021 aan uw raad te presenteren, waarbij het door uw raad vastgestelde addendum bij de Perspectiefnota 2018-2021 leidraad is geweest. Dat was geen eenvoudige opgave, zeker niet ten opzichte van de toenemende opgaven waarvoor onze gemeente zich geplaatst ziet. De gemeentelijke belastingen en leges zijn niet verder gestegen. Onze reservepositie groeit bescheiden en onze schuldpositie neemt bescheiden af.

Dat zijn mooie stappen vooruit. Tegelijk zal het van ons allemaal discipline vragen en scherp aan de wind zeilen om deze koers voort te zetten. Ondertussen komen de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 in zicht: het hoogtepunt van onze lokale democratie. De kiezer mag zich uitspreken over het werk van college van BenW en Gemeenteraad.

Wij spreken de wens uit dat alle voorgenomen maatregelen in deze begroting bijdragen tot versterking van onze Heerder samenleving en de lokale economie. Hartelijk dank aan allen die een bijdrage leverden aan het tot stand komen van deze begroting.

Wij zien uit naar een plezierig en constructief debat met uw Gemeenteraad over deze conceptbegroting 2018-2021.

Namens het College van BenW,
Wolbert Meijer
Wethouder Financiën

Kaders

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) staat dat de raad een programmabegroting op moet stellen die bestaat uit een beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting bevat tenminste het programmaplan en zeven verplichte paragrafen. Het programmaplan bestaat uit door de raad gedefinieerde programma's.

Programma's zijn een samenhangende verzameling van producten en activiteiten, die gericht zijn op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke doelen en effecten. In het kader van de nieuwe BBV-richtlijnen zijn hieraan prestatie-indicatoren gekoppeld (bron waarstaategemeente.nl). Het programmaplan bevat tevens een integrale opsomming van de baten en lasten. De eisen hiervoor zijn opgenomen in artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording. Daarnaast heeft de gemeenteraad een financiële verordening vastgesteld waarin nadere kaders zijn gesteld ten aanzien van planning, budgetbewaking en rapportage. Jaarlijks wordt voorafgaand aan de begrotingsvoorbereiding een perspectiefnota vastgesteld waarin het nieuw/gewijzigd beleid en de financiële uitgangspunten zijn opgenomen.

Indeling begroting

Programma's

Met ingang van 2015 is de begroting ingedeeld in vier programma's, zeven verplichte paragrafen en vier niet verplichte paragrafen. Deze indeling weerspiegelt de keuzes die in het collegeprogramma zijn gemaakt. De begroting is verder onderverdeeld in producten, die als deelprogramma's gezien kunnen worden. De nadere uitwerking van de producten in een productbegroting is aan het college opgedragen. Deze ligt tezamen met tal van calculaties en gedetailleerde ramingen ten grondslag aan de programmabegroting.

De programma's zijn gekoppeld aan de portefeuilles van de burgemeester en wethouders en zijn respectievelijk:

1. Bestuur & Veiligheid;
2. Financiën, Economie en grote projecten;
3. Ruimte;
4. Samenleving.

Tezamen vormen deze het **programmaplan**, dat zowel de inhoud (doelen en middelen) van de begroting als de verdeling van baten en lasten bevat. Binnen dit plan is een totaal van enkele honderden maatregelen gedefinieerd: investeringen, lopende activiteiten, projecten en klussen die u op de beleids- en beheersagenda heeft geplaatst. Over deze maatregelen zal met regelmaat gerapporteerd worden aan management, college en raad, binnen ieders respectievelijke verantwoordelijkheden en informatiebehoefte.

Toegevoegde onderdelen a.g.v. de BBV-wijzigingen

Met ingang van het begrotingsjaar 2017 gelden er nieuwe BBV-richtlijnen. Eén van de aanpassingen is dat de apparaats- en personeelskosten die niet direct betrekking hebben op het primaire proces niet meer mogen worden verwerkt in het uurtarief maar als 'overheadkosten' apart inzichtelijk moeten worden gemaakt. Een andere wijziging is dat de 'algemene dekkingsmiddelen' en de raming voor 'onvoorzien' ook afzonderlijk moeten worden getoond.

Deze onderdelen zijn toegevoegd na de programma's:

- Overzicht overhead;
- Algemene dekkingsmiddelen;
- Onvoorzien.

Paragrafen

Naast de verplichte paragrafen zijn er een viertal niet verplichte paragrafen toegevoegd, op de gebieden duurzaamheid, handhaving dienstverlening en deregulering. Dit zijn thema's die deze bestuursperiode bestuurlijk aandacht vragen én die door de gehele begroting spelen, reden om ze als paragraaf op te nemen. Deze paragrafen geven elk vanuit een ander perspectief een "doorsnede" van de begroting. Op punten zijn de paragrafen tamelijk technisch van aard. Het zijn:

- Weerstandsvermogen en Risicobeheersing;
- Grondbeleid;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Verbonden partijen;
- Lokale heffingen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Duurzaamheid en Cittaslow (niet verplicht);
- Handhaving (niet verplicht);
- Dienstverlening (niet verplicht);
- Deregulering (niet verplicht).

Overzicht programma's en producten

Bestuur & Veiligheid

Product	Programmaverantwoordelijke	Portefeuillehouder
Bestuur	L. Liefers	W.R.J.M. Pijnenburg-Adriaenssen
Veiligheid	L. Liefers	W.R.J.M. Pijnenburg-Adriaenssen
Burgerzaken	L. Liefers	W.R.J.M. Pijnenburg-Adriaenssen

Financiën, economie en grote projecten

Product	Programmaverantwoordelijke	Portefeuillehouder
Financiën	A. van Tuijl	W.I. Meijer
Economie & Toerisme	A. van Tuijl	W.I. Meijer
Uitvoering Regiocontract	A. van Tuijl	W.I. Meijer
Uitvoering Gebiedsontwikkeling	A. van Tuijl	W.I. Meijer
Uitvoering Grondbeleid	A. van Tuijl	W.I. Meijer

Ruimte

Product	Programmaverantwoordelijke	Portefeuillehouder
Bouwen & Wonen	W. Blankvoort / M. Siliakus	G. van Dijk
Ruimtelijke ontwikkeling	W. Blankvoort / M. Siliakus	G. van Dijk
Accommodaties	W. Blankvoort / M. Siliakus	G. van Dijk
Beheer & Onderhoud	W. Blankvoort / M. Siliakus	G. van Dijk
Bosbeheer	W. Blankvoort / M. Siliakus	G. van Dijk
Uitvoering project Dorpscentra	W. Blankvoort / M. Siliakus	G. van Dijk

Samenleving

Product	Programmaverantwoordelijke	Portefeuillehouder
Onderwijs & Educatie	R.Bouw/ H. Pander	H.J. Berkhoff
Kunst, Cultuur & Media	R.Bouw/ H. Pander	H.J. Berkhoff
Sport	R.Bouw/ H. Pander	H.J. Berkhoff
Informatie en toegang sociaal domein	R.Bouw/ H. Pander	H.J. Berkhoff
Jeugdhulp individuele voorzieningen	R.Bouw/ H. Pander	H.J. Berkhoff
Jeugdhulp overige voorzieningen	R.Bouw/ H. Pander	H.J. Berkhoff
Participatie & Werk	R.Bouw/ H. Pander	H.J. Berkhoff
Wmo	R.Bouw/ H. Pander	H.J. Berkhoff

Onvoorzien

Product	Programmaverantwoordelijke	Portefeuillehouder
Onvoorzien	A. van Tuijl	W.I. Meijer

Algemene dekkingsmiddelen

Product	Programmaverantwoordelijke	Portefeuillehouder
Algemene dekkingsmiddelen	A. van Tuijl	W.I. Meijer

Overzicht overhead

Product	Programmaverantwoordelijke	Portefeuillehouder
Overhead	A. van Tuijl	W.I. Meijer

Prestatie - indicatoren

Landelijk is er een set van prestatie-indicatoren ontwikkeld die verplicht in de begroting is opgenomen. Deze indicatoren zijn een verlengstuk van de 3-W vragen (Wat willen we bereiken, Wat gaan we daarvoor doen en Wat mag het kosten) en geven meer inzicht in hoe een gemeente functioneert op tal van terreinen. Door het verplichte karakter wordt de onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten sterk verbeterd. Genoemde prestatie-indicatoren zijn grotendeels opgenomen bij de desbetreffende programma's (34 in totaal) en zijn afkomstig van de website Waarstaatjegemeente.nl. Bij de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing zijn er financiële indicatoren toegevoegd en bij de paragraaf Bedrijfsvoering zijn er indicatoren opgenomen voor de formatie en bezetting (onderdeel Personeelsbeleid) en voor het overheadpercentage (onderdeel Planning & Control).

De indicatoren zijn ontwikkeld door de commissie BBV en de commissie Depla en zijn voor iedere gemeente gelijk. Deze indicatoren worden regelmatig gecontroleerd en zo nodig wordt met de verantwoordelijke instantie contact opgenomen om deze aan te passen. Actuele gegevens zijn niet altijd beschikbaar daarom zijn sommige indicatoren minder recent. Het verplichte karakter betekent dat we als gemeente geen invloed hebben op welke indicatoren er zijn opgenomen en welke periode per indicator is genomen.

Afstemming vanuit de perspectiefnota

De begroting is opgesteld conform de financiële kaders zoals deze zijn opgesteld in de Perspectiefnota 2018-2021. Deze nota is vastgesteld in de raadsvergadering van 26 juni 2017. Op het punt van de indexeringen in het meerjarenperspectief is aangesloten bij de cijfers uit de meicirculaire 2017 van het rijk en de interpretatie daarvan door de provinciaal toezichthouder. Op grond hiervan is er een indexering voor 2018 van 1,6% voor de reguliere posten. De salarissen voor 2018 zijn geraamd o.b.v. de recentste Cao-afspraken. Voor de jaren 2019-2021 is rekening gehouden met een indexeringspercentage van 2,4%.

De financiële analyse van verschillen tussen deze en de voorgaande begroting is beperkt tot bedragen die meer dan € 50.000,- afwijken, of die anderszins vanuit bestuurlijk oogpunt van belang zijn om te vermelden.

Dekkingsplan

Elk jaar wordt als sluitstuk van de begrotingsvoorbereiding een dekkingsplan opgesteld. Hierin zijn de maatregelen opgenomen die nodig zijn om tot een sluitende meerjarenbegroting te komen.

Een sluitende begroting

In het collegeprogramma is de doelstelling geformuleerd om elk jaar een sluitende begroting te presenteren. De O.Z.B.-bijdrage die van de burger wordt gevraagd is ten opzichte van 2017 niet verhoogd afgezien van het indexeringspercentage van 1,6%.

De begroting voor 2018 sluit met een **positief saldo van € 6.716,-**. In onderstaand meerjarenperspectief wordt u meegenomen hoe dit saldo is ontstaan, welke keuzes hiervoor zijn gemaakt en welk nieuw beleid aan de begroting is toegevoegd.

Het meerjarenperspectief 2018-2021 vertoonde bij de Perspectiefnota een fors negatief tekort. Hierin kwam verandering nadat de Meicirculaire 2017 werd gepubliceerd; vooral de bijdrage voor de Jeugdzorg was aanmerkelijk hoger dan waar bij in de prognose rekening was gehouden. Daarom is besloten om het meerjarenperspectief te herzien. In een separaat addendum is deze herziening tegelijkertijd met de behandeling van de Perspectiefnota toegelicht en vastgesteld door uw raad.

Het volgende meerjarenperspectief is gebaseerd op het addendum en is de gecorrigeerde versie van de Perspectiefnota 2018-2021 na verwerking van de Meicirculaire 2017.

	2017	2018	2019	2020
Stand meerjarenraming bij de begroting 2017	7	42	162	224
Doorrekening investeringslijst		13-	18-	31-
Realistisch ramen				
Programma 1: Bestuur en Veiligheid		46-	36-	36-
Programma 2: Financiën, Economie en grote projecten		126-	126-	126-
Programma 3: Ruimte		56-	56-	56-
Programma 4: Samenleving		664-	664-	664-
Overhead		125-	125-	125-
Algemene dekkingsmiddelen	-130	28	156	209
Keuzes				
Nieuwe langlopende geldlening		77	70	62
Lagere kapitaallasten vrijkomende locaties		40	40	40
Halvering stelpost Onvoorzien		25		
Halvering studiekosten personeel		0		
Onderhoudsdotatie De Rhijnsberg en De Heerd		125		
Effect Meicirculaire	333	496	626	628
Nieuw beleid				
Duurzaamheid (Gelders Energie Akkoord)		30-	30-	30-
Vitale vakantieparken		11-	11-	11-
Promotie en marketing R&T		25-	25-	25-
M2A-project	7	39-	64-	61-
Werkdruk organisatie		100-	100-	100-
Aanvullende dekking				
Stelpost economische recessie		245	245	245
Compensatiegelden Hoogwatergeul		61	52	
Taakstelling sociaal domein		100		
Stand Perspectiefnota 2018-2020	217	4	96	143

Wijzigingen t.o.v. het vorige meerjarenperspectief

Bij het onderdeel '**realistisch ramen**' zijn de meerkosten voor het sociaal domein (programma 4) met € 530.000,- teruggebracht (was € 1.194.000,- wordt € 664.000,-); deze meerkosten worden betaald uit de meerinkomsten voor de Jeugdzorg.

Bij het onderdeel '**nieuw beleid**' zijn de volgende onderdelen toegevoegd.

Voor deelname aan de regionale samenwerking in het kader van de Gelderse Aanpak op basis van de Wet Milieubeheer (GEA) en continuering van de energieloketten is een raming van € 30.000,- opgenomen.

Gedurende vier jaar is er een bijdrage van € 11.000,- opgenomen voor de versterking en ontwikkeling van de verblijfsrecreatie (vitale vakantieparken). Tezamen met regiogemeenten, provincie Gelderland en partners in de recreatieve sector wordt hieraan gewerkt.

Voor de promotie en marketing van de Recreatie & Toerisme is € 25.000,- in de begroting opgenomen.

De meerkosten die voortvloeien uit het M2A-project (vernieuwen van het applicatielandschap) zijn aan de begroting toegevoegd en bedragen voor de jaren 2017-2020 respectievelijk € 39.000,-; € 64.000,- en € 61.000,-.

Als laatste is er een structurele raming van € 100.000,- opgenomen om de toenemende werkdruk in de gemeentelijke organisatie terug te dringen.

Voor bovengenoemd nieuw beleid wordt de volgende '**aanvullende dekking**' voorgesteld:

De structurele stelpost 'economische crisis' heeft, nu de recessie voorbij is en er meer duidelijkheid is over (de ramingen van) het sociaal domein, zijn betekenis verloren en kan worden afgeraamd. Dit is een structureel voordeel voor de begroting van € 245.000,-. Hiermee is deze stelpost definitief komen te vervallen.

Als gevolg van de areaaluitbreiding Hoogwatergeul wordt er eind 2017 een éénmalige compensatiebijdrage van € 3.200.000,- ontvangen. Wanneer dit geld wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve dan ontstaat hierdoor een rentevoordeel in de jaren 2018 en 2019 (€ 61.000,- respectievelijk € 52.000,-).

Voor de onderdelen Wmo en Inkomen is voor 2018 een aanzienlijk tekort geraamd. Om dit tekort voor een deel terug te dringen wordt niet alleen voor deze onderdelen maar voor het gehele sociaal domein een taakstelling van € 100.000,- voorgesteld.

Nieuwe ontwikkelingen

In bovenstaand, positief sluitend, meerjarenperspectief was nog geen rekening gehouden met de meerkosten salarissen. De doorrekening van de recente cao-ontwikkelingen en extra geraamde formatie voor het sociaal domein (raadsvoorstel 23 januari 2017); veroorzaken een totale stijging van de lasten van € 102.000,- voor 2018 en de jaren erna.

Opnieuw zijn de budgetten doorgenomen en waar nodig, aangepast. In totaliteit is de begroting bijgesteld met een aantal incidentele tegenvallers (€ 52.000,-). De bij de Midzomeranalyse aangekondigde stofkamanalyse leverde € 132.000,- op, waaronder een forse meeropbrengst leges WABO. Op dit moment is er geen aanleiding om meerjarig een toename van de leges te ramen. Daarom loopt het resultaat van deze exercitie van € 80.000,- in 2018, in 2019 terug naar € 5.000,- tot een tekort van € 10.000,- in 2020.

Eveneens wordt voorgesteld om het rentepercentage over het financieringstekort voor 2018 te verlagen naar 0,75% (voordeel € 22.000,-).

Het college heeft de investeringen voor fietspaden verlaagd van € 350.000,- naar € 200.000,-. Daarnaast zijn er geen investeringen meer opgenomen voor de wegen. Deze maatregelen hebben ook een gunstig effect op de schuldpositie van de gemeente Heerde.

Genoemde wijzigingen resulteren in een **sluitende meerjarenraming voor 2018-2021** zoals uit onderstaand overzicht blijkt.

	2017	2018	2019	2020	2021
Nieuwe stand Perspectiefnota 2018-2021	217	4	96	143	324
Nieuwe ontwikkelingen					
Meerkosten salarissen		102-	96-	118-	130-
Stofkamanalyse		105	15	12	28

Meerjarenraming programmabegroting 2018-2021		7	15	37	222
--	--	---	----	----	-----

1. Bestuur en Veiligheid

Dit programma gaat over:

- alle activiteiten die te maken hebben met het goed functioneren van de gemeente als lokale democratie en de relatie met de samenleving. Daarvoor is een betrouwbaar, slagvaardig, integer en transparant bestuur nodig, dat in nauwe samenspraak met inwoners en ondernemers invulling geeft aan en verantwoordelijkheid draagt voor de Heerder samenleving.
- de gemeente als dienstverlenende organisatie met een doelmatige en klantgerichte dienstverlening.
- de fysieke en sociale veiligheid in de directe woonomgeving van onze inwoners.

1.1 Collegeprogramma

Wat willen we bereiken?

1.1.1 Bij onze beleids- en besluitvorming en onze dienstverlening staat wat goed is voor onze burgers centraal.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.1.1 Ons handelen is betrouwbaar voor burgers en we ontwikkelen beleid in samenspraak met burgers.

We zijn een betrouwbare, slagvaardige, integere en transparante bestuur, dat in nauwe samenspraak met inwoners en ondernemers invulling geeft aan en verantwoordelijkheid draagt voor de Heerder samenleving.

Wat willen we bereiken?

1.1.2 Wat goed werkt in bestaande samenwerkingen zetten we voort, wat knelt willen we heroverwegen en deelname aan een strategische alliantie vinden we belangrijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.2.1 We zetten in op samenwerking in de regio Stedendriehoek en in de regio Zwolle. Met de H2O gemeenten werken we samen op onderdelen in de bedrijfsvoering. We zien de Regio Stedendriehoek als onze natuurlijke samenwerkingspartner voor het sociaal en ruimtelijk domein, maar ook als strategische partner voor regio overstijgende belangen. Voor recreatie en toerisme wordt samengewerkt in de Veluwe op 1 waarin ook de gemeenten in de Regio Stedendriehoek participeren. Samenwerking in de Regio Zwolle richt zich op werkgelegenheid vanwege de landelijke indeling in deze arbeidsmarktregio en, in het verlengde daarvan, op economie. De bestuurlijke keuze voor de regio Stedendriehoek heeft impact op de huidige samenwerking met de voormalige RNV gemeenten en voor de Strategische Alliantie Veluwe Noord. Naar verwachting verloopt e.e.a. kostenneutraal.

Wat willen we bereiken?

1.1.3 Waar mogelijk worden regels terug gedrongen en bedrijfsprocessen geoptimaliseerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.3.1 Deregulering en optimalisering van bedrijfsprocessen is een doorlopend proces. Organisatie breed wordt continu gekeken naar mogelijkheden van om de administratieve druk voor burgers en bedrijven te verminderen en bedrijfsprocessen te optimaliseren. Wij anticiperen met onze lokale regelgeving ook op landelijke ontwikkelingen, zoals de Omgevingswet waarbij het aantal wetten en regels drastisch wordt terug gebracht. Efficiënte bedrijfsprocessen en ketenregie dragen er toe bij dat burgers en bedrijven slagvaardig geholpen worden.

Wat willen we bereiken?

1.1.4 We werken volgens ons dienstverleningsconcept en maken gebruik van de mogelijkheden voor elektronische dienstverlening.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.4.1 Burgers en bedrijven worden gefaciliteerd.

Afspraken maken is mogelijk via onze website, die apparaat onafhankelijk te lezen is en aanvraagformulieren staan online. Er is maatwerk voor burgers die liever een ander kanaal (telefoon of balie) benutten. Wij werken met servicenormen, waaraan we onze dienstverlening toetsen en die we zo nodig bijstellen als veranderingen in de samenleving daar aanleiding voor geven.

Wat willen we bereiken?

1.1.5 We handhaven strak op APV regels en zetten zwaar in op het bestrijden van overlast vanwege het gebruik van drank en/of drugs.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.5.1 Handhaving op basis van de geactualiseerde APV

Op de APV regels, die in de geactualiseerde APV 2017 over zijn gebleven, wordt de handhavingsprioritering vastgesteld in het Uitvoeringsplan VTH-taken (Vergunning, Toezicht en handhaving). Naast de belangrijke rol van preventie (Programma 4) zijn in de APV regels opgenomen rond alcohol en drugs en heeft de burgemeester bevoegdheden op grond van de Opiumwet (Damocles) om woningen of voor het publiek toegankelijke gebouwen te sluiten als daar sprake is van drugshandel of voorbereidende handelingen.

Wat willen we bereiken?

1.1.6 We zien er op toe dat de afspraken die met de ondernemers zijn gemaakt over uitstallingen en terrassen worden nagekomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.6.1 We controleren of de regels rond uitstallingen en terrassen in het centrum, die in overleg met de ondernemers zijn opgesteld, worden nagekomen.

Op de nadere regels wordt toezicht gehouden en vindt zo nodig handhaving plaats.

Wat willen we bereiken?

1.1.7 Inwoners en gemeente nemen initiatieven om de duurzaamheid te bevorderen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.7.1 Wij stimuleren of faciliteren initiatieven die de duurzaamheid bevorderen.

Dankzij het initiatief van raadsleden en inwoners beschikt de gemeente Heerde inmiddels over een energiecoöperatie.

Door de samenwerkingsovereenkomst Slim Openbaar Laden met de provincie Gelderland komen er meer oplaadpunten voor elektrische voertuigen.

De afvalinzameling als gevolg van Fase 1 is boven verwachting. Het percentage hergebruik is zodanig hoog dat gemeentebrede ondergrondse verzamelssystemen voor restafval niet worden overwogen. Inwoners worden geïnformeerd over de subsidiemogelijkheden die er zijn voor duurzame maatregelen.

Wat willen we bereiken?

1.1.8 Zo veel mogelijk zelfsturing door de lokale brandweervrijwilligers en procedures en protocollen waar mogen (laten) vereenvoudigen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.8.1 Aandacht hiervoor vragen binnen de Veiligheidsregio.

Dit is een voortdurend aandachtspunt voor de burgemeester bij overleg binnen de Veiligheidsregio, cluster Noord Veluwe.

1.2 Nieuw beleid

Wat willen we bereiken?

1.2.1 Een duidelijk gemeentelijk informatiebeleid vaststellen, borging van informatieveiligheid en actuele en zo volledig mogelijke Basisregistraties.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.2.1.1 We formuleren een visie op informatiebeleid en maken diverse plannen hoe we informatieveiligheid, privacywetgeving en digitale communicatie met onze burgers en bedrijven binnen onze gemeentelijke organisatie borgen.

Bij informatieveiligheid komt veel kijken: beheer van registraties (o.a. basisregistratie personen, adressen, gebouwen, grootschalige topografie en DigiD), toegang gebouwen, voorkomen van datalekken en gedrag van bestuur en medewerkers. Een visie op informatieveiligheid is dan noodzakelijk, ook om de opdrachtgeversrol richting de H2O I-dienst goed in te vullen. Een multidisciplinaire werkgroep Informatiebeveiliging werkt aan de plannen en pakt de maatregelen op die wettelijke gevraagd worden. Er wordt aangehaakt bij onze organisatie ontwikkeling en bij de uitgangspunten van de landelijke agenda 2020, wanneer digitaal communiceren met burgers en bedrijven, verplicht is.

We maken in een Plan van Aanpak zaakgericht werken inzichtelijk en hoe en onder welke (financiële en applicatie) condities we duidelijk en tijdig kunnen communiceren over de voortgang van onze dienstverlening (via MijnOverheid).

We stellen een uitvoeringsplan en een bijbehorende kosten op om inzicht te geven welke kosten minimaal noodzakelijk zijn om te voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbeheer (Europese Privacy Wetgeving).

Wat willen we bereiken?

1.2.2 Onze basisregistraties zijn op orde en we zijn waar nodig aangesloten.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.2.2.1 We houden de Basisregistraties Personen (BRP), Adressen en Gebouwen (BAG) en Grootschalige Topografie (BGT) op orde en zo volledig mogelijk, sluiten aan op het Handelsregister en zorgen voor een registratie voor Niet Authentieke Objecten.

We schaffen mutatiesignalering (om luchtfoto's te kunnen vergelijken), mutatiekartering (op basis van de uitkomsten van de mutatiesignalering) en geo-obliek (om het werkelijke vloeroppervlak van een object in beeld te brengen) aan. Het landelijke programma om te komen tot een modernisering van de Basisregistratie Personen is door de minister in juni 2017 gestopt. Met de aansluiting op het Handelsregister, de basisregistratie voor alle rechtspersonen en ondernemingen in Nederland, voldoen we aan de wet.

Naast deze registraties zorgen we voor een registratie voor Niet Authentieke Objecten.

Wat willen we bereiken?

1.2.3 Digitale verslaglegging van raads- en commissievergaderingen en themabijeenkomsten.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.2.3.1 Uitzenden van deze vergaderingen en bijeenkomsten via internet en archiveren als video-of audiobestanden.

Het college heeft de intentie om hiervoor in 2018 met een voorstel te komen.

Wat willen we bereiken?

1.2.4 Door regionale samenwerking de mogelijkheden van duurzaamheidsmaatregelen nog beter onder de aandacht van inwoners te brengen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.2.4.1 Deelname aan de regionale samenwerking in het kader van de Gelderse Aanpak op basis van de Wet Milieubeheer (GEA) en continuering van het energieloket.

1.3 Regulier werk

01. Bestuur

02. Burgerzaken

03. Veiligheid

Programma indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Heerde	Nederland	Bron
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	0,5	2,3	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	2,2	3,3	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	2,7	5,3	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	3,2	5,6	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	aantal per 1.000 inwoners	2016	55	137,4	Bureau Halt
Harde kern jongeren	aantal per 10.000 inwoners	2014	1,1	1,3	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)
Jongeren met delict voor rechter	%	2015	1,5	1,45	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Wat mag het kosten?

Lasten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Bestuur	2.678.050	973.586	1.064.690	1.065.822	1.085.593	1.102.573
Burgerzaken	577.320	429.689	383.073	390.729	398.547	405.219
Veiligheid	1.429.203	1.305.723	1.262.512	1.262.037	1.261.288	1.261.295
Totaal lasten	4.684.573	2.708.998	2.710.275	2.718.588	2.745.428	2.769.087

Baten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Bestuur	-600	-49.250	0	0	0	0
Burgerzaken	-345.286	-291.160	-295.820	-300.550	-305.360	-310.250
Veiligheid	-50.980	-22.940	-21.220	-21.560	-21.900	-22.250
Totaal baten	-396.866	-363.350	-317.040	-322.110	-327.260	-332.500

Resultaat	-4.287.707	-2.345.648	-2.393.235	-2.396.478	-2.418.168	-2.436.587
------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Toelichting op de lasten en baten

Lasten

Ten opzichte van 2017 wijken de cijfers bij dit programma minimaal af van de raming voor 2018. Wel zijn er verschillen bij de producten onderling; deze worden hieronder toegelicht.

Op de **producten Burgerzaken en Veiligheid** zijn de lasten achtereenvolgens ruim € 46.000,- en € 43.000,- lager. Dit verschil kan worden verklaard doordat er op deze beide producten minder ambtelijke uren worden doorberekend.

Op het **product Bestuur** is de raming € 91.000,- hoger. De verklaring hiervoor is:

Studiekosten gemeenteraad: Vanwege de verkiezingen in 2018 is het budget opgehoogd met € 10.000,- omdat de nieuwe raad trainingen moet volgen.

Overige personeel van derden: In 2017 was hiervoor per abuis geen budget opgenomen. Dit is wel nodig (€ 4.000,-) ter dekking van de kosten voor een raadsnotulist.

Representatiekosten van het college: Deze post is éénmalig verhoogd met € 10.000,- in verband met de (afscheids)kosten van de wethouders na de gemeenteraadsverkiezingen in 2018.

Contributies: Deze post is bijgeraamd met € 43.000,-. De contributie van € 23.000,- voor de VNG werd voorheen via algemene uitkering verrekend en moet nu meegenomen worden in de begroting (budget neutraal). Verder worden Mijn Overheid en de berichtenbox vanaf 2018 doorbelast aan de gemeente voor € 20.000,-.

Rechtskundig advies: Ophoging van € 30.000,- op basis van uitgaven 2016.

Overige niet duurzame goederen en diensten: Naar aanleiding van de perspectiefnota is € 30.000,- bijgeraamd voor uitvoering van het programma 2018 Gelders Energie Akkoord.

Het resterende verschil van +/- € 36.000,- is het gevolg van éénmalige budgetbijstellingen bij dit programma (Voorjaarsnota) die in 2018 niet terugkomen.

Baten

Geen opmerkingen.

Saldo per product per programma

Programma 1 Bestuur & Veiligheid	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur			
Basisregistratie	44.690		44.690
Bestuurlijke samenwerking	69.968		69.968
College	446.015		446.015
Duurzaamheid	69.381		69.381
Griffie	100.395		100.395
Internationale contacten	1.720		1.720
Raad	197.030		197.030
Rechtsbescherming	52.820		52.820
Rekenkamerfunctie	18.700		18.700
Streekarchivariaat	63.971		63.971
Totaal Bestuur	1.064.690	0	1.064.690
Burgerzaken			
Burgerzaken	225.486		225.486
Secretarieleges	111.880	-295.820	-183.940
Vaccinatie & doodschouw	6.440		6.440
Verkiezingen	39.267		39.267
Totaal Burgerzaken	383.073	-295.820	87.253
Veiligheid			
APV	136.829	-21.220	115.609
Brandweer	946.202		946.202
Crisisbeheersing	37.728		37.728
Drank- en horecawet	36.791		36.791
Openbare orde & Veiligheid	104.962		104.962
Totaal Veiligheid	1.262.512	-21.220	1.241.292
Totaal programma 1 Bestuur & Veiligheid	2.710.275	-317.040	2.393.235

2. Financiën, Economie en grote projecten

Dit programma gaat over:

- Een financieel gezonde organisatie.
- Het faciliteren en stimuleren van economische en recreatieve ontwikkelingen in de gemeente.
- Grote projecten. De projecten met financiering vanuit het Regiocontract (Centrum Heerde eerste fase) Centrum Wapenveld, Van Meursweide en Van Meurspark, TIP Renderklippen en Apeldoorns Kanaal) zijn inmiddels opgeleverd. De gebiedsontwikkeling Veessen-Wapenveld loopt tot en met 2017.

2.1 Collegeprogramma

Wat willen we bereiken?

2.1.1 Uitvoering geven aan het Economisch manifest.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.1.1.1 Faciliteren van het proces Bedrijven investeringszone (BIZ) en het Gemeentelijk Ondernemersoverleg (GOO) en actieve deelname aan het GOO.

In de toolkit 'Ondernemers' op onze gemeentelijke website vindt de (startende) ondernemer actuele, integrale en relevante informatie.

Vraagstukken vanuit het bedrijfsleven/ondernemers kunnen integraal opgepakt worden.

We zijn een vaste partner in het gemeentelijk ondernemersoverleg en faciliteren verslaglegging.

Wij leveren input bij algemene ledenvergaderingen van de lokale ondernemersverenigingen en organiseren in samenspraak ondernemersbijeenkomsten.

Er vinden bedrijfsbezoeken plaats.

Actieve deelname in de regionale samenwerking.

Wat willen we bereiken?

2.1.2 Voorwaarden en criteria creëren waardoor de bestaande agrarische en recreatieve sector en de horeca zich kan ontwikkelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.1.2.1 Met uitnodigingsplanologie worden hiertoe mogelijkheden geboden.

Uitnodigingsplanologie biedt mogelijkheden voor initiatieven die een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling en versterking van de agrarische en recreatieve sector. Datzelfde geldt voor initiatieven om de horeca in de gemeente te versterken.

Wat willen we bereiken?

2.1.3 Mogelijk maken van de toegang tot natuurgebieden door uitbreiding van toeristische overstappunten.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.1.3.1 Het verzoek om uitbreiding van de kiosk Renderklippen beoordelen en de bosschuur aan de Kamperweg betrekken bij (recreatieve) ontwikkelingen.

Het initiatief tot uitbreiding van de kiosk aan de Elburgerweg en functieverandering van de bosschuur aan de Kamperweg wordt op meerwaarde beoordeeld. Dit sluit aan op de ontwikkeling waarbij de omgeving rond de Schaapskooi toegankelijker is gemaakt.

Wat willen we bereiken?

2.1.4 Voorkomen van jaarlijkse tekorten en zorgen voor een structureel sluitende begroting met eenzelfde OZB opbrengst zonder verhoging anders dan de gebruikelijke indexering.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.1.4.1 De begroting is gebaseerd op realistische ramingen op basis van bestaand beleid dat door de raad is vastgesteld binnen de gestelde kaders en de tarieven voor leges en vergunningen worden berekend op basis van kostendekkende dienstverlening.

Met een efficiënte dienstverlening zoals genoemd in Programma 1 worden de tarieven voor leges en vergunningen zo laag mogelijk gehouden.

2.2 Nieuw beleid

Wat willen we bereiken?

2.2.1 Instandhouding van de klompenpaden.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.2.1.1 Wij vragen ondernemers om een bijdrage in de kosten.

Voor de instandhouding en het beheer van de klompenpaden zijn structurele middelen nodig die wij niet hebben begroot. Wij gaan in gesprek met ondernemers om zichtbaar te maken wat de spin off van deze klompenpaden is en vragen hen om een substantiële financiële bijdrage.

Wat willen we bereiken?

2.2.2 Onze schuldpositie terug brengen.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.2.2.1 Wij zoeken naar financiële mogelijkheden om de omvang van onze leningportefeuille terug te brengen.

We hanteren een terughoudend investeringsbeleid. Hierbij wordt ook gekeken naar de vrijval van kapitaallasten in relatie tot het totaal aan nieuwe investeringen in het betreffende (begrotings)jaar.

De mogelijkheid tot verkoop van gemeentelijke eigendommen wordt verder onderzocht.

Wat willen we bereiken?

2.2.3 Versterking en ontwikkeling van de verblijfsrecreatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.2.3.1 Uitvoering geven aan het regionale Programma Vitale Vakantieparken.

Wij werken samen met regiogemeenten, provincie Gelderland, het recreatief bedrijfsleven, veiligheidspartners en belangenorganisatie Recron.

Wat willen we bereiken?

2.2.4 Vitalisering van de dorpscentra Heerde en Wapenveld.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.2.4.1 Gezamenlijke aanpak voor het creëren van een aantrekkelijk winkelgebied

Samenbrengen en faciliteren van ondernemers en pandeigenaren met het doel het ontstaan van een aantrekkelijk compact winkelgebied in het centrum van Heerde voor de korte maar ook voor de middellange en lange termijn. Samen met de ondernemers van Heerde wordt onderzocht of een ondernemersfonds het economische bedrijfsleven in Heerde met elkaar in verbinding kan brengen. Ook gaan we hierover in gesprek met de ondernemers in Wapenveld.

Wat willen we bereiken?

2.2.5 Promotie en marketing van de (recreatieve) mogelijkheden in de gemeente Heerde.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.2.5.1 Er worden extra middelen beschikbaar gesteld voor een betaalde kracht en een promotioneel uitvoeringsbudget.

'Wij zijn Heerde' ontvangt middelen om, naast de inzet van de vele vrijwilligers, een betaalde kracht in dienst te nemen, om nieuwe producten te ontwikkelen of bestaande producten te actualiseren. Ook worden extra middelen ingezet om het Uitvoeringsplan toeristische promotie 2017-2021 uit te voeren.

Wat willen we bereiken?

2.2.6 De applicaties die in de gemeentelijke organisatie worden gebruikt met een hogere kwaliteit tegen gunstiger financiële voorwaarden afnemen.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.2.6.1 Er wordt uitvoering gegeven aan het M2A project.

Dit vraagt om inzet van eigen medewerkers uit de organisatie. Bij de berekening van de projectkosten is deze inzet niet meegenomen. De risico's van dit project zijn uitvoerig met de gemeenteraad besproken (zie ook de alinea in de paragraaf Bedrijfsvoering waarin het M2A-project is toegelicht).

Wat willen we bereiken?

2.2.7 De werkdruk in de gemeentelijke organisatie is op een acceptabel niveau.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.2.7.1 Op de meest kwetsbare plekken wordt personele versterking ingezet.

Het gaat hier om formatieve inzet op die plekken waar de dienstverlening aan burgers of advisering aan college en raad in het geding komt. Het bedrag dat opgenomen is in de begroting heeft geen betrekking om de ontwikkelingen om zaakgericht werken uit te voeren en informatieveiligheid te borgen. Hiervoor komen nog afzonderlijke voorstellen.

2.3 Regulier werk

01. Economie & Toerisme

02. Financiën

03. Uitvoering gebiedsontwikkeling

04. Uitvoering Grondbeleid

Programma indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Heerde	Nederland	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2017	760	644	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2017	839	723	COELO, Groningen
WOZ -waarde woningen	duizend euro	2016	248	209	CBS- statistiek Waarde Onroerende Zaken
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2014	6,8	6	ABF-Systeem Woningvoorraad
Hernieuwbare elektriciteit (1)	%	2015	1,7	11,8	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor
Banen	per 1.000 inw 15-64 jaar	2016	588,5	744	LISA
Vestigingen (2)	per 1.000 inw 15-64 jaar	2016	120,3	134	LISA

(1) Elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

(2) Het aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.

Wat mag het kosten?

Lasten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Economie en toerisme	525.560	364.878	435.808	441.138	446.185	450.795
Financiën	3.742.179	1.532.060	1.210.405	1.211.489	1.212.594	1.213.721
Uitvoering	385.381	0	0	0	0	0
Regiocontract						
Uitvoering Grondbeleid	784.579	235.816	152.999	129.312	94.387	77.072
Uitvoering gebiedsontwikkeling	748.224	43.792	19.505	19.973	20.453	20.943
Totaal lasten	6.185.923	2.176.546	1.818.717	1.801.912	1.773.619	1.762.531

Baten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Economie en toerisme	-24.137	-21.920	-22.270	-22.620	-22.990	-23.360
Financiën	-967.579	-821.245	-47.681	-39.842	-18.545	170.776
Uitvoering	-728.416	0	0	0	0	0
Regiocontract						
Uitvoering Grondbeleid	-774.933	-263.360	-194.171	-171.045	-136.569	-119.352
Uitvoering gebiedsontwikkeling	-809.170	-64.053	0	0	0	0
Totaal baten	-3.304.234	-1.170.578	-264.122	-233.507	-178.104	28.064

Resultaat	-2.881.689	-1.005.968	-1.554.595	-1.568.405	-1.595.515	-1.790.595
------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Toelichting op de lasten en baten

Lasten

Ten opzichte van 2017 zijn de lasten bij dit programma € 358.000,- lager dan de raming. De volgende oorzaken zijn hiervoor aan te wijzen:

Het product **Economie en Toerisme** is gestegen met € 71.000,-. Deze verhoging is voor een deel het gevolg van het nieuw beleid dat is opgenomen voor het uitvoeringsplan en de promotie & marketing voor Recreatie & Toerisme (tezamen € 35.000,-). Daarnaast is er € 11.000,- bijgeraamd voor de vitale vakantieparken en is de bijdrage aan de regio Zwolle met € 12.000,- verhoogd (€ 4.500,- inwonerbijdrage € 0,23 en € 7.500,- te lage raming). De kapitaallasten voortvloeiend uit het project rivierfront Veessen veroorzaakt de resterende overschrijding van € 13.000,-.

Bij het **product Financiën** is de toevoeging aan de reserve Precario met € 100.000,- gestegen door een hogere belastingopbrengst van € 70.000,- en € 30.000,- lagere uitvoeringskosten. Het resterende verschil is een onderschrijding van € 422.000,- is het gevolg van incidentele mutaties in 2017 (resultaatbestemming en saldi van kostenplaatsen).

Het product **Uitvoering Gebiedsontwikkeling** is nagenoeg afgerond; hierdoor worden er nog maar beperkt uren geraamd op dit project; een onderschrijding van € 24.000,-.

Het product **Uitvoering Grondbeleid** tenslotte is € 83.000,- lager dan de raming van 2017. Dit komt doordat de grondexploitaties zich in het algemeen in een afrondende fase bevinden; hierdoor worden er minder (rente)kosten toegerekend en is de ureninzet lager dan vorig jaar.

Resumerend:

Uitvoeringsplan/promotie & marketing R & T	35.000
Vitale vakantieparken	11.000
Bijdrage regio Zwolle	12.000
Rivierfront Veessen	13.000
Toevoeging reserve Precariobelasting	100.000
Incidentele mutaties 2017	-/- 422.000
Gebiedsontwikkeling	-/- 24.000
Grondbeleid	<u>-/- 83.000</u>
Totaal	-/- 358.000

Baten

De totale onderschrijving aan de batenkant is bij dit programma -/- € 900.000,-. Dit wordt voor -/- € 763.000,- veroorzaakt door de resultaatbestemming uit 2017 verantwoord op het product **Financiën**.

De onderschrijving bij het product **Uitvoering grondbeleid** van -/- € 70.000,- wordt toegelicht bij de lasten. De resterende -/- € 14.000,- wordt verantwoord onder de Overhead en maakt geen onderdeel uit van dit programma.

In 2017 is er voor de Gebiedsontwikkeling een provinciale bijdrage ontvangen van € 64.000,-; voor 2018 wordt deze bijdrage niet ontvangen omdat het project is beëindigd.

Het resterende verschil ad. € 3.000,- is gering en wordt niet verder toegelicht.

Resumerend:

Resultaatbestemming 2017	-/- 763.000
Grondbeleid	-/- 70.000
Provinciale bijdrage Gebiedsontwikkeling	-/- 64.000
Overig	<u>-/- 3.000</u>
Totaal	-/-900.000

Saldo per product per programma

Programma 2 Financiën, economie en grote projecten	Lasten	Baten	Saldo
Economie & Toerisme			
Economische zaken	103.064		103.064
Festiviteiten	3.459	-1.200	2.259
Markten	16.199	-5.850	10.349
Marktgelden		-15.220	-15.220
Toerisme & Recreatie	313.086		313.086
Totaal Economie & Toerisme	435.808	-22.270	413.538
Financiën			
Accountantskosten	70.700		70.700
Forensenbelasting	2.245	-3.695	-1.450
Reserve investeringen en eigen vermogen		-50.702	-50.702
Reserve Precariobelasting	1.137.460	6.716	1.144.176
Reserve saldo van kostenplaatsen			0
Saldo na bestemming			0
Saldo van kostenplaatsen			0
Saldo voor bestemming			0
Totaal Financiën	1.210.405	-47.681	1.162.724
Uitvoering Gebiedsontwikkeling			
Gebiedsontwikkeling	19.505		19.505
Totaal Uitvoering Gebiedsontwikkeling	19.505	0	19.505
Uitvoering Grondbeleid			
Grondexploitatie bedrijventerreinen	139.007	-194.171	-55.164
Grondexploitatie niet bedrijventerreinen	13.992		13.992
Totaal Uitvoering Grondbeleid	152.999	-194.171	-41.172
Totaal programma 2 Financien, economie en grote projecten	1.818.717	-264.122	1.554.595

3. Ruimte

Het programma gaat over:

- alle gemeentelijke activiteiten in de openbare ruimte en de daarbij behorende boven- en ondergrondse infrastructuur. Naast planvorming, vergunningverlening, toezicht en handhaving is dat het beheer en onderhoud;
- ruimtelijke ontwikkeling en volkshuisvesting;
- de gemeentelijke begraafplaatsen, speeltuinen en de gemeentelijke accommodaties.

3.1 Collegeprogramma

Wat willen we bereiken?

3.1.1 Een integrale visie op Wonen, Welzijn en Zorg voor zover dat niet in andere kaders en visies is geborgd.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.1.1 Een integrale visie wonen, welzijn en zorg binnen de kaders van de woonvisie en het kaderdocument Sociaal Domein die zich richt op de transformatieagenda maatschappelijke opvang en beschermd wonen.

De op te stellen visie spitst zich toe op de gevolgen van de decentralisatie van beschermd wonen naar de gemeente en de gevolgen van extramuralisering van de zorg waardoor inwoners langer en vaker zelfstandig moeten blijven wonen.

Wat willen we bereiken?

3.1.2 Mogelijk maken van woningbouw op inbreidingslocaties en vrijkomende locaties maar ook bevorderen dat marktpartijen projecten ontwikkelen en ruimte bieden aan particulier opdrachtgeverschap.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.2.1 Per vrijkomende locatie is een kavelpaspoort gemaakt, waarbij woningbouw tot de mogelijkheden behoort maar ook daarnaast zijn er ook gemeentebreed mogelijkheden.

We zijn in gesprek met initiatiefnemers. De verwachting is dat in 2018 de voormalige schoollocaties, de zoutloods en de vroegere gemeentewerf in ontwikkeling zijn.

Uitnodigingsplanologie biedt mogelijkheden en stimuleert planontwikkeling op bestaande locaties maar ook op nieuwe locaties. Wij verlenen medewerking aan deze initiatieven als concrete meerwaarde voor onze lokale samenleving kunnen worden aangetoond en bereikt.

Wat willen we bereiken?

3.1.3 Accommodaties worden zoveel mogelijk geprivatiseerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.3.1 Uitvoering geven aan de kadernota Accommodatiebeleid.

Om tot privatisering te komen zetten we stappen binnen de kaders van de nota. Daarbij maken we een onderscheid in buitensportaccommodaties, binnensportaccommodaties en de overige accommodaties. Ook gaan we besluiten welke activiteiten als basisvoorziening worden aangemerkt.

Wat willen we bereiken?

3.1.4 Een passende beheerstructuur voor gebouwen in onze gemeente waarin diverse voorzieningen zijn ondergebracht.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.4.1 We beoordelen bij iedere ontwikkeling in de betreffende gebouwen of het onderbrengen bij een beheerstichting meerwaarde heeft en wat onze rol hierin is.

Als gemeente zijn we niet de enige partij die er over beslissen. Zo heeft bijvoorbeeld De Heerd een zelfstandige beheerstichting. Wat de meest geëigende vorm van beheer is, wordt in samenspraak met gebruikers bepaald.

Wat willen we bereiken?

3.1.5 Een definitieve locatie voor een gemeenschapshuis in Wapenveld.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.5.1 Dorpsraad Wapenveld werkt aan een programma en een locatie voor een MFA in het centrum van Wapenveld.

In afwachting hiervan zijn afspraken gemaakt met het bestuur van Hof van Cramer over de exploitatie aan de Putterweg. Met de Dorpsraad Wapenveld zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de gemeente faciliteert in het proces om te komen tot een MFA in het centrum van Wapenveld.

Wat willen we bereiken?

3.1.6 Duidelijkheid of een combinatie van 'de Noord' in Veessen met scholen en culturele voorzieningen meerwaarde biedt.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.6.1 De mogelijkheden en wenselijkheid van een Multifunctionele Accommodatie in Veessen wordt onderzocht.

Het onderzoek vindt plaats als project gebiedsontwikkeling Veessen-Wapenveld (Programma 2). Daarin wordt ook de huisvesting van de gefuseerde school IJsselvallei en de Noord in Veessen betrokken.

Wat willen we bereiken?

3.1.7 Inwoners worden betrokken bij beheer en onderhoud in de wijk en collectieve initiatieven vanuit de wijken worden gestimuleerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.7.1 Onze beheerplannen bieden een basis om met inwoners hierover in gesprek in gaan.

Er zijn op dit moment geen initiatieven van groepen inwoners anders dan van individuele inwoners die graag een stukje gemeenteground willen onderhouden (zonder daarvoor huur te betalen). Daarom gaan we actief(en kleinschalig) hierover in gesprek met groepjes inwoners.

Wat willen we bereiken?

3.1.8 Besluitvorming over verkeerscirculatie in het centrum Heerde waarbij rekening gehouden wordt met zwakke verkeersdeelnemers. (o.a. kindervriendelijke inrichting).

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.8.1 Verkeerscirculatie wordt opnieuw beoordeeld zodra er duidelijkheid is over de ontwikkelingen op de voormalige gemeentewerf.

Het proces om tot herontwikkeling van de voormalige gemeentewerf te komen loopt. Partijen hebben hun belangstelling kenbaar gemaakt en er wordt een keuze gemaakt voor een plan waarvoor een grondhouding wordt gevraagd.

3.2 Nieuw beleid

Wat willen we bereiken?

3.2.1 De beheerplannen Openbare Ruimte zijn actueel.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.2.1.1 De beheerplannen worden aangepast aan het werkelijke areaal in de gemeente.
Voor de areaaluitbreiding als gevolg van de Hoogwatergeul ontvangen wij een afkoopsom van het rijk. De jaarlijkse beheer- en onderhoudskosten worden vertaald in de beheerplannen. De beheer- en onderhoudskosten van de areaaluitbreiding als gevolg van de Gebiedsontwikkeling Veessen-Wapenveld komt voor onze eigen rekening.

Wat willen we bereiken?

3.2.2 De huisvestingssituatie van de scholen in Wapenveld is toekomstbestendig.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.2.2.1 Er vindt een beoordeling plaats wanneer sprake is van onderbouwde toekomstbestendige vragen voor vervangende nieuwbouw.
Met het Sprengen College zijn gesprekken gaande over de (toekomstige) huisvestingssituatie. Daarover hopen we in 2018 duidelijkheid te krijgen. Ook de besturen van de basisscholen in Wapenveld zijn gezamenlijk bezig de in de toekomst gewenste huisvestingssituatie van de scholen in kaart te brengen; dit alles in goed overleg met ons als gemeente.

Wat willen we bereiken?

3.2.3 De gemeente is voorbereid op de uitvoering van de nog in te voeren Omgevingswet.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.2.3.1 Bestuurlijke, inhoudelijke en organisatorische voorbereiding op de Omgevingswet vindt plaats.

Er wordt in de eigen organisatie, en zo nodig in de regio, samengewerkt om de nieuwe Omgevingswet op een goede en efficiënte manier te kunnen invoeren.

De wet vereenvoudigt de bestaande regelgeving vergaand en stelt hoge eisen qua kennis, houding en gedrag van zowel burgers als ambtenaren. Centraal staat (burger)participatie in de vorm van betrokkenheid, informeren en communicatie.

In 2018 worden de concepten van de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan opgeleverd als voorbereiding op de implementatie per 1 januari 2021. De gemeenteraad heeft een klankbordgroep ingesteld.

3.3 Regulier werk

01. Beheer en onderhoud

02. Accommodaties

03. Bosbeheer

04. Bouwen, wonen en milieu

05. Ruimtelijke ontwikkeling en volkshuisvesting

Programma indicator

Indicator	eenheid	periode	Heerde	Nederland	bron
Fijn huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	2015	104	200	CBD statistiek huishoudelijk afval
Ziekenhuisopname n.a.v. verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	3	8	VeiligheidNL
Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser	%	2015	8	9	VeiligheidNL

Wat mag het kosten?

Lasten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Beheer & Onderhoud	8.296.882	6.832.220	6.849.574	6.878.252	7.023.048	7.095.488
Bouwen & Wonen	925.297	976.255	917.967	937.462	957.193	977.327
Accommodaties	3.581.976	3.165.150	2.043.719	2.168.417	2.142.195	2.120.677
Bosbeheer	169.077	131.650	110.253	110.879	111.008	111.047
Ruimtelijke ontwikkeling	525.350	497.754	352.781	358.662	364.680	370.850
Totaal lasten	13.498.582	11.603.029	10.274.294	10.453.672	10.598.124	10.675.389

Baten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Beheer & Onderhoud	-4.717.192	-4.199.466	-4.221.718	-4.228.955	-4.241.071	-4.253.827
Bouwen & Wonen	-500.680	-348.021	-469.982	-395.142	-395.302	-395.462
Accommodaties	-1.736.590	-1.706.264	-791.144	-802.996	-815.064	-827.315
Bosbeheer	-152.968	-150.537	-149.102	-151.136	-153.209	-155.313
Ruimtelijke ontwikkeling:	-40.571	-179.480	-105.750	-107.050	-108.370	-109.700
Totaal baten	-7.148.001	-6.583.768	-5.737.696	-5.685.279	-5.713.016	-5.741.617

Resultaat	-6.350.581	-5.019.261	-4.536.598	-4.768.393	-4.885.108	-4.933.772
------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Toelichting op de lasten en baten

Beheer en onderhoud lasten

Saldo: + € 17.400,-. De plus en min uren op de verschillende subproducten in 2018 zijn gebaseerd op de bestaande formatie 2017. De indexeringen (+ 1,6%) op verschillende posten en gewijzigde uurtarieven leiden totaal tot een raming van + € 6.100,-. Daarnaast zijn er de volgende majeure aanpassingen:

Beheerplan wegen De detachering van Lucrato-medewerkers en de bijkomende kosten zijn budgettair neutraal verwerkt in de begroting maar leiden op dit subproduct tot een stijging van kosten met + € 55.800,-, omdat alle materieel dat overgenomen is en de kosten van opleiding, kleding etc. naar het beheerplan wegen zijn toegerekend.

Beheerplan Openbaar groen De detachering van Lucrato-medewerkers, voorheen onderhoud groen is budgettair neutraal verwerkt in dit subproduct. Dit leidt tot een stijging van € 128.500,- op dit subproduct omdat de medewerkers rechtstreeks op dit product geboekt worden én de toerekening van Lucrato-medewerkers op basis van detacheringskosten in plaats van uurtarieven worden berekend. Voorheen werden de uren van de eerste groep Lucrato-medewerkers verwerkt in de uurtarieven.

Onderhoudsplan begraaftplaatsen Er is een bedrag van -/- € 30.000,- bespaard als gevolg van de detachering.

Onderhoudsplan Riolering De storting in de voorziening riolering is -/- € 143.000,- lager dan in 2017. Dit lagere bedrag is meerjarig geraamd. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door € 100.000,- overheadkosten, die elders is verantwoord.

Bouwen en wonen lasten

Saldo: -/- € 58.300,-. De daling van de lasten wordt veroorzaakt door een gewijzigd uurtarief -/- € 52.800,-, terwijl er sprake is van een beperkte stijging van de kosten voor de omgevingsdienst + € 5.500,-.

Accommodaties lasten

Saldo: -/- € 1.121.300,- , Naast een stijging van kosten vanwege indexeringen (+1,6%) (+ € 11.600,-) zijn er de volgende (dalende) kosten:

Huisvesting basisonderwijs Minder toerekening van kosten voor huisvesting basisonderwijs (-/- € 108.300,-) vanwege een lagere doorbelasting van gemeentelijke gebouwen.

Reserve huisvesting basisonderwijs Er vindt eenmalig in 2018 geen toevoeging plaats (-/- € 125.000,-)

Vrijkomende locaties/onderhoudsplan Bijstelling van de afschrijving (-/- € 36.000,-) vanwege de verwachting van verkoop van locaties in 2018.

Vrijkomende locaties Vanwege de verkoop van vrijgekomen locaties in 2016 en de dotaties daarvan naar de reserve, waren de lasten in dit jaar hoger (-/- € 864.600,-).

Bosbeheer lasten

Saldo: -/- € 21.400,-. Naast een beperkte aframing op de verschillende posten van -/- € 1.900,-:

Recreatie Op basis van ervaringscijfers bijgesteld (-/- € 12.800,-). Er is geen post voor incidentele inzet van medewerkers buitendienst geraamd. De ureninzet die in 2018 wordt verwacht, wordt ten laste van de resterende budgetten Recreatie en Bebossingverzorging gebracht.

Bosverzorging Op basis van de rekening 2016 met (-/- € 68.500,-) ten opzichte van 2017 bijgesteld.

Ruimtelijke Ontwikkeling lasten

Saldo: -/- € 145.000,- Er is sprake van een aanpassing van het uurtarief (-/- € 60.000,-). De beschikbare uren zijn niet gewijzigd ten opzichte van 2017.

RO eigen plannen Daling van de overige kosten (-/- € 10.000,-).

Planschade Op basis van de rekening 2016 afgeschaald (- € 75.000,-). Dit is ook aan de batenkant gecorrigeerd.

Beheer en onderhoud baten

Saldo: -/- € 33.800,-. Naast enkele kleinere bijstellingen op verschillende posten op basis van de rekening 2016 (+ € 19.600,-).

Gemeentelijke gronden en Erfpachten In 2018 wordt ingezet op verkoop van gemeentelijke gronden die oneigenlijk in gebruik zijn. Er is daarom een meeropbrengst geraamd (+ € 15.000,-)

Verkeers- en vervoersplan Er wordt geen provinciale bijdrage meer ontvangen (-/- € 7.000,-)

Reserve herstel degeneratieschade Er wordt een bedrag in de reserve gestort omdat herstelkosten over een kalenderjaar heen lopen (-/- € 20.000,-).

Reserve begraafplaatsen De toevoeging is ten opzichte van 2017 verhoogd (-/- € 41.400,-).

Bouwen en Wonen baten

Saldo: + € 122.000,-

Leges WABO De lijn is dat er meer gebouwd en verbouwd wordt. Daarom is de leges verhoogd van € 288.400,- naar € 402.000,- (+ € 114.800,-).

Milieubeheer Er is sprake van een verhoogde rijksbijdrage (+ € 7.200,-).

Accommodaties baten

Saldo: € 11.900,-. Naast enkele kleine aanpassingen in de huuropbrengsten (€ 7.000,-) op de verschillende locaties zijn er de volgende aanpassingen:

Nachtegaalweg 48 Vanwege de verwachte verkoop zijn geen huuropbrengsten meer opgenomen (-/- € 26.500,-)

Huisvesting basisonderwijs Er is een verhoogde gebruiksvergoeding (€ 7.600,-) .

Ruimtelijke ontwikkeling baten

Saldo: -/- € 75.000,-. Dit is het gevolg van een aanpassing van de opbrengst planschade met -/- € 75.000,- naar € 25.000,-. Dit correspondeert met de lasten die ook zijn aangepast naar € 25.000,-.

Saldo per product per programma

Programma 3 Ruimte	Lasten	Baten	Saldo
Accommodaties			
Avenier locatie De Sprengen			0
Binnensportaccommodaties	356.714	-88.697	268.017
Buitensportaccommodaties	343.007	-51.010	291.997
De Noordgouw	99.267		99.267
De Sprengen	60.148		60.148
Huisvesting basisonderwijs	861.107	-525.329	335.778
Onderhoudsplan / gemeentelijke accommodaties	258.682	-50.698	207.984
Reserve huisvesting basisonderwijs			0
Reserve onderhoudsplan / gemeentelijke accommodaties			0
Reserve vrijkomende lokaties		-47.230	-47.230
Vrijkomende locaties	64.794	-28.180	36.614
Totaal Accommodaties	2.043.719	-791.144	1.252.575
Beheer & Onderhoud			
Beheerplan Kunstwerken	121.676		121.676
Beheerplan Openbaar groen	1.046.861		1.046.861
Beheerplan Speelvoorzieningen	77.620		77.620
Beheerplan Verlichting	223.566	-4.720	218.846
Beheerplan Water	104.161		104.161
Beheerplan Wegen	1.531.518		1.531.518
Beleid Huishoudelijk afval	19.505		19.505
Beleid Reiniging			0
Beleid Riolering			0
Erfpachten	10.031		10.031
Gemeentelijke gronden	80.717	-98.915	-18.198
Gronddepot	56.044	-56.044	0
Herstel degeneratieschade	43.162	-8.750	34.412
Inkomsten begraafplaatsen		-489.659	-489.659
Inkomsten huishoudelijke afval		-1.777.549	-1.777.549
Inkomsten riolering		-1.689.476	-1.689.476
Huisaansluitingen Riolering	1.799		1.799
Huisnummering/straatnaamborden	1.750		1.750
Kadaster & Landmeten	52.048	-2.130	49.918
Onderhoudsplan Begraafplaatsen	353.243		353.243
Onderhoudsplan Reiniging	1.442.704		1.442.704
Onderhoudsplan Riolering	1.352.758	-1.799	1.350.959
Opvang huisdieren	15.250		15.250
Parkeren			0
Straatreiniging & Gladheidbestrijding	165.800		165.800
Reserve begraafplaatsen		68.792	68.792
Reserve Herstel degeneratieschade		-20.020	-20.020
Reserve huishoudelijke afval		-141.448	-141.448
Verkeers- en vervoersplan	40.982		40.982
Verkeersmaatregelen	108.379		108.379
Totaal Beheer & Onderhoud	6.849.574	-4.221.718	2.627.856
Bosbeheer			
Bosbeheer	97.331	-144.627	-47.296
Recreatiebeheer	12.922	-4.475	8.447
Totaal Bosbeheer	110.253	-149.102	-38.849
Bouwen & Wonen			
Handhaving Bouwen	176.863		176.863
Handhaving Milieubeheer	7.314		7.314
Leges WABO		-403.000	-403.000
Milieubeheer	267.968	-62.042	205.926
Reserve milieubeheer			0
Reserve volkshuisvesting			0
Reserves leges WABO			0
Vergunning & toezicht Bouwen	376.725		376.725
Volkshuisvesting	78.980		78.980
Woonwagenkamp	10.117	-4.940	5.177
Totaal Bouwen & Wonen	917.967	-469.982	447.985
Ruimtelijke ontwikkeling			
Planschades	25.000	-25.000	0
RO eigen plannen	186.969	-32.920	154.049
RO initiatieven van derden geen leges	2.438		2.438
RO initiatieven van derden legesplichtig	138.374	-47.830	90.544
Totaal Ruimtelijke ontwikkeling	352.781	-105.750	247.031
Totaal programma 3 Ruimtelijke ontwikkeling	10.274.294	-5.737.696	4.536.598

4. Samenleving

Dit programma gaat over:

- Voorzieningen voor een samenleving waarin iedereen telt en waar de eigen mogelijkheden en verantwoordelijkheden van mensen het uitgangspunt is. Iedereen neemt op zijn of haar manier deel.

4.1 Collegeprogramma

Wat willen we bereiken?

4.1.1 Laagdrempelige en toegankelijke efficiënte en doelmatige zorg waarbij de beschikbare financiële middelen zo veel mogelijk ingezet worden in directe ondersteuning aan de inwoner.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.1.1.1 We leveren maatwerk waarbij de cliëntvraag centraal staat en de cliënt zo veel mogelijk zelf de regie heeft, monitoren de uitgaven en maken afspraken met aanbieders op basis van doelen, prestaties en resultaten.

In het kaderdocument Sociaal Domein 2017-2020 zijn deze uitgangspunten geborgd. Dit kaderdocument dient als leidraad voor de dagelijks uitvoering. De doorontwikkeling van realisatie van 1 loket voor alle hulpvragen van 0-100 jaar kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Het proces van decentralisatie van maatschappelijke opvang en beschermd wonen, op basis van de transformatieagenda, zal in 2018 voortgang vinden.

Wat willen we bereiken?

4.1.2 We zetten zoveel mogelijk in op goed georganiseerde preventie en vroeghulp.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.1.2.1 In de uitvoering ligt het accent op preventieve voorzieningen, vroeghulp en vroegsignalering.

Door inzet van de preventieregisseur worden de preventieve activiteiten in het sociaal domein geoptimaliseerd en afgestemd binnen de werkvelden welzijn, ondersteuning, schuldhulpverlening, gezondheidszorg inclusief geestelijke gezondheidszorg en zorg. De verwachting is dat dit leidt tot een betere taakverdeling tussen de ketenpartners. In 2018 wordt de rol van de preventieregisseur geëvalueerd.

Het vroegtijdig opsporen van schuldsituaties en inzetten van schulddienstverlening en budgetondersteuning draagt er toe bij dat de inwoner weer perspectief krijgt.

Scholen, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk zijn vindplaatsen voor vroegsignalering bij jeugd. We onderzoeken de inzet van een jeugdarts in het CJG om de samenwerking met de ketenpartners te versterken.

Binnen de Publieke Gezondheidszorg wordt, naast de screening van jongeren, ingezet op het voorkomen en vroegtijdig interveniëren in geval van alcohol en drugsverslaving.

De preventieregisseur is het gemeentelijke aanspreekpunt voor de ketenpartners wanneer sprake is van verwarde personen.

Wat willen we bereiken?

4.1.3 De samenleving maakt gebruik van haar eigen kracht.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.1.3.1 We luisteren naar onze inwoners wanneer zij projecten starten en waar nodig ondersteunen, stimuleren of faciliteren we. We nodigen inwoners uit om mee te denken of te participeren in projecten die wij initiëren.

Wij participeren conform de overheidsparticipatietrap en de kaders in het kaderdocument Sociaal Domein 2017-2020. We zien geen meerwaarde in het introduceren van een buurtprijs voor buurten waar bewoners zich betrokken voelen en oog hebben voor elkaar. We verwachten van onze inwoners dat zij dit gemeentebreed oppakken.

Wat willen we bereiken?

4.1.4 Inwoners werken naar vermogen en waar nodig is er een vangnet.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.1.4.1 We stimuleren dat iedereen met een gemeentelijke uitkering, met of zonder beperking, zich naar vermogen inzet op het gebied van werk, vrijwilligerswerk of opleiding.

Via de Pilot Participatievoorziening, waar een beoordeling plaats vindt of sprake moet zijn van arbeidsmatige dagbesteding of beschut werk, wordt gekeken naar de mogelijkheden van inwoners. De inwoners die in principe kunnen werken, stellen, onder regie van de gespreksvoerder werk, een actieplan op waarin wordt beschreven hoe zij toe willen werken naar (betaald) werk. De inwoners zonder een betaalde baan zetten (in de tussentijd) in op vrijwilligerswerk.

Via onze deelname aan het regionaal werkbedrijf willen wij het arbeidsmarktnetwerk benutten. Inwoners die naar verwachting binnen een jaar geleid kunnen worden naar werk worden door het werkbedrijf Lucrato begeleid. De medewerker Werkgeversdienstverlening onderhoudt ook lokaal contact met werkgevers en bespreekt mogelijkheden voor (nieuwe) vacatures.

Wat willen we bereiken?

4.1.5 Social Return is onderdeel van gemeentelijke aanbestedingen en overeenkomsten.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.1.5.1 Social Return maakt deel uit van het gemeentelijk inkoopbeleid.

Bij aanbestedingen wordt dit aspect steeds afgewogen en bij toepassing meegewogen. Bij de nieuwe raamovereenkomsten in het Sociaal Domein, die ingaande 2019 worden afgesloten, is Social Return als voorwaarde meegenomen.

Wat willen we bereiken?

4.1.6 Kinderen die opgroeien in armoede kunnen deelnemen aan sport en cultuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.1.6.1 De toegankelijkheid voor sport en cultuur voor kinderen die opgroeien in armoede is geborgd.

Wij kennen in ons minimabeleid de activiteitenbijdrage en de Klijsma gelden, die worden ingezet voor het kindpakket waarin ondermeer het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds en Stichting Leergeld zijn opgenomen.

Wat willen we bereiken?

4.1.7 Inwoners sporten en bewegen.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.1.7.1 Inwoners worden gestimuleerd om te sporten en te bewegen en een gezonde leefstijl aan te houden.

Er wordt uitvoering gegeven aan de in 2017 vastgestelde nota sport en bewegen. Speerpunten hierin zijn: sportstimulering, sport en sociaal domein, vitale sportverenigingen en sportaccommodaties. De inzet van de combinatiefunctionaris voor jeugd wordt versterkt.

Wat willen we bereiken?

4.1.8 Er is een Kunst- en Cultuuraanbod dat meer op eigen benen moet staan.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.1.8.1 Er wordt een Uitvoeringsprogramma Kunst en Cultuur 2018-2021 vastgesteld.

Het Uitvoeringsprogramma is met behulp van inwoners uit de gemeente tot stand gekomen. Het bestaat naast een overzicht van organisaties die een budget krijgen voor uitvoering uit een aantal uitgangspunten voor ondersteuning in de vorm van subsidie of in de vorm van een regierol door de gemeente.

4.2 Nieuw beleid

Wat willen we bereiken?

4.2.1 Een toekomstbestendig SW-bedrijf.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.2.1.1 De Gemeenschappelijke Regeling wordt/is omgezet in een Gezamenlijke Uitvoeringsorganisatie, waarin zowel de Wsw als re-integratie wordt uitgevoerd door Werkbedrijf Lucrato.

Wat willen we bereiken?

4.2.2 Meer contact tussen jeugdarts en huisartsen, GGZ zorg voor jongeren in het CJG en extra inzet op preventie om game- en sociale media verslaving bij jongeren te voorkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

4.2.2.1 Met Vérian afspraken maken over de inzet van de jeugdarts, inzet van GGZ expertise in het CJG en extra preventieactiviteiten om game- en social media verslaving te voorkomen.

4.3 Regulier werk

01. Informatie en toegang sociaal domein

02. Inkomen

03. Jeugdhulp individuele voorzieningen

04. Jeugdhulp overige voorzieningen

05. Kunst, cultuur en media

06. Onderwijs en educatie

07. Participatie en werk

08. Sport

09 Wmo Algemene voorzieningen

10. Wmo maatwerkvoorzieningen

Programma indicator

Indicator	Eenheid	Periode	Heerde	Nederland	Bron
Demografische druk(3)	%	2017	81,5	69	CBS-bevolkingsstatistiek
Niet-wekelijks sporters	%	2014	46,4	49,9	RIVM-zorgatlas
Netto arbeidsparticipatie (4)	%	2016	67,4	65,8	CBS-arbeidsdeelname
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten) (5)	index	2013	115	100	Atlas voor gemeenten
Functiemenging (6)	%	2016	46,3	52,1	LISA
Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw. 18 jr. e.o.	2016	14,9	41,3	CBS-Participatie Wet
Lopende re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw. 15-65 jr.	2016	11,4	25,5	CBS-Participatie Wet
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw.	2016	20	62	CBS-Monitor Sociaal Domein WMO
% kinderen in armoede	%	2015	2,36	6,58	Verwey Jonker Instituut

% Jeugdwerkloosheid	%	2015	0,71	1,52	Verwey Jonker Instituut
% Voortijdige schoolverlaters	%	2015	?	?	Verwey Jonker Instituut
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2014	1,1	2,0	DUO-Dienst Uitvoering Onderwijs
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2016	5,85	2,01	DUO-Dienst Uitvoering Onderwijs
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2016	13,77	26,88	DUO-Dienst Uitvoering Onderwijs
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	13,7	10,7	CBS-Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	%	2016	0,5	0,5	CBS-Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	%	2016	0,9	1,2	CBS-Beleidsinformatie Jeugd

[3] Demografische druk = Het totaal van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.

[4] Netto arbeidsparticipatie = Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de totale beroepsbevolking.

[5] Bruto gemeentelijke product = Het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente.

[6] Functiemenging = Weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken).

Wat mag het kosten?

Lasten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Informatie en toegang sociaal domein	464.165	450.160	230.836	337.902	345.151	352.576
Inkomen	3.649.191	3.358.888	3.627.565	3.645.235	3.665.777	3.686.704
Jeugdhulp individuele voorzieningen	3.521.552	2.887.181	4.539.758	4.529.228	4.522.954	4.516.033
Jeugdhulp overige voorzieningen	1.652.075	1.336.380	1.541.865	1.562.901	1.584.408	1.606.430
Kunst, Cultuur & Media	649.382	650.548	628.459	629.507	630.543	631.051
Onderwijs & Educatie	263.998	292.015	288.741	292.132	292.681	294.190
Participatie & Werk	2.984.859	2.837.321	2.775.262	2.660.177	2.522.659	2.496.163
Sport	465.797	365.359	305.040	307.101	307.754	310.275
Wmo alg. voorzieningen	2.869.117	2.550.056	2.849.138	2.870.601	2.892.451	2.914.703
Wmo maatwerkvoorzieningen	1.726.060	2.213.485	1.966.846	1.918.017	1.936.263	1.954.887
Totaal lasten	18.246.196	16.941.393	18.753.510	18.752.801	18.700.641	18.763.012

Baten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Informatie en toegang sociaal domein	-50.000	0	0	0	0	0
Inkomen	-2.329.910	-2.362.303	-2.362.474	-2.362.975	-2.363.485	-2.364.003
Jeugdhulp individuele voorzieningen	6.467	0	0	0	0	0
Jeugdhulp overige voorzieningen	-68.578	-51.077	-31.238	-31.238	-31.238	-31.238
Kunst, Cultuur & Media	-5.398	-19.555	-19.828	-20.105	-20.387	-20.673
Onderwijs & Educatie	-171.787	-175.229	-197.095	-197.095	-197.095	-197.095
Participatie & Werk	0	-18.420	0	0	0	0
Sport	-126.536	-51.968	-24.473	-23.703	-21.473	-21.022
Wmo alg. voorzieningen	-45.030	-174.520	-47.400	-47.400	-47.400	-47.400
Wmo maatwerkvoorzieningen	-84.098	-201.070	-86.090	-86.110	-86.130	-86.150
Totaal baten	-2.874.870	-3.054.142	-2.768.598	-2.768.626	-2.767.208	-2.767.581

Resultaat	-15.371.326	-13.887.251	-15.984.912	-15.984.175	-15.933.433	-15.995.431
------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Toelichting op de lasten en baten

Lasten

Toegang sociaal domein:

- Saldo: -/- € 219.000,-: Dit verschil is te verklaren doordat er minder uren worden besteed aan dit product (-/- € 94.000,-). Daarnaast zijn de kosten voor de onafhankelijke clientondersteuning verlaagd met -/- € 25.000,-. Tenslotte is op deze post ook een eenmalige taakstelling van het sociaal domein opgenomen van -/- € 100.000,- doordat wij kansen zien om de toegang efficiënter in te richten.

Inkomen

- Saldo: +€ 269.000,-: De lasten van het product inkomen zijn hoger als gevolg van een toename van de bijzondere bijstand (€ 155.000,-). De verhoging van de bijzondere bijstand is gebaseerd op de realisatie 2016 en verwachting 2017 en kan worden verklaard door toename in aantal bijstandsgerechtigden van 163 in 2015 naar 213 op 1 juli 2017.

Hiermee hangt de verhoging van de post levensonderhoud samen. Dit betreft uitkeringen WWB, IOAW, IOAZ (+ € 160.000,-). De overige posten laten een daling zien van € 46.000,-, waaronder een verschuiving in toekenning van overhead en salariskosten.

Jeugdhulp individuele voorzieningen

- Saldo: + € 1.653.000,-: Dit saldo is te verklaren door toegenomen kosten jeugdhulp ZIN (+ € 843.000,-). Daarnaast is een reserve sociaal domein toegevoegd met een omvang van € 810.000,-.
- De toename van het ZIN-budget is een realistische raming op basis van de toegenomen voorzieningen. En gebaseerd op de realisatie 2016 en midzomeranalyse 2017.

Jeugdhulp overige voorzieningen

- Saldo: +€ 205.000,-: Dit saldo wordt verklaard door een verhoging van het budget voor de inhuur van ambulante medewerkers (+€ 190.000,-). Het restant van € 15.000,- wordt verklaard door een aframing van het budget jeugdgezondheidszorg. Dit betreft kosten voor de GGD. Dit budget is overgeheveld naar de post volksgezondheid.

Participatie & Werk

- Saldo: + € 62.000,-: het verschil is een gevolg van de afnemende inkomsten voor WSW vanuit het rijk die direct doorgezet worden naar werkbedrijf Lucrato (-/- € 33.000,-). En er is een stijging als gevolg van een toename vanuit het rijk voor inzet instrumenten werkzoekendendienstverlening (+ € 50.000,-) en een toename op de posten salarissen en overigen (+ € 45.000,-).

Sport

- Saldo: -/- € 60.000,-: het verschil is te verklaren door een herverdeling van de overhead waaronder de salariskosten (-/- € 38.000,-) en wegvallen van frictiekosten personeel zwembad (-/- € 15.000,-). De overige -€ 7.000,- is te verklaren door diverse kleine wijzigingen in exploitatiebijdrage, afschrijvingen en rente.

WMO Algemene Voorzieningen

- Saldo: + € 299.000,-:
 - o het verschil is te verklaren door een toename van de kosten op volksgezondheid (dit betreft een overheveling van € 20.000,- uit de post jeugdgezondheidszorg).
 - o Daarnaast is er € 42.000,- bijgeraamd op de post vluchtelingenwerk. Dit zijn kosten geraamd voor ongeveer 20 vluchtelingen voor onder andere de maatschappelijke begeleiding en participatieverklaring.
 - o Er is een toename voor de algemene voorziening regieondersteuning (AVR) geraamd van € 277.000,-. Deze toename is een gevolg van een toename van deelnemers in de AVR. Dit is een gevolg van een daling van cliënten in de maatwerkvoorzieningen (Zorg In Natura en PGB).
 - o De overige posten laten een negatief verschil zien van -/- € 40.000,- dit betreft kleine wijzigingen in onder andere de posten basismobiliteit, mantelzorg en de algemene voorziening schoon en leefbaar huis.

WMO maatwerk voorzieningen

- Saldo: -/- € 247.000,-: Dit verschil is grotendeels te verklaren door het opnemen van een regionale bijdrage voor de kosten voor maatschappelijke opvang licht verstandelijk beperkten (+€ 60.000,-).
- Daarnaast is er op de post ZIN immaterieel € 38.000,- bijgeraamd als een gevolg van realistisch ramen. Hierbij is op basis van de realisatie 2016, midzomeranalyse 2017 en de uitstaande verplichtingen een inschatting gemaakt van de kosten. Hierbij is uitgegaan op basis van ervaring, dat 80% van de verplichtingen ook daadwerkelijk tot kosten leidt. De post persoonlijke verzorging is hierbij opgenomen in het budget ZIN.
- Maatwerk PGB immaterieel: Op basis van de ervaring in de afgelopen jaren wordt rekening gehouden met een PGB budget van € 90.000,-. Dit betekent een aframing van € 315.000,-.

- Op de budgetten maatwerkvoorzieningen natura materieel verplaatsen en woonvoorzieningen heeft een verschuiving van budgetten plaatsgevonden om aan te sluiten bij de praktijk. Dit is budgetneutraal gebeurd.
- De overige -€ 30.000,- is te verklaren door herverdeling van onder andere de overhead, salariskosten en overige kleine aanpassingen.

Baten

WMO algemene voorzieningen

- Saldo: -€ 127.000,-. Dit saldo is een gevolg van de bijdrage die we ontvangen voor de inburgeringskosten van vreemdelingen (€ 47.000,-). Daarnaast was op deze post een uitname uit de algemene reserve van €173.000,- geraamd als gevolg van het raadsbesluit voor extra formatie in het sociaal domein. Voor 2018 zijn deze kosten verwerkt in de personele lasten. Verder was in 2017 nog een bedrag van € 1.500,- opgenomen als eigen bijdrage in het vervoer.

WMO maatwerk

- Saldo: -€ 115.000,-. Deze minderopbrengst is volledig toe te schrijven aan de lagere eigen bijdrage die de gemeente ontvangt voor WMO maatwerk voorzieningen.

Jeugdhulp overige voorzieningen

- Saldo: - € 20.000,- . Dit is het gevolg van verlaging van de rijksbijdrage peuterspeelzaalwerk.

Sport

- Saldo: - € 27.000,- . Dit is het gevolg van een lagere onttrekking uit de reserve privatisering zwembad omdat er geen frictiekosten voor het voormalig personeel meer worden betaald.

Saldo per product per programma

Programma 4 Samenleving	Lasten	Baten	Saldo
Informatie en toegang sociaal domein			
Clientparticipatie	48.282		48.282
ICT sociaal domein	34.790		34.790
Informatie & Toegang	247.764		247.764
Totaal Informatie en toegang sociaal domein	330.836	0	330.836
Inkomen			
Bijstandsverlening levensonderhoud	2.411.874	-2.316.502	95.372
Bijstandverlening uitvoeringskosten incl. externe advisering	285.951		285.951
Bijstandverlening zelfstandigen	79.130	-42.962	36.168
Bijzondere bijstand/leenbijstand	399.930	-3.010	396.920
Bijzondere bijstandsverlening uitvoeringskosten	239.507		239.507
Kwijtscheldingen	20.000		20.000
Minimabeleid	84.191		84.191
Minimabeleid deelfonds			0
Schulddienstverlening	106.982		106.982
Totaal Inkomen	3.627.565	-2.362.474	1.265.091
Jeugdhulp individuele voorzieningen			
Jeugdhulp in natura	3.260.428		3.260.428
Jeugdhulp in natura bovenlokaal	119.330		119.330
Jeugdhulp PGB	250.000		250.000
Reserve Jeugdhulp	810.000		810.000
Totaal Jeugdhulp individuele voorzieningen	4.439.758	0	4.439.758
Jeugdhulp overige voorzieningen			
Buitenschoolse voorzieningen	5.100		5.100
Jeugdgezondheidszorg	412.229		412.229
Jeugdhulp ambulante medewerkers	455.990		455.990
Jeugdhulp overige voorzieningen	242.532		242.532
Kinderopvang	72.520		72.520
Kosten team Jeugd	266.373		266.373
Peuterspeelzaalwerk	63.741	-31.238	32.503
Preventie	23.380		23.380
Totaal Jeugdhulp overige voorzieningen	1.541.865	-31.238	1.510.627
Kunst, Cultuur & Media			
Bibliotheekwerk	270.255		270.255
Kunst & Cultuur	233.387		233.387
Lokale radio	7.791	-1.966	5.825
Monumentenzorg & erfgoed	90.126	-17.862	72.264
Theater & Muziek	26.900		26.900
Totaal kunst, Cultuur & Media	628.459	-19.828	608.631
Onderwijs & Educatie			
Lokaal onderwijsbeleid	90.646		90.646
Overig lokaal onderwijsbeleid	154.910	-153.910	1.000
Volwasseneneducatie	43.185	-43.185	0
Totaal Onderwijs & Educatie	288.741	-197.095	91.646
Participatie & Werk			
Uitgaven WSW	2.296.377		2.296.377
Werkgeversdienstverlening	99.896		99.896
Werkzoekenden dienstverlening	378.989		378.989
Totaal Participatie & Werk	2.775.262	0	2.775.262
Sport			
Reserve zwembad		-7.973	-7.973
Sportbeleid	127.979	-16.500	111.479
Zwembad	177.061		177.061
Totaal Sport	305.040	-24.473	280.567
Wmo algemene voorzieningen			
Algemene voorziening schoon en leefbaar huis	997.685		997.685
Algemene voorzieningen regieondersteuning	765.099		765.099
Basismobiliteit	359.980		359.980
Maatschappelijk werk	176.026		176.026
Mantelzorg	106.566		106.566
Mantelzorg deelfonds			0
Reserve algemene voorzieningen huishoudelijke ondersteuning			0
Volksgezondheid	145.410		145.410
Volwassenenwerk	171.531		171.531
Vreemdelingen inburgering	47.400	-47.400	0
Vrijwilligers	79.441		79.441
Totaal Wmo algemene voorzieningen	2.849.138	-47.400	2.801.738
Wmo maatwerkvoorzieningen			
Beschermde wonen GGZ	20.263		20.263
Doventolk	1.139		1.139
Eigen bijdragen Wmo		-85.000	-85.000
Maatwerkvoorzieningen natura materieel verplaatsen	351.475	-1.090	350.385
Maatwerkvoorzieningen natura materieel woonvoorziening	126.870		126.870
Maatwerkvoorzieningen PGB immaterieel	90.000		90.000
Maatwerkvoorzieningen ZIN immaterieel	930.600		930.600
Wmo uitvoeringskosten incl. externe advisering	446.499		446.499
Totaal Wmo maatwerkvoorzieningen	1.966.846	-86.090	1.880.756
Totaal programma 4 Samenleving	18.753.510	-2.768.598	15.984.912

Overzicht overhead

De nieuwe BBV-voorschriften die met ingang van 2017 van kracht zijn geven aan dat de overheadkosten van de ambtelijke organisatie apart inzichtelijk moeten worden gemaakt.

Onder overhead wordt verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Dit zijn naast de kosten voor huisvesting, facilitaire zaken en automatisering ook salariskosten van het ondersteunende personeel (Management/Financiën/P&O/juridisch/inkoop/bestuursecretariaat) en overige personeelskosten (reis- en verblijfskosten/studie- en bijscholing etc.). Een overzicht van de overheadkosten van de gemeente Heerde met de berekening van het overheadpercentage is hieronder samengevat weergegeven.

	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>
Raadhuis	133.362	118.600	122.409	122.586	123.639
Gemeentekantoor	242.880	254.466	258.074	261.120	265.702
Gemeentewerf	50.444	84.854	84.238	82.677	76.097
Facilitaire zaken	240.948	266.353	269.691	260.280	264.450
Automatiseringskosten	1.115.623	1.241.833	1.271.973	1.232.732	1.147.020
Overige algemene kosten	51.270	55.840	56.730	57.630	58.560
Salariskosten overheadpersoneel	3.040.044	3.772.341	3.807.757	3.913.303	4.000.919
Overige personeelskosten	428.685	448.447	456.924	465.561	474.378
Totale overheadkosten	5.303.256	6.242.734	6.327.795	6.395.889	6.410.765
Afdeling Publiek	2.732.760	0	0	0	0
Afdeling Leefomgeving binnen	1.921.335	0	0	0	0
Afdeling Leefomgeving buiten	981.264	0	0	0	0
Afdeling DIB		309.344	316.768	324.371	332.156
Afdeling ROB		1.261.537	1.291.814	1.322.818	1.354.566
Afdeling ROW		1.302.408	1.333.665	1.365.673	1.398.449
Afdeling SMV		2.030.691	2.079.427	2.129.333	2.180.437
Totale kosten primair proces	5.635.359	4.903.979	5.021.674	5.142.195	5.265.608
Totale apparaatskosten	10.938.615	11.146.713	11.349.469	11.538.084	11.676.373
Percentage overhead	48,48%	56,01%	55,75%	55,43%	54,90%

Wat mag het kosten?

Lasten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Totaal lasten	6.373.753	6.094.672	6.793.911	6.887.835	6.964.041	6.983.846
Baten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Totaal baten	-5.883.583	-737.189	-551.177	-560.038	-568.152	-573.083
Resultaat	-490.170	-5.357.483	-6.242.734	-6.327.797	-6.395.889	-6.410.763

Toelichting op de baten en lasten

Door de organisatiekanteling, die doorgevoerd is in de cijfers van 2018, heeft er een verschuiving plaatsgevonden van personeel werkzaam voor het primair proces naar ondersteunend personeel (overhead). Deze verschuiving is het gevolg van de nieuwe manier van werken waarbij een groter aantal medewerkers niet (meer) rechtstreeks kan worden toegerekend aan de producten. De totale apparaatskosten blijven, afgezien van een stijging voor automatiseringskosten (+€ 64.000,- realistisch ramen en +€ 39.000,- M2A) en indexering, nagenoeg gelijk.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn vrij besteedbare inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. Conform de nieuwe richtlijnen worden deze budgetten nu onder een separaat hoofdstuk opgenomen (voorheen programma 2 Financiën, Economie en grote projecten). De inkomsten die tot dit onderdeel behoren zijn de Algemene Uitkering en overige uitkeringen uit het gemeentefonds, OZB, Precariobelasting, Toeristenbelasting, bespaarde rente over het Eigen Vermogen en ontvangen rentes en dividenden.

De uitgaven die bij dit onderdeel zijn opgenomen hebben betrekking op de inning en verwerking van bovengenoemde inkomsten.

Wat mag het kosten?

Lasten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Totaal lasten	59.150	326.760	483.018	492.469	502.133	512.166

Baten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Totaal baten	-25.295.080	-28.163.989	-31.220.092	-31.587.718	-31.780.247	-32.129.316

Resultaat	25.235.930	27.837.229	30.737.074	31.095.249	31.278.114	31.617.150
------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Toelichting op de lasten en baten

Het verschil van € 3.096.000,- tussen beide jaren kan grotendeels worden verklaard door de hogere rijksbijdrage voor de Jeugdzorg van € 2.080.000,-. De Algemene Uitkering (incl. de CJG bijdrage die in 2018 hieraan is toegevoegd) stijgt met € 1.130.000,-. Het resterende verschil van +/- € 114.000,- is het gevolg van iets lagere rijksbijdragen voor de Wmo en Participatie en een bijstelling van de O.Z.B. De inkomsten uit Precariobelasting daarentegen zijn licht gestegen doordat het werkelijk aantal M2 kabels en leidingen groter is dan de oorspronkelijke raming.

Specificatie inkomsten algemene dekkingsmiddelen

Specificatie inkomsten Algemene dekkingsmiddelen	2017	2018
Algemene uitkering gemeentefonds	12.442.928	13.914.527
Deelfonds Jeugd	3.219.018	5.299.307
O.Z.B.	4.139.910	4.106.150
Deelfonds Wmo	2.563.846	2.546.239
Deelfonds Participatie	2.450.283	2.371.017
Wmo Huishoudelijke hulp, woon, en vervoersvoorzieningen	1.512.939	1.494.481
Precariobelasting	1.073.000	1.143.800
Brede doeluitkering Centrum Jeugd en Gezin (CJG)*	341.538	0
Toeristenbelasting	190.000	190.000
Rente geldleningen/dividenden	120.586	103.839
Combinatiefunctionaris	53.400	33.662
Aanmaningen en dwangbevelen	16.800	17.070
	28.124.248	31.220.092

*De uitkering voor het CJG is m.i.v. 2018 toegevoegd aan de Algemene Uitkering.

Onvoorzien

De post Onvoorzien wordt door het college ingezet voor onuitstelbare, onvermijdbare en onvoorzienbare kosten tot max. € 10.000,- per gebeurtenis. De raad wordt bij de voorjaarsnota, najaarsnota en/of jaarstukken geïnformeerd over de uitputting van dit budget.

Wat mag het kosten?

Lasten	Realisatie 2016	Begroting 2017 (P+wijz)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Totaal lasten	0	21.000	25.000	50.000	50.000	50.000
Overzicht onvoorzien						

Resultaat	0	-21.000	-25.000	-50.000	-50.000	-50.000
-----------	---	---------	---------	---------	---------	---------

Toelichting op de baten en lasten

De post Onvoorzien wordt door het college ingezet voor onuitstelbare, onvermijdbare en onvoorzienbare kosten tot maximaal € 10.000,- per gebeurtenis. De raad wordt bij de voorjaarsnota, najaarsnota en/of jaarstukken geïnformeerd over de uitputting van dit budget. Voor 2018 is de keus gemaakt om dit budget te halveren tot € 25.000,-.

Overzicht programmaplan / incidentele uitgaven en opbrengsten

In bijgaande overzichten is het programmaplan in zijn geheel opgenomen. Hierbij is onderscheid gemaakt naar de saldi voor en na bestemming, zodat de onttrekkingen aan de reserves ook zichtbaar zijn gemaakt. Tevens vind u het meerjareninvesteringsplan. In essentie vormen deze tezamen de financiële begroting.

Programmaplan

Programma		Lasten			Baten			Saldo	
		Voor	Storting reserve	Na	Voor	Beschikking reserve	Na	Voor	Na
1	Bestuur & Veiligheid	2.710.275		2.710.275	317.040		317.040	-2.393.235	-2.393.235
2	Financiën, economie en grote projecten	681.257	1.137.460	1.818.717	220.136	50.702	270.838	-461.121	-1.547.879
3	Ruimte	10.274.294		10.274.294	5.597.790	139.906	5.737.696	-4.676.504	-4.536.598
4	Samenleving	17.943.511	810.000	18.753.511	2.760.625	7.973	2.768.598	-15.182.886	-15.984.913
	Overhead	6.793.911		6.793.911	551.177		551.177	-6.242.734	-6.242.734
	Algemene dekkingsmiddelen	483.018		483.018	31.220.092		31.220.092	30.737.074	30.737.074
	Onvoorzien	25.000		25.000					-25.000
	Totalen	38.911.266	1.947.460	40.858.726	40.666.860	198.581	40.865.441	1.780.594	6.716

Incidentele uitgaven en opbrengsten

Het BBV schrijft tevens voor dat een overzicht van 'Incidentele uitgaven en opbrengsten' wordt opgenomen.

In deze begroting is er één incidenteel € 100.000,- geraamd dit betreft een taakstelling van sociaal domein.

Meerjareninvesteringsplan

De investeringen voor tractie wijken af van de Perspectiefnota. Dit is het gevolg van de overname van het materieel van Lucrato; de vervanging hiervan is in onderstaand schema opgenomen.

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Bestuur & Veiligheid				
Totaal	0	0	0	0
Financiën, economie en grote projecten				
Renovatie recreatieve fietspaden	30.000		30.000	
Totaal	30.000	0	30.000	0
Ruimte				
Renovatie speeltoestellen	10.000	10.000		
Bouwkundige voorzieningen verhuurde scholen	10.000	10.000		
Vernieuwing diverse objecten (doelen / ballenvangers)	7.500	7.500	7.500	7.500
Renovatie sportvelden	40.000	40.000	40.000	40.000
Reconstructie wegen	250.000	250.000	p.m.	p.m.
Reconstructie wegen Hoogwatergeul	200.000	200.000		
Verbetering fietsvoorzieningen	200.000	200.000	200.000	p.m.
Kleine onvoorziene investeringen	25.000	25.000	25.000	25.000
Grasbetonstenen buitenwegen	40.000		40.000	
Aanpassing conflictsituaties (GVVP)	25.000	25.000	25.000	25.000
Vernieuwing openbare verlichting	80.000	80.000	80.000	80.000
Renovatie plantsoenen	50.000	50.000	50.000	50.000
Investeringen speelplan	25.000	25.000	25.000	25.000
Investeringen Rioleringsplan	978.476	1.321.463	440.003	190.616
Investeringen begraafplaatsen			15.000	
Totaal	1.940.976	2.243.963	947.503	443.116
Samenleving				
Totaal	0	0	0	0
Subtotaal	1.970.976	2.243.963	977.503	443.116
Investeringen gebouwen	238.000	124.000	77.500	30.000
Investeringen tractie	150.000	6.000	325.000	50.000
Subtotaal	388.000	130.000	402.500	80.000
Totaal investeringen	2.358.976	2.373.963	1.380.003	523.116

Meerjareninvesteringsplan kapitaallasten

Ten aanzien van de kapitaallasten is het goed te vermelden dat in het 1^e jaar van de investering slechts 1/3 deel van de rente en afschrijving wordt geraamd. Hiervoor is gekozen omdat de meeste investeringen namelijk pas laat in het jaar worden gerealiseerd.

Omschrijving	kapitaallasten			
	2018	2019	2020	2021
Bestuur & Veiligheid				
	0	0	0	0
Financiën, economie en grote projecten				
Renovatie recreatieve fietspaden	700	2.090	2.760	4.120
Totaal	700	2.090	2.760	4.120
Ruimte				
Renovatie speeltoestellen	400	1.593	2.367	2.327
Bouwkundige voorzieningen verhuurde scholen	233	930	1.383	1.363
Vernieuwing diverse objecten (doelen / ballenvangers)	300	1.195	2.075	2.940
Renovatie sportvelden	1.156	4.604	8.000	11.342
Reconstructie wegen	3.721	14.883	22.325	22.325
Reconstructie wegen Hoogwatergeul	2.977	11.907	17.860	17.860
Verbetering fietsvoorzieningen	2.977	11.907	20.837	26.790
Kleine onvoorziene investeringen	722	2.878	5.000	7.089
Grasbetonstenen buitenwegen	711	2.124	2.809	4.196
Aanpassing conflictsituaties (GVVP)	1.000	3.983	6.917	9.800
Vernieuwing openbare verlichting	1.867	7.440	12.933	18.347
Renovatie plantsoenen	750	2.992	5.208	7.400
Investerings speelplan	722	2.878	5.000	7.089
Investerings riolering	10.510	46.070	79.414	89.908
Investerings begraafplaats	-	-	350	1.045
Totaal	28.046	115.384	192.478	229.821
Samenleving				
Totaal	0	0	0	0
Subtotaal	28.746	117.474	195.238	233.941
Investerings gebouwen	5.697	19.893	27.933	33.339
Investerings tractie	7.250	21.798	37.059	69.219
Subtotaal	12.947	41.691	64.992	102.558
Totaal kapitaallasten	41.693	159.165	260.230	336.499

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is nodig om risico's in de exploitatie op te vangen: zonder weerstandsvermogen levert iedere tegenvaller een probleem op bij een sluitende begroting. Hoe hoger de risico's, hoe hoger de weerstandscapaciteit (bijvoorbeeld reserves of ruimte in tarieven) moet zijn. Het gaat hier dus om de robuustheid van de begroting.

Deze paragraaf beschrijft de risico's waarmee de gemeente geconfronteerd kan worden, welke financiële buffers daar tegenover staan en hoe de risico's beheerst kunnen worden.

De paragraaf bestaat uit de volgende delen:

1. Beleidskader;
2. Structurele weerstandscapaciteit;
3. Incidentele weerstandscapaciteit;
4. Conclusie weerstandscapaciteit;
5. Risicobeheersing;
6. Relatie tussen risico's en weerstandscapaciteit;
7. Weerstandsratio en kengetallen.

Beleidskader

Artikel 11 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) beschrijft het volgende over het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat tenminste:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- een kengetal voor de netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

De weerstandscapaciteit van een gemeente is de buffer die aanwezig moet zijn om mogelijke risico's af te kunnen dekken. Het gaat hierbij om het vermogen dat aanwezig is om risico's financieel af te kunnen dekken, zonder dat de bedrijfsvoering in gevaar komt.

Dit in de wetenschap dat de risico's zich nooit allemaal tegelijk zullen voordoen.

De vragen die we ons stellen zijn:

- Heeft de gemeente de mogelijkheid om bij een sterke daling van het eigen vermogen de tarieven te verhogen?
- Zijn er mogelijkheden om de kosten die nu binnen de bestemmingsreserves worden afgedekt binnen de reguliere begroting te dekken?

De gemeente Heerde wil daarbij structurele risico's afdekken met structurele weerstandscapaciteit en incidentele risico's afdekken met incidentele weerstandscapaciteit.

Bij de behandeling van de laatste nota van reserves en voorzieningen is afgesproken dat de beleidsuitgangspunten met betrekking tot het weerstandsvermogen overzichtelijk in beeld gebracht gaan worden. Deze worden hieronder opgesomd.

De basis van de grootte van ons structureel weerstandsvermogen is de ruimte die er nog is in de OZB tarieven tot aan de artikel 12 norm. Hierbij baseren wij ons op provinciale gegevens.

De tijdelijke reserves worden niet meegenomen als weerstandscapaciteit. Deze tijdelijke reserves zijn bedoeld voor budgetoverheveling van het ene jaar naar het ander jaar. De reserve wordt dan gebruikt als de activiteit in het daaropvolgende jaar wordt uitgevoerd.

Onze totale reservepositie wordt ingezet als weerstandscapaciteit. Verder zijn de tijdelijke reserves uitgezonderd (zoals hierboven staat toegelicht).

De post onvoorzien in de exploitatie wordt niet meegenomen als weerstandscapaciteit omdat deze post bedoeld is om de begroting op een soepele manier uit te voeren en in eerste instantie niet om risico's op te vangen.

Stille reserves worden alleen meegenomen als weerstandsvermogen als deze binnen 2 jaar liquide (dus in geld zijn om te zetten) zijn te maken.

De risico top 7 in deze paragraaf zullen worden toegelicht met:

- een omschrijving van het risico;
- de hoogte van het risicobedrag (alleen boven de € 50.000,-);
- wijze van berekening van het risicobedrag;
- de maatregelen ter beheersing van het risico.

De weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's wordt zichtbaar gemaakt in een tabel en tevens uitgedrukt in een weerstandsratio.

De raad heeft op 9 maart 2015 bij de behandeling van de nota reserves en voorzieningen 2015 de beleidslijn uitgesproken dat bij toekomstige jaarrekeningoverschotten zo veel als mogelijk bedragen toegevoegd worden aan de Algemene Reserve, om zodoende het solvabiliteitspercentage toe te laten nemen. Het toevoegen aan de reserve zal steeds per expliciete besluitvorming worden voorgelegd aan de raad.

Structurele weerstandscapaciteit

Structurele weerstandscapaciteit is het vermogen om onverwachte structurele tegenvallers in de begroting (bijvoorbeeld een hogere uitgave voor de WWB of een lagere Algemene Uitkering) op te vangen, zonder dat dit gevolgen heeft voor de voortzetting van de taken.

De gemeente Heerde heeft op de OZB-heffing na, nagenoeg geen resterende structurele belastingcapaciteit meer. De afvalstoffenheffing, rioolheffing en begrafenisrechten zijn maximaal kostendekkend en kunnen dus niet meer worden verhoogd. Om de weerstandscapaciteit te beïnvloeden kunnen ook de kosten worden verlaagd. De gemeente heeft al diverse bezuinigingsronden gehad. Hierbij zijn vele bezuinigingen verwerkt in de begroting.

Er is geen maximum gebonden aan het tarief van de OZB, maar er is wel een macronorm om er voor te zorgen dat er landelijk niet boven de norm OZB geheven wordt. Er volgt dan mogelijk een korting op de Algemene Uitkering.

Voor het jaar 2017 is deze macronorm vastgesteld op 1,97%. In het jaar 2016 was er landelijk een overschrijding van de macronorm van € 28,7 miljoen. Bij het vaststellen van het percentage van 1,97% is met deze overschrijding rekening gehouden. Overigens zijn er geluiden om de macronorm geheel af te schaffen omdat dit geen effectief beheersingsinstrument is gebleken. Het kabinet wil met een voorstel komen om vanaf 2019 een verschuiving te realiseren van € 4 miljard van de inkomstenbelasting naar het gemeentelijk belastinggebied. Er vindt hiertoe nu een onderzoek plaats die in het jaar 2017 via een rapportage wordt aangeboden aan de Tweede Kamer.

De structurele ruimte in de OZB tarieven die er volgens de artikel 12 norm nog aanwezig is, is € 442.000,-. Deze gegevens zijn verstrekt door de provincie Gelderland en zijn gebaseerd op de begroting 2017.

Vanaf de begroting 2018 baseren wij ons op OZB ruimte en niet meer op een vergelijking met de duurste gemeente in Nederland.

De structurele risico's in deze paragraaf (dus zonder de grondexploitatie) zijn € 998.000,-. Afgezet tegen de € 442.000,- ruimte die we nog hebben kan de conclusie getrokken worden dat wij onvoldoende structurele middelen hebben om de structurele risico's te dekken. Maar, het ramen van deze risico's moet wel in het juiste perspectief worden gezien. Het is nog geen uitgaaf en niet alle risico's zullen zich naar verwachting op hetzelfde moment voordoen.

Onvoorzien

Soms wordt ook de post onvoorzien als structurele weerstandscapaciteit gezien. In Heerde is de post onvoorzien voor het jaar 2018 geraamd op € 25.000,-.

In feite is deze post bedoeld om de begroting op een soepele manier uit te voeren en in eerste instantie niet om risico's op te vangen. Voor bepaling van de weerstandscapaciteit is onvoorzien daarom niet meegenomen.

Incidentele weerstandscapaciteit

Incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om onverwachte éénmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken. De incidentele weerstandscapaciteit valt samen met de reserves.

De geraamde reservepositie is € 20,9 miljoen per 1 januari 2018. Hierbij wordt geen rekening gehouden met tijdelijke reserves.

Algemene reserve

Algemene Reserve	4.883.962
Algemene Reserve Grondexploitatie	9.331.242
	<u>14.215.204</u>

Bestemmingsreserves

Afkoop onderhoud graven	1.082.690
Afvalstoffenheffing	856.869
Reserve voorbereiding accommodaties	281.407
Reserve startersleningen	475.441
t.b.v. investeringen	3.978.239
	<u>6.674.646</u>

totaal reserves voor weerstandsvermogen	20.889.850
--	-------------------

Ontwikkeling reserves

Hieronder volgt de ontwikkeling van de totale reserves (in miljoenen)

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
13,4	15,9	17,0	20,9	22,7	24,7	26,7

Algemene reserve

De Algemene Reserve bestaat uit de Algemene Reserve en de Algemene Reserve Grondexploitatie. De Algemene Reserve is bedoeld om risico's in de gewone exploitatie op te vangen en de Reserve Grondexploitatie die van de grondexploitatie.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves hebben, zoals de naam al aangeeft, een bestemming voor kosten in de exploitatie. Het bovenstaande overzicht laat zien dat er € 6,7 miljoen aan bestemmingsreserves zijn.

Stille reserves

Er zijn stille reserves als de marktwaarde van de bezittingen (activa) de boekwaarde daarvan overstijgt. In principe dragen stille reserves bij aan de weerstandscapaciteit: bij een substantiële tegenvaller kan een deel van de bezittingen worden verkocht tegen een hogere waarde dan de boekwaarde, waardoor boekwinst ontstaat. Deze boekwinst kan gebruikt worden om de tegenvaller op te vangen. Ook investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen worden gezien als stille reserves, omdat deze investeringen niet alle geactiveerd kunnen worden. Maar er is alleen sprake van stille reserves als ze direct liquide gemaakt kunnen worden, om meegeteld te mogen worden voor de weerstandscapaciteit. Zo is vrije verkoop van onroerend goed niet aan de orde als de gebouwen worden gebruikt voor de eigen huisvesting. Op dit moment staan een aantal vrijkomende locaties te koop. Deze locaties hebben nog een boekwaarde en ze worden verkocht door middel van uitnodigingsplanologie. Verder zijn er nog een aantal groenstroken te koop. De verwachting is dat deze beide posten tezamen (vrijkomende locaties en groenstroken) op korte termijn een opbrengst gaan halen van € 50.000,-. De stille reserve kan dus bepaald worden op deze € 50.000,-.

Conclusie weerstandscapaciteit

Structureel:

De totale structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald op de ruimte die Heerde heeft in zijn OZB tarieven tot artikel 12 norm, zijnde € 442.000,-.

Incidenteel:

De incidentele weerstandscapaciteit heeft een omvang van € 20,9 miljoen en is aanwezig in de reserves en stille reserve.

Risicobeheersing

Deze paragraaf bevat de top 7 risico's (volgorde van groot risico naar klein).

In de top 7 is aangegeven:

- Omschrijving (van het risico);
- Hoogte van het risicobedrag (alleen boven de 50.000,-);
- Wijze van berekening;
- Beheersing van het risico.

Voor sommige risico's is het moeilijk een risicopercentage te berekenen. Dat is dan aangegeven. In die gevallen is voorzichtigheidshalve in de reservepositie dan rekening gehouden met tegenvallers.

1. Bedrijvenpark Hattemerbroek BV

Omschrijving

De gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek hebben een gezamenlijk Bedrijvenpark. Het Bedrijvenpark richt zich vooral op het aantrekken van bedrijven in de logistieke sector.

Om dat te realiseren is het Bedrijvenpark aangewezen als 'bovenregionaal' bedrijventerrein.

De ontwerpbestemmingsplannen voor beide plandelen (Oldebroek en Hattem) hebben ter inzage gelegen. Voordat de plannen worden vastgesteld, wordt bestuurlijke afgestemd met Zwolle, Kampen en de provincies Overijssel en Gelderland en wordt een reactie gegeven op de ontvangen zienswijzen.

Er is een voorlopig ontwerp voor een nieuw op- en afrittenstelsel als aansluiting van het bedrijvenpark op de A28. Het bestemmingsplan hiervoor wordt voorbereid.

In het kader van de risicoanalyse is de aannemelijkheid van de grondexploitatieberekening van het Bedrijvenpark door de accountant van het Bedrijvenpark en de gemeentelijke accountant getoetst en zijn de gekozen uitgangspunten – o.a. rente, kosten & opbrengstenniveau en uitgifte tempo – reëel bevonden. Op basis van de uitkomsten van een eerdere analyse (2014) is een verliesvoorziening ingesteld, ter hoogte van € 765.000,- per gemeente. Op basis van de laatste

grondexploitatieberekening (mei 2017) is een verliesvoorziening van € 512.000 per gemeente nodig. Voorzichtigheidshalve (en om jaarlijkse fluctuaties te voorkomen) is de verliesvoorziening op het huidige niveau gehandhaafd.

Verder calculeren wij twee risico's:

1. Een risico op de garantstelling ten opzichte van de financiers. Wij hebben dat risico bepaald op 10% van het bedrag waarvoor we garant staan.
2. Een risico op de garantstelling voor de financiering van het nieuwe op en afrittenstelsel. Wij hebben dat risico bepaald op 75% van het bedrag waarvoor we garant staan.

Hoogte van het risicobedrag

Het risicobedrag is vastgesteld op € 2.050.000,-.

Wijze van berekening

Door elk van de drie gemeenten is voor een bedrag van € 13 miljoen aan garantstelling ten opzichte van financiers verleend. Het risicobedrag is 10% van deze € 13 miljoen.

Door elk van de drie gemeenten is voor een bedrag van € 1 miljoen garantstelling verleend voor de financiering van het nieuwe op en afrittenstelsel. Het risicobedrag is 75% van € 1 miljoen.

Beheersing van het risico

Om de risico's te beheersen wordt er periodiek een risicomangementrapportage opgesteld voor de betrokken gemeenten en wordt jaarlijks een grondexploitatieberekening en een liquiditeitsprognose gemaakt door het Bedrijvenpark H2O.

2. Grondexploitatie

Omschrijving

De grondexploitatie is een onderdeel van de totale gemeentelijke exploitatie. Het is een activiteit waar veel geld in omgaat en veel risico's gelopen worden. In de begroting 2018 zijn 6 gemeentelijke complexen opgenomen die in uitvoering zijn. (zie ook de paragraaf Grondbeleid).

Hoogte van het risicobedrag:

A. Risico's in complexen:

- reeds lopende complexen (vakterm is "IEGG in exploitatie genomen gronden")
Over het totaal van de 6 complexen met een boekwaarde van ad. € 6.385.000,- wordt een risicobedrag berekend van gem. 5,6%. Het risicobedrag is afgerond € 355.000,-.

B. Overige risico's zoals:

- niet nakomen van verplichtingen door derden op grond van exploitatieovereenkomsten,
- gewijzigde omstandigheden na vaststelling exploitatiebijdragen,
- calculatierisico's,
- planschadevergoedingen.
- invoering Vennootschapsbelasting (VPB) dat vooral voor de grondexploitaties grote gevolgen kan hebben.

De overige risico's worden bepaald op € 300.000,-.

Benodigd weerstandsvermogen Grondexploitatie A + B is € 655.000,-.

Wijze van berekening

Bij grondexploitaties die in exploitatie zijn genomen (IEGG) wordt de geactualiseerde grondexploitatieberekening als basis genomen voor de risicoberekening. In deze exploitatieberekening wordt een reële schatting gemaakt van de kosten, verkoopprijzen en fasering van de verkoop van de gronden. Deze schatting wordt onder andere gemaakt door het uitgiftetempo van de te verkopen gronden te beoordelen, de ontwikkelingen van marktomstandigheden te bekijken zoals de doorstroming op de huizenmarkt, hoogte van hypotheekrente, maatregelen van hypotheekverstrekkers enz.

Het risico wordt bepaald met behulp van de Risman methode. Hierbij wordt het risico berekend door de formule kans x risico. De optelsom van alle risico's van alle complexen wordt hierboven onder "hoogte van het risicobedrag" vermeld. De berekeningen zijn om strategische redenen niet openbaar.

Beheersing van het risico

Om de risico's te beheersen is het beleid dat de grondexploitatieberekeningen 2 maal per jaar worden herzien. De resultaten van de berekeningen worden opgenomen in het MPG (Meerjaren Prognose Grondexploitatie). Dit verslag wordt u aangeboden bij het vaststellen van de jaarrekening en de najaarsnota.

3. Algemene Uitkering

Omschrijving

Een belangrijk risico vormt de stabiliteit van onze belangrijkste bron van inkomsten: De Algemene Uitkering. Deze Algemene Uitkering is een onderdeel van het gemeentefonds. Het gemeentefonds betreft 63% inkomsten inclusief de 3 decentralisaties, ten opzichte van het totaal baten in de exploitatie. Gemeenten zijn afgelopen jaren geconfronteerd met diverse opkomende taakstellende kortingen zoals de forse korting in verband met het niet doorgaan van de afschaffing van het BTW-Compensatiefonds en de korting Onderwijshuisvesting. En nog steeds zijn er diverse onzekerheden met betrekking tot het correct ramen van de algemene uitkering. We benoemen:

- Het ingebouwde plafond BTW-compensatiefonds van 3,1 miljard;
- Uitname uit het gemeentefonds oplopend tot € 975 miljoen voor lagere apparaatskosten in verband met opschaling tot 100-150 gemeenten in het jaar 2025;
- Discussie of de overige eigen middelen (OEM) een rol gaan spelen in de verdeling van het fonds;
- Wisselende uitkeringsfactoren;
- Ontwikkelingen in accressen, afhankelijk van de uitgaven van het Rijk;
- Aanpassingen van maatstaven en bijbehorende tarieven. In het bijzonder kunnen hier de forse schommelingen van het aantal bijstandsontvangers genoemd worden.

Hoogte van het risicobedrag

Wij berekenen het risico voor het maken van een juiste raming op € 414.000,-.

Wijze van berekening

Van veel van de bovengenoemde risico's is het niet mogelijk een reële schatting te maken. Het risicobedrag is daarom berekend door het risico te schatten op 3% van de Algemene Uitkering van afgerond € 13,8 miljoen.

Dit percentage is een langjarig gemiddelde van het accres. Accres is de jaarlijkse toevoeging aan het fonds dat in de pas loopt met de ontwikkelingen in de rijksbegroting.

Beheersing van het risico

Een individuele gemeente kan nauwelijks invloed uitoefenen op de hoogte van de uitkering. Vrijwel maandelijks ontvangt de gemeente specificaties waarin wijzigingen in maatstaven en tarieven staan. Deze ontwikkelingen worden nauwlettend in de gaten gehouden. Waar nodig zal een verklaring voor verschillen gezocht moeten worden en anders actie ondernomen moeten worden. Verder worden er jaarlijks minimaal twee circulaires uitgegeven waarin de nieuwste gegevens en ontwikkelingen staan. Op basis van deze circulaires kunnen gemeenten een nieuwe berekening maken van de Algemene Uitkering. Naar aanleiding van deze nieuwe berekeningen wordt de begroting overeenkomstig aangepast.

4. Loon en prijspeil

Omschrijving

De begroting 2018 is gebaseerd op het loon- en prijspeil van het jaar 2017. Er wordt geraamd op basis van de meest actuele CAO. Voor 2018 betekent dit een stijging van 2,4% ten opzichte van 2017. Tevens is de werkkostenregeling in de raming opgenomen.

Voor prijsstijgingen wordt het indexcijfer uit de Meicirculaire gehanteerd (1,6%).

Hoogte van het risicobedrag

Het risicobedrag voor de loonkosten is € 103.000,- en voor prijsstijgingen is dit € 92.000,-

Wijze van berekening

De berekening van het risicobedrag voor de loonkosten is gemaakt door 1% van de loonsom van € 10.300.000,- te nemen (incl. inhuur derden). De berekening voor die van de prijsstijgingen is gemaakt door 1% te nemen van de uitgaven aan derden, exclusief subsidies. Voor 2017 is dit een bedrag van € 9.200.000,-.

Beheersing van het risico

Op de hoogte van loonkosten en prijsstijgingen heeft de gemeente geen invloed.

De begroting wordt gebaseerd op de indexcijfers die het rijk afgeeft in de meicirculaire van de Algemene Uitkering. Bij het opstellen van de voorjaars- en najaarsnota wordt de vinger aan de pols gehouden met betrekking tot deze ontwikkelingen en zo nodig de begroting aangepast.

5. Inkomensdeel van de Participatiewet

De WWB is vanaf 1 januari 2015 vervangen door de Participatiewet. De financieringssystematiek is vergelijkbaar en daarmee ook het risico (een open eind financiering).

Het inkomensdeel van de Participatiewet is een post die moeilijk is te beïnvloeden, al is ons proces zo ingericht dat inwoners die een beroep doen op bijstandsverlening voor levensonderhoud vanaf het eerste moment worden gestimuleerd om actief te (blijven) zoeken naar betaald werk. Wettelijk is bepaald dat alle bijstandsaanvragen in een jaar moeten worden gehonoreerd. Er kan dus geen invloed worden uitgeoefend op de hoogte van deze kosten. Met ingang van 2015 wordt het budget niet langer bepaald door de T-2 systematiek maar door een objectief verdeelmodel, het zgn. BUIG budget. Op basis van objectieve factoren en een statistische analyse wordt een schatting gemaakt wat gemeenten uit gaan geven aan uitkeringen. Als een gemeente minder uitgeeft dan dit model dan mag een gemeente dit verschil houden, maar als er meer wordt uitgegeven is het tekort voor de eerste 5% voor eigen rekening en als blijkt dat er sprake is van een nog grotere overschrijding dan is nogmaals 3,75% van het BUIG budget voor eigen rekening. Als er sprake is van een grotere overschrijding wordt het meerdere vergoed door het Rijk wanneer de gemeente haar beleid om inwoners aan werk te helpen op orde heeft en de aanvraagprocedure zorgvuldig is doorlopen. Dit is de zogenaamde Vangnetuitkering. Jaarlijks wordt de notitie Vangnetuitkering Participatiewet waarin dit beleid is vastgelegd is door de gemeenteraad vastgesteld.

Hoogte van het risicobedrag

Het risico bedrag wordt vastgesteld op € 189.000,-.

wijze van berekening

Berekening op basis van 5% en 3,75% van het BUIG budget van € 2.158.000,-.

Beheersing van het risico

Het beheersen van het aantal uitkeringsgerechtigden is alleen mogelijk door een intensief beleid gericht op uitstroom. Dit vindt plaats in de Pilot Werk.

6. Wonen in een geschikte woning (onderdeel van de WMO)

Omschrijving

Gemeenten hebben de wettelijke opdracht om de zelfredzaamheid en participatie van haar inwoners te bevorderen en ondersteunen, opdat de inwoner zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kan blijven wonen. De woning waarin de inwoner woont moet geschikt zijn om in te wonen ondanks diens beperkingen.

Hoogte van het risicobedrag

Het risicobedrag wordt vastgesteld op € 100.000,-.

Wijze van berekening

Het risico wordt geschat op 2 dure woningaanpassingen van € 50.000,-.

Beheersing van het risico

Dit risico is niet te beheersen. De WMO 2015 verplicht gemeenten, in een situatie waarin een cliënt niet zelf zorg kan dragen voor een geschikte woning, ondersteuning te bieden bij het realiseren van een bouwkundige of woontechnische ingreep in of aan een woonruimte. De ondersteuning is erop gericht een cliënt in staat te stellen de noodzakelijke algemene dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren en een gestructureerd huishouden te voeren. Er wordt uitgegaan van een 'wooncarrière', waarbij de woning wordt aangepast op de levensfase. Daarbij mag er van uit worden gegaan dat in redelijkheid rekening wordt gehouden met bekende beperkingen, ook wat betreft de voorzienbare ontwikkeling van die beperkingen. Als uit de beoordeling van het college blijkt dat het wonen in een geschikt huis ook is te bereiken via een verhuizing, dan heeft dit de voorkeur. Dit is uiteraard alleen aan de orde als verhuizen de goedkoopst adequate oplossing is.

7. Bouwvergunningen (onderdeel van de WABO)

Omschrijving

De ontvangers van leges bouwvergunningen (onderdeel van de WABO) hebben een grillig verloop.

Het is moeilijk te voorspellen hoeveel bouwaanvragen er in een jaar binnen komen. Dit is erg afhankelijk van de woningbouw, het aantal verbouwingen en overige bouwprojecten.

Hoogte van het risicobedrag

Wij stellen het risicobedrag voor de komende jaren vast op € 100.000,-.

Wijze van berekening

In de begroting 2018 is een bedrag geraamd van € 400.000,-. Het risicobedrag is berekend door 25% van deze € 400.000,- als risico te zien. Dit percentage is moeilijk te onderbouwen, maar op deze manier wordt er in de reservepositie van de gemeente wel rekening gehouden met tegenvallers voor deze post.

Beheersing van het risico

Bij de voorjaars- en najaarsnota worden de resultaten en de ontwikkelingen in beeld gebracht en wordt er op basis van de beschikbare informatie een extrapolatie gemaakt van de verwachte inkomsten, waarop het budget wordt aangepast.

Voor een overzicht wordt hier een tabel met alle risico's gepresenteerd:

Resumé risico's				% van totaal baten
1	bedrijvenpark Hattemerbroek	€ 2.050.000	I	5,0%
2	grondexploitatie	€ 655.000	I	1,6%
3	algemene uitkering	€ 414.000	S	1,0%
4	loon en prijspeil	€ 195.000	S	0,5%
5	inkomensdeel Participatiewet	€ 189.000	S	0,5%
6	wonen in een geschikte woning	€ 100.000	S	0,2%
7	bouwvergunningen	€ 100.000	S	0,2%
		€ 3.703.000		9,1%

I = incidenteel risico

S = structureel risico

totaal structureel	€ 998.000
totaal incidenteel	€ 2.705.000
	€ 3.703.000

totaal baten € 40.649.569

Resumé risico's

In totaal becijferen we het structurele risico op € 998.000,- en het incidentele risico op € 2.705.000,-.

Relatie tussen risico's en weerstandscapaciteit

Hieronder wordt in een tabel aangegeven hoe de risico's in verhouding staan ten opzichte van de weerstandscapaciteit. De conclusie is dat de weerstandscapaciteit structureel niet en incidenteel wel afdoende is.

Structurele weerstandscapaciteit:

De in deze paragraaf berekende structurele risico's (dus zonder die van de grondexploitatie en verbonden partij bedrijventerrein Hattemerbroek) zijn € 998.000,-. Afgezet tegen de € 442.000,- ruimte die we nog hebben in onze OZB tarieven tegen artikel 12 norm kan de conclusie getrokken worden dat wij die ruimte niet hebben.

Maar, het ramen van deze risico's moet wel in het juiste perspectief worden gezien. Het is nog geen uitgaaf en niet alle risico's zullen zich naar verwachting op hetzelfde moment voordoen.

Incidentele weerstandscapaciteit:

De in deze paragraaf berekende incidentele risico's van € 2.705.000,- bestaan uit die van de eigen gemeentelijke grondexploitaties en van de verbonden partij bedrijvenpark Hattemerbroek. Deze risico's moeten afgedekt worden door de reserve Grondexploitatie van € 9,3 miljoen. Zoals het overzicht laat zien is dit voldoende.

Risico's			Weerstandscapaciteit
Structureel			
Structureel normale exploitatie	998.000	442.000	ruimte OZB tot art. 12 norm
Incidenteel			
Incidenteel normale exploitatie	-	-	
grondexploitatie en verbonden partij	2.705.000	9.331.000	reserve grondexploitatie
		4.884.000	Algemene Reserve
		6.675.000	bestemmingsreserves
		50.000	stille reserves
totaal incidenteel	2.705.000	20.940.000	

Kengetallen en Weerstandsratio

Kengetallen begroting 2018	Gelders gemiddelde begr. 2017	Jaarr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018
netto schuldquote	65%	101%	125%	114%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	53%	97%	120%	111%
solvabiliteitsratio	33%	21%	24%	25%
structurele exploitatieruimte	0,66%	-1%	0%	0%
grondexploitatie	18%	15%	16%	11%
belastingcapaciteit	99%	115%	115%	116%

Referentie kengetallentabel van de provincie GLD	Gelders gemiddelde begr. 2017	Categorie A	Categorie B	Categorie C
netto schuldquote	65%	<90%	90-130%	>130%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	53%	<90%	90-130%	>130%
solvabiliteitsratio	33%	>50%	20-50%	<20%
structurele exploitatieruimte	0,66%	>0%	=0%	<0%
grondexploitatie	18%	<20%	20-35%	>35%
belastingcapaciteit	99%	<95%	95-105%	>105%

Categorie A gemeenten worden als minst risicovol gezien.

Categorie B gemeenten scoren gemiddeld.

Categorie C gemeenten worden gezien als meest risicovol.

Toelichting:

1a. Netto schuldquote

De netto schuld geeft de verhouding weer van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten. De netto schuldquote geeft een indicatie van de zwaarte van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Onze gemeente scoort hier gemiddeld.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De manier waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto

schuldquote, met dit verschil dat ook alle verstrekte leningen worden opgenomen. De verstrekte leningen betreffen doorgeleend geld aan Vitens en aan de ROVA. Onze gemeente scoort hier gemiddeld.

2. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. In het algemeen wordt een getal onder de 20% als risicovol gezien en boven de 50% als veilig. Onze gemeente scoort hier gemiddeld.

3. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Om de structurele lasten en baten te bepalen worden de incidentele lasten en baten van de totale lasten en baten afgetrokken.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Onze gemeente scoort hier gemiddeld.

4. Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Voor de berekening van dit kengetal wordt de boekwaarde van de bouwgrond in exploitatie gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage. Het risicopercentage in onze gemeente is laag. De deelname van Heerde aan het gezamenlijk bedrijventerrein is hier niet meegerekend. Dit is namelijk geen grondexploitatie van de gemeente zelf.

5. Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde, de rioolheffing en afvalstoffenheffing. Dit wordt afgezet tegen de gemiddelde woonlasten in Nederland in het voorafgaande jaar. Onze gemeente scoort een hoog kengetal voor de gemiddelde woonlasten.

Weerstandratio

De weerstandratio is een kengetal dat aangeeft in welke mate de gemeente in staat is om risico's op te vangen. Dit kengetal wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de benodigde weerstandscapaciteit. Eenvoudig gezegd betekent dit: welk bedrag is berekend aan risico's en welk bedrag is er om deze risico's af te dekken. In dit overzicht worden twee kengetallen gegeven. De eerste is het weerstandratio in relatie tot de totale reservepositie en de tweede is het weerstandratio in relatie tot alleen de reserve Grondexploitatie. De conclusie van beide kengetallen is dat de risico's ruim afgedekt worden door de reserves.

In dit overzicht worden conform advies rekenkamercommissie onderstaande twee kengetallen (en op advies van de audit over 3 jaren) gegeven.

1. Dit weerstandsratio geeft de verhouding totale weerstandscapaciteit/het incidentele risico weer.

2. Dit weerstandsratio geeft de verhouding incidentele reserve Grondexploitatie/het incidentele risico weer.

$$\text{Weerstandsratio} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

	2017	2018	2017	2016
Weerstandsratio 1 =	$\frac{20.940.000}{2.705.000}$	= 7,7	6,3	5,4
Weerstandsratio 2 =	$\frac{9.331.000}{2.705.000}$	= 3,4	2,0	1,6

Waardering	Ratio	Betekenis
A	>2,0	uitstekend
B	1,4-2,0	ruim voldoende
C	1,0-1,4	voldoende
D	0,8-1,0	matig
E	0,6-0,8	onvoldoende
F	<0,6	ruim onvoldoende

Paragraaf Grondbeleid

Deze paragraaf gaat over de exploitatie van de (bouw)gronden die de gemeente in eigendom heeft –als ware de gemeente een bedrijf. De paragraaf hangt sterk samen met het programma Openbare Ruimte. In dat programma staan de beoogde maatschappelijke effecten en de lasten en baten. In deze paragraaf wordt het achterliggende beleid vanuit een meer financieel technisch perspectief beschreven, volgens de eisen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Daarnaast is er een relatie met de paragraaf Weerstandsvermogen. In die paragraaf staan onder andere de risico's van bouwgrondexploitatie in relatie tot het weerstandsvermogen. Grondexploitatie is het proces waarbij grond wordt aangekocht, bouwrijp wordt gemaakt en rioleringen en wegen worden aangelegd, om vervolgens de grond te verkopen voor de bouw van woningen of bedrijven.

Het volgende is van groot belang:

- Beoordelen van financiële haalbaarheid;
- Scenarioanalyse;
- Analyseren knelpunten en risico's;
- Uitgangspunten voor beheersing en bewaking.

Omdat er grote sommen geld in grondexploitaties omgaan heeft het grondbeleid een groot financieel impact. De eventuele baten, maar vooral de bepaling van de financiële risico's zijn erg belangrijk voor de financiële positie van de gemeente.

Beleidskader

Het gaat in het grondbeleid om de ontwikkeling van gronden die in eigendom zijn van de gemeente. De mogelijkheden voor ontwikkeling worden beperkt door het planologisch kader, waarover meer in programma 3, Ruimte. Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat de gemeente in de paragraaf Grondbeleid:

- De visie neerlegt op het grondbeleid;
- Een aanwijzing van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- Een prognose geeft van de resultaten van de grondexploitatie;
- De geraamde winstneming onderbouwt;
- Beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken formuleert in relatie tot de risico's.

Grondbeleid

Wat is "Grondbeleid"?

Onder grondbeleid wordt verstaan: "het op een zodanige wijze handhaven van het bestaand grondgebruik, dan wel het realiseren van gewenste veranderingen in dit grondgebruik, dat dit past in de door de gemeente geformuleerde doelstellingen in het kader van ruimtelijke ordening".

Beleidsintenties college

In april 2014 hebben de raadsfracties van de ChristenUnie-SGP, het CDA en de VVD de beleidsintenties voor de coalitieperiode 2014-2018 opgesteld met de titel "De kracht van samen leven, wonen en werken". In dit collegeprogramma staan de volgende punten die betrekking hebben op deze paragraaf:

Programma 2: Economische zaken, Financiën en grote projecten

Financiën

Richtinggevende afspraken:

1. Geen grondaankopen voor uitbreiding woningbouw en/of industrieterrein;
2. Positieve rekeningsaldi worden toegevoegd aan de Algemene Reserve, niet geblokkeerd.

Programma 3: Openbare Ruimte

Wonen

Richtinggevende afspraken:

1. De visie Wonen, Welzijn en Zorg moet in 2014 voorafgaand aan de lokale woonvisie zijn opgesteld, zodat de opgestelde visie mede gebruikt kan worden voor de op te stellen woonvisie;
2. In de komende vier jaar geen nieuwe (grootschalige) uitbreidingsplannen voor woningbouw realiseren;
3. Bevorderen dat marktpartijen projecten ontwikkelen en ruimte bieden aan particulier opdrachtgeverschap;
4. In samenspraak met belangstellenden levensloopbestendige woningen bouwen;
5. Inzetten op starterswoningen, kleinschalige bouwprojecten en alternatieve woonconcepten;
6. Haalbaarheid voortzetten starterslening onderzoeken;
7. Onderzoek naar verruiming van de regels voor inwoning gericht op de toenemende noodzaak voor het verlenen van mantelzorg;
8. Bij het maken van prestatieafspraken met Triada o.a. aandacht besteden aan scheefwonen en behoud goedkope huurwoningen.

Kwantitatieve Opgaven Wonen

In het verleden was het Kwalitatief Woningbouw Programma (KWP) van groot belang voor de grondexploitaties van de gemeente. Het was immers in het kader van de actieve grondpolitiek van belang hoeveel woningen de gemeente mocht bouwen op bij haar in bezit zijnde locaties. Hierin is inmiddels het nodige veranderd.

De gemeente is afgestapt van de actieve grondpolitiek. Te ontwikkelen locaties worden aan de markt aangeboden. Er wordt ook niet meer actief gestuurd op de invulling van die locaties, maar in het kader van de uitnodigingsplanologie is het aan de markt om aan te geven welke plannen meerwaarde hebben en of daar vraag naar is. Plannen worden wel getoetst aan de gemeentelijke Woonvisie.

Er is nog wel een bandbreedte waarbinnen ontwikkelingen moeten passen. Het oude KWP bestaat niet meer. Daarvoor in de plaats gekomen is de Kwantitatieve Opgave Wonen. Op grond van de Provinciale Omgevingsverordening mogen er geen nieuwe woonlocaties ontwikkeld worden als die niet passen in door GS vastgestelde Kwantitatieve Opgave Wonen voor de betreffende regio.

In regionaal verband is daarom een bandbreedte afgesproken voor de woningbouwontwikkelingen per gemeente. Voor Heerde geldt een bandbreedte van 620-750 woningen tot 2024.

In eerste instantie was voor Heerde een gemiddelde uitgetrokken van 685 woningen. Later is dit aantal verhoogd met 69 woningen naar 754 woningen. Dit is echter geen absoluut maximum. Als er marktvraag is en de goede plannen worden ontwikkeld, dan is er ruimte voor meer.

Een deel van die woningen zal nog ontwikkeld worden op reeds in ontwikkeling gebrachte locaties zoals De Bovenkamp in Heerde en De Kolk in Wapenveld.

De rest van de Kwalitatieve Opgave Wonen zal gerealiseerd gaan worden op, door ontwikkelaars en particulieren te ontwikkelen, locaties, zoals de overige vrijkomende schoollocaties en de gemeente werf, maar ook op te herontwikkelen particuliere locaties. Vooralsnog is voor dergelijke ontwikkelingen voldoende ruimte aanwezig.

Notitie Grondzaken

Op 7 februari 2017 heeft het college van B&W, na consultering van de commissie Ruimte op 12 december 2016, ingestemd met de vernieuwde 'Notitie Grondzaken 2017'. De hoofdlijnen van het gemeentelijk grondbeleid zijn beschreven in de Uitvoeringsparagraaf. De Uitvoeringsparagraaf is een document, dat jaarlijks wordt vastgesteld door de gemeenteraad en de uitwerking van de

Structuurvisie betreft. In de Notitie Grondzaken 2017 worden de hoofdlijnen uit de Uitvoeringsparagraaf praktisch vertaald. Dit document heeft als doel om bestuurders, de ambtelijke organisatie en burgers, inzicht te geven in de keuzes die de gemeente Heerde maakt ten aanzien van de grondeigendommen en het bijbehorende instrumentarium.

Startersleningen

In 2013 en 2015 heeft de gemeenteraad besloten om de van de provincie ontvangen subsidiegelden op grond van de Stimuleringsregeling Goedkope Woningbouw 2007 – 2010 (de SGW-gelden) volledig in te zetten voor het verstrekken van startersleningen. Bij raadsbesluit van 6 juli 2015 is de maximale hoogte van de starterslening vastgelegd op 20% van de verwervingskosten met een maximum van € 20.000,-. De maximale verwervingskosten zijn vastgelegd op € 200.000,-. In de afgelopen periode is weinig beroep gedaan op het budget voor de starterslening. Waarschijnlijk is de dalende rente op de hypotheekmarkt hier de oorzaak van. Het resterende budget wordt beheerd door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn). Er zijn nog een paar lopende aanvragen. In de loop van 2018 zal een evaluatie van de startersleningen plaatsvinden.

Financiële beschouwing

Eén van de financiële uitgangspunten bij grondexploitatie is het toepassen van het voorzichtigheidsbeginsel. Ook het BBV gaat er van uit dat dit principe wordt toegepast bij het opstellen van de gemeentelijke begroting. Dit betekent dat bij de verwachting van verliezen direct een voorziening getroffen moet worden, of een afboeking van de boekwaarde.

Winsten daarentegen worden niet genomen zodra deze verwacht worden, maar pas als:

1. Winst is gerealiseerd (gerealiseerde opbrengsten zijn hoger dan de gerealiseerde kosten);
2. Voor wat betreft projecten van 15 woningen en meer: 50% van de gronduitgifte en minimaal 75% van de kosten feitelijk zijn gerealiseerd, dit beoordeelt vanuit de "master" exploitatieopzet.
3. Er voldoende middelen binnen de exploitatie aanwezig zijn om de "nog te maken kosten" te dekken;
4. Er geen andere noodzakelijke redenen zijn om deze baten opgenomen te houden binnen het complex;
5. In de overige gevallen wordt winst pas genomen bij het sluiten van het complex.

Er zijn diverse notities verschenen van de commissie BBV over de Grondexploitatie. In deze notities zijn aangegeven dat in het geval er voldoende zekerheid is dat er winst is, deze ook genomen moet worden. De notitie Grondexploitatie van 2016 is van toepassing

Een paar stellige uitspraken zijn:

- Het startpunt van een nieuwe grondexploitatie gebeurt door een expliciet raadsbesluit;
- De looptijd van een grondexploitatie is maximaal 10 jaar;
- Jaarlijkse herzieningen van grondexploitatiebegrotingen moeten door de raad worden vastgesteld;
- Er mogen alleen kosten aan de grondexploitaties worden toegerekend als die op de kostensoortenlijst staan van die van de BRO (Besluit Ruimtelijke Ordening);
- Er mag alleen werkelijke betaalde rente over het Vreemd Vermogen worden toegerekend aan de grondexploitaties. Toerekenen van rente over het Eigen Vermogen is niet meer toegestaan.

Vennootschapsbelasting (VPB)

Met ingang van 1 januari 2016 is de VPB-plicht gaan gelden voor onder andere de gemeentelijke grondexploitaties. Een belangrijke doelstelling van deze wet is een gelijk speelveld maken tussen

de overheid en private ondernemingen. Hier zijn al vele notities over geschreven en nog steeds zijn veel zaken (ook landelijk) onduidelijk. Er is geen voorgeschreven methode en iedere gemeente moet in principe zijn eigen wiel uit vinden. Wij hebben hiervoor een extern bureau in de arm genomen om ons adviezen te geven.

Om te bepalen of er VPB plicht is moet er een QuickScan worden gemaakt. Deze geeft voor Heerde aan dat we "door de poort gaan" en dus VPB-plichtig zijn.

Vervolgens is er een openingsbalans en een jaarwinstberekening (over 2016) gemaakt.

De voorlopige conclusie over de cijfers van het jaar 2016 is dat wij de over de eerste 3 jaren geen VPB afdracht hoeven te doen voor de Grondexploitatie.

Maar hier hoort een forse kanttekening bij. Er is nog veel onduidelijk op het gebied van toe te rekenen rente, de methode van openingsbalans en jaarwinstberekening en gehanteerde berekeningsmethoden. De komende tijd wordt gebruikt om de aangifte VPB van 2016 op te stellen en ervaring op te doen voor de komende jaren.

Reserve Grondexploitatie

Overzicht reserve van 2017 t/m 2021 in miljoenen euro's:

	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>
Reserve grex	4,5	8,3	9,5	10,6	11,7
Precariodeel	1	1	1	1	1
Totaal	5,5	9,3	10,5	11,6	12,7

Deze reserve loopt op omdat de ontvangsten van de precariorechten grotendeels (€ 1.037.000,-) naar deze reserve gaan. Daarnaast wordt in 2017 éénmalig de afkoopsom Hoogwatergeul aan deze reserve toegevoegd (dit wordt formeel besloten bij de najaarsnota 2017).

Doorbelastingen naar de Grondexploitatie

Vanuit de exploitatie van de gemeente wordt voor het begrotingsjaar 2018 een bedrag van € 58.000,- geraamd voor ambtelijke inzet voor de grondexploitatie.

Daarnaast wordt in 2017 éénmalig de afkoopsom Hoogwatergeul aan deze reserve toegevoegd.

Boekwaarden van de complexen

In de begroting 2018 zijn zes complexen in uitvoering, namelijk Gebiedsontwikkeling Veldweg, Bovenkamp II, de Kolk, de Wezeweg 4, Industrierterrein Eeuwlandseweg Zuid en Industrierterrein Eeuwlandseweg Noord. Hieronder staan de geraamde boekwaarden. Aan het verloop van de boekwaarden is te zien dat het vermogensbeslag de komende jaren langzaam afneemt.

Boekwaarden complexen voor paragraaf Grondbeleid 2018

	boekwaarde 1-jan-17	mutaties 2017	boekwaarde 1-jan-18	mutaties 2018	boekwaarde 1-jan-19	mutaties 2019	boekwaarde 1-jan-20	mutaties 2020	boekwaarde 1-jan-21	mutaties 2021	boekwaarde 1-jan-22
IEGG in exploitatie genomen gronden											
Gebiedsontwikkeling											
Veldweg	-136.554	-19.103	-155.657	-243.728	-399.385	-272.080	-671.465	-183.891	-855.356	-244.129	-1.099.485
Bovenkamp II	2.355.139	-1.066.606	1.288.533	-255.556	1.032.977	-575.896	457.081	-468.121	-11.040	-428.853	-439.893
de Kolk	2.627.710	84.918	2.712.628	-1.327.072	1.385.555	-715.869	669.687	10.648	680.335	10.817	691.152
Wezeweg 4	820.269	19.884	840.153	-58.638	781.515	24.601	806.116	-57.843	748.274	-59.569	688.704
Eeuwlandseweg Zuid	226.276	56.715	282.991	-14.881	268.109	-264.434	3.675	58	3.734	59	3.793
Eeuwlandseweg Noord	1.358.422	57.758	1.416.180	173.217	1.589.398	-373.058	1.216.340	-411.029	805.311	-447.142	358.169
Totaal	7.251.262	-866.434	6.384.828	-1.726.658	4.658.170	-2.176.735	2.481.435	-1.110.178	1.371.256	-1.168.816	202.440

Toelichting op de complexen

Gebiedsontwikkeling Veldweg

In het noorden van de kern Heerde wordt een viertal kavels uitgegeven met een woon-werk concept. Dit wil zeggen dat in dit gedeelte van Heerde bedrijfswoningen met kantoor aan huis worden ontwikkeld. Daarnaast wordt tegenover de gemeentewerf 0,7 hectare aan bedrijfskavels gerealiseerd.

Bovenkamp II

Ten westen van de nieuwbouwwijk Bovenkamp I, realiseert gemeente Heerde in samenwerking met VOF Bovenkamp II (BPD, Van Wijnen en in een eerder stadium ook Triada Woondiensten) de nieuwe woonwijk Bovenkamp II. In totaal worden er 165 woningen gebouwd, waaronder 22 huurwoningen, 8 levensloopbestendige huurwoningen, 31 starterswoningen, 76 projectmatige woningen en 24 uitgeefbare kavels. Van de vrije kavels worden er 17 door de gemeente en 7 door VOF Bovenkamp II uitgegeven. De projectmatige woningen worden in zijn geheel door de VOF Bovenkamp II verkocht.

De projectmatige bouw in het plan is opgedeeld in drie verschillende fasen, waarvan de tweede fase is gesplitst in fase 2A en 2B. De eerste fase en fase 2A zijn inmiddels gerealiseerd. In 2016 hebben geen verkopen plaats gevonden. Per 1-9-2017 moeten nog 36 (projectmatige) woningen gebouwd: hiervan is voor 19 woningen de grond verkocht. Daarnaast gaan binnenkort 11 kavels in de verkoop.

Voortgang

We zijn in gesprek over extra sociale woningbouw in de wijk.

De Kolk

In het noordoosten van Wapenveld, nabij de wijk Ossenkamp bevindt zich de nieuwbouwwijk De Kolk. Het plangebied grenst aan de westzijde aan de woonwijk Ossenkamp. De oostzijde van het plangebied wordt omsloten door de waterloop Nieuwe Wetering en de Werverweg. Aan de noordzijde sluit het plangebied aan op agrarische percelen.

Op 20 september 2010 heeft de raad de grondexploitatie De Kolk vastgesteld. In totaal worden er 100 woningen gebouwd, waarvan 75 projectmatige woningen en 25 vrije kavels bestemd voor zowel vrijstaande als twee-onder-een-kapwoningen. De vrije kavels worden door de gemeente uitgegeven, de projectmatige woningen worden door de projectontwikkelaar (Geveke) verkocht. De huidige (2017) stand is dat voor de realisatie van de woningbouw rondom de kolk er een alternatief plan is ontworpen, zodat ook daar ontwikkeling kan plaatsvinden.

Wezeweg 4

Ten zuiden van de in aanbouw zijnde nieuwbouwwijk Bovenkamp II worden door de gemeente bouw kavels uitgegeven ten behoeve van particulier opdrachtgeverschap. Het college heeft op 3 april 2012 de grondexploitatie van het complex Wezeweg 4 vastgesteld. De kavels staan opnieuw te koop.

Voortgang (status juli 2017)

De kavels aan de Wezeweg worden samen met de kavels in de Bovenkamp II te koop aangeboden ten behoeve van particulier opdrachtgeverschap. De gemeente brengt de kavels aan de Wezeweg en de kavels aan de "Ten Veldhuize" in de Bovenkamp, bekend als de "kleine driehoek", op de markt voor particuliere bouw.

Eeuwlandseweg Zuid

In het noorden van de kern Heerde wordt aan de Eeuwlandseweg ca. 3,0 hectare aan bedrijfskavels gerealiseerd. De grondexploitatie Eeuwlandseweg-Zuid is op 4 juni 2013 door het college vastgesteld.

De gemeente biedt slechts één bedrijfskavel te koop aan, de overige gronden zijn van een externe partij. Met betrekking tot de particuliere ontwikkeling vinden conform de anterieure overeenkomst nog diverse afdrachten aan de gemeente plaats.

Eeuwlandseweg Noord

Dit complex betreft de ontwikkeling van een woon-werklandschap ten noorden van de Eeuwlandseweg. In de raad van 11 november 2013 is de grondexploitatie van deze gebiedsontwikkeling vastgesteld. In totaal zullen op termijn 13 woon-werkkavels worden gerealiseerd.

Voortgang (status juli 2017)

Bij de vaststelling van de grondexploitatie Eeuwlandseweg-Noord is een variant gekozen waarin de ontwikkeling een aantal jaren wordt uitgesteld. Het uitstel is nog steeds actueel.

MPG (Meerjaren Prognose Grondexploitatie)

Vanaf 2010 is er meer aandacht besteed aan het standaardiseren van grondexploitaties. Het proces van de totstandkoming van de exploitaties is nader beschreven in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). Door hiervoor een standaard op te stellen, kunnen de verschillende projecten goed worden vergeleken. Op deze manier ontstaat er meer gevoel bij grondexploitaties bij zowel de ambtelijke organisatie als bij het bestuur.

Volgens de BBV-notitie Grondexploitatie (Besluit Begroting en Verantwoording) van januari 2008 dienen exploitaties tenminste eenmaal per jaar te worden geactualiseerd. Gemeente Heerde heeft er voor gekozen om de exploitaties tweemaal per jaar te actualiseren.

De uitkomsten van de geactualiseerde grondexploitaties worden weergegeven in een MPG. De MPG verschijnt tweemaal per jaar, tegelijkertijd met de jaarrekening en de najaarsnota. Bij de eerste MPG van het desbetreffende jaar worden de grondexploitatieberekeningen geactualiseerd naar de boekwaarden die in de jaarrekening zijn opgenomen. Bij de tweede MPG worden de verschillende posten gecorrigeerd naar voortschrijdend inzicht, zonder aanpassing van de boekwaarden. Een MPG is een overzicht van de in exploitatie genomen projecten, uitgezet naar tijd, programma en geld. Doel van het opstellen van een MPG is om de transparantie van het gevoerde grondbeleid te vergroten. Een MPG biedt inzicht in:

- De geactualiseerde exploitaties/prognoses;
- Afwijkingen ten opzichte van het programma;
- Financiële afwijkingen ten opzichte van het jaar ervoor;
- Risico's;
- Saldo;
- Tijdsplanning.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Deze paragraaf beschrijft in hoofdlijnen de onderhoud- en beheerplannen voor de gemeentelijke kapitaalgoederen: wegen, riolering, gebouwen groen en water. In de beheerplannen staan de meerjarige onderhoudsprogramma's met de financiële middelen die daarbij horen, evenals het gewenste kwaliteitsniveau van de voorzieningen.

De gemeente Heerde beheert een groot oppervlak aan openbare ruimte, waarin wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Hiervoor zijn wegen, riolering, bruggen, openbare verlichting, watergangen, groen, speelplekken, bos en gebouwen nodig. De kwaliteit en het onderhoud van deze kapitaalgoederen is bepalend voor het voorzieningenniveau, het "beeld" van de gemeente en de (jaarlijkse) lasten.

Het grootste deel van de werkzaamheden aan kapitaalgoederen komt voort uit de verantwoordelijkheden van de gemeente als eigenaar en beheerder van de publieke ruimte en van een aantal eigendommen.

Beleidskader

Paragraaf 12 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zegt dat de paragraaf over het onderhoud van kapitaalgoederen in elk geval de kapitaalgoederen wegen, riolering, water, groen en gebouwen moet bevatten. Daarvan moeten het beleidskader, de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties en de vertaling van de financiële consequenties in de begroting worden beschreven.

De beheerplannen

Riolering

In de gemeente Heerde ligt ongeveer 248 kilometer hoofdriolering. Hiervan is ongeveer 102 kilometer drukriolering of persleiding. De overige leidingen zijn vrij vervalleidingen, waarvan het grootste deel een gemengd rioolstelsel is. Op 15 december 2014 heeft de gemeenteraad het Afvalwaterketenplan 2015 t/m 2019 vastgesteld. Dit plan is in samenwerking met het Waterschap Veluwe & Vallei en de gemeenten Hattem en Oldebroek gemaakt.

Wegen

Voor het wegenbeheer is een geactualiseerd beheerplan opgesteld voor de periode 2013-2022. De gemeente Heerde heeft ongeveer 245 kilometer weg (exclusief onverharde weg) in beheer. De oppervlakte van deze verharding is 1.350.000 m². In het beheerplan wegen 2013-2022 staat de financiële behoefte voor het totale onderhoud hiervan. In begin 2018 zal een geactualiseerd beheerplan worden aangeboden en vastgesteld.

Voor het onderhoud van wegen is er structureel een exploitatiebudget van € 500.000,- opgenomen. Daarnaast is er voor de jaren 2016-2019 een investeringsbudget van € 250.000,- per jaar geraamd voor de reconstructie van wegen.

Kunstwerken

De gemeente beheert 38 bruggen, 4 viaducten en 119 duikers met toebehoren. Het beheerplan is in 2012 geactualiseerd voor een periode van opnieuw 5 jaar. De financiële gevolgen voor de instandhouding van deze kunstwerken zijn in beeld. In 2018 wordt het beheerplan geactualiseerd. Bij deze actualisatie zullen ook alle nieuwe bruggen, duikers en aanlegvoorzieningen uit de Hoogwatergeul en gebiedsontwikkeling worden opgenomen, met uitzondering van de inlaat. Het onderhoudsbudget zal door alle nieuwe voorzieningen na boven moeten worden bijgesteld.

Watergangen

De gemeente beheert ongeveer 105 km watergangen met toebehoren als (kleine) duikers en

beschoeiingen. Het beheer hiervan wordt zo uitgevoerd, dat dit een goede waterafvoer bevordert. Voor de watergangen is geen beheerplan aanwezig.

Openbare verlichting

In de gemeente Heerde staan ongeveer 3.600 lichtpunten. Het huidige beheer richt zich op tijdige vervanging van lichtmasten en armaturen, waarbij het verlichtingsniveau wordt verbeterd en zo mogelijk het energieverbruik verminderd. Het beleidsplan is in 2015 geactualiseerd en vastgesteld.

Openbaar groen

De gemeente Heerde onderhoudt ongeveer 40 hectare beplanting en ongeveer 14.500 bomen. Binnen de bebouwde kommen is ongeveer 33 hectare gebied dat gemaaid moet worden en 7 hectare sierbeplanting wat moet worden onderhouden. Daarnaast wordt rondom en in de kernen ongeveer 35 hectare bos en bosplantsoen onderhouden. Voor het onderhoud van het openbare groen is in 2013 een groenbeleidsplan vastgesteld. Bij de bepaling van de kwaliteit moet binnen de bebouwde kommen het onderhoud gelijk zijn. Daarbij wordt extra accent gelegd op entrees en centra van de dorpen. . Een beheerplan groen is in 2015 vastgesteld. Naast de groenelementen onderhoudt de gemeente ook 35 speelplekken en 4 speeltuinen, met in totaal 294 toestellen. Voor de speeltuinen worden controles uitgevoerd en is de gemeente eindverantwoordelijk voor de onderhoudsstaat.

Bos

De gemeente Heerde beheert zo'n 383 hectare bos en 147,5 hectare overige natuurgebieden. Deze hebben zowel een functie voor de natuur, de recreatie als de houtproductie. Voor de exploitatie is de houtoogst belangrijk. Dit vindt op een duurzame manier plaats, omdat er als regel niet meer wordt geoogst dan dat er jaarlijks bijgroeit.

Gebouwen

De gemeente is eigenaar van ruim 32 gebouwen (multifunctionele gebouwen, woonhuizen, gemeentehuis, sporthal, gymzalen, sportzaal, brandweerkazerne, diverse scholen en gebouwen op diverse begraafplaatsen).

Er is een beheerplan 2015-2024 opgesteld. In 2018 wordt er een geactualiseerd beheerplan vastgesteld. Op basis van het beheerplan worden de onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Dit gebeurt planmatig, doelmatig en efficiënt. Voorkomen wordt dat er (duur) achterstallig onderhoud moet worden uitgevoerd. Jaarlijks worden de gemeentelijke gebouwen geïnspecteerd en volgt er een onderhoudsrapportage. Waar nodig worden vanwege het wettelijk kader gebouwen aangepast aan Arbo-eisen, brandveiligheid en gebruiksvergunningen. De nota accommodatiebeleid is vastgesteld. De nota gaat in op het al of niet afstoten van gebouwen die niet voor de publieke dienst gebruikt worden.

Paragraaf Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaat- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel in het bestuur heeft van een rechtspersoon of stemrecht heeft. Onder financieel belang wordt verstaan dat de gemeente de ter beschikking gestelde middelen kwijtraakt ingeval van faillissement van de verbonden partij en /of als de financiële problemen bij de verbonden partijen verhaald kunnen worden op de gemeente. In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verbonden partijen en de verwachte financiële en organisatorische ontwikkeling van die verbonden partijen.

Het verstrekken van subsidies aan instellingen valt niet onder het hier bedoelde begrip verbonden partijen, omdat geen sprake is van een bestuurlijke participatie en bij faillissement geen sprake is van juridische aansprakelijkheid.

Het gemeentebestuur (raad en college) van twee of meer gemeenten kunnen afzonderlijk of tezamen een gemeenschappelijke regeling treffen van een of meer belangen van die gemeenten (dit wordt een gemeenschappelijke regeling genoemd).

Beleidskader

Artikel 15 van het BBV zegt dat de paragraaf betreffende de verbonden partijen tenminste bevat:

1. de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
2. de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
3. de lijst van verbonden partijen.

In de lijst van verbonden partijen wordt ten minste de volgende informatie opgenomen:

1. de naam en de vestigingsplaats;
2. het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt;
3. het belang dat de provincie onderscheidenlijk de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
4. het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
5. het resultaat van de verbonden partij.

Resultaten

BNG (N.V. Bank Nederlandse gemeenten)

Openbaar belang

De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecificeerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Bestuurlijk Belang

Gemeente Heerde heeft in de Algemene vergadering van aandeelhouders stemrecht op haar aandelen.

Financieel belang

De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en waterschappen. De gemeente Heerde bezit 9.126 aandelen à € 2,50 nominaal per stuk.

GGD NOG

Openbaar belang

De GGD Noord- en Oost Gelderland verzorgt de uitvoering van taken als het gaat om de publieke gezondheid en hulpverlening. Heerde neemt wettelijk verplicht aan deze gemeenschappelijke regeling deel. Het bestuurlijk belang van de gemeente Heerde deelname aan deze regeling. Zij heeft zitting in het algemeen bestuur. Heerde heeft 1 stem per 10.000 inwoners of gedeelte daarvan. Heerde heeft dus twee stemmen. Het algemeen bestuur beslist bij meerderheid van stemmen. Het financieel belang van de gemeente Heerde is opgebouwd naar rato van het aantal inwoners in verhouding tot het totaal aantal inwoners in het gebied van de regio.

Bestuurlijk belang

De gemeente Heerde heeft zitting in het algemeen bestuur. Heerde heeft 1 stem per 10.000 inwoners of gedeelte daarvan. Heerde heeft dus twee stemmen. Het algemeen bestuur beslist bij meerderheid van stemmen.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heerde is opgebouwd naar rato van het aantal inwoners.

H2O bedrijventerrein

Openbaar belang

Ontwikkeling van een intergemeentelijk bedrijventerrein in de oksel van de A-28 en A-50.

Bestuurlijk belang

Heerde is aandeelhouder. De 3 gemeenten dragen de Raad van Commissarissen aan. De bedoeling is evenwel dat die binnenkort van buiten komen.

Financieel belang

Heerde heeft een belang van 33,33%. Er is door Heerde, evenals door de gemeenten Oldebroek en Hattem een garantstelling afgegeven van € 13.000.000,-. Daarnaast is er een garantstelling van € 1.000.000,- afgegeven voor de afslag van de A-28 bij Wezep.

Leisurelands

Openbaar belang

De kernactiviteit laat zich in het kort omschrijven als "het (laten) exploiteren van dagrecreatieve voorzieningen voor een breed publiek".

Bestuurlijk belang

Voor de gemeente is de laagdrempeligheid en het onderhoud van de recreatieve voorzieningen van belang.

Financieel belang

De gemeente Heerde heeft aandelen. Deze zijn niet op geld gewaardeerd.

Lucrato (Felua-groep)

Openbaar belang

Lucrato geeft uitvoering aan de Participatiewet (sociale werkvoorziening plus re-integratie).

Bestuurlijk Belang

In GR-verband houden de gemeenten Apeldoorn, Epe en Heerde toezicht. Vanuit elke gemeente is een collegelid afgevaardigd in het Bestuur.

Financieel belang

De gemeente sluit de ontvangen rijksvergoeding voor het WSW-deel uit de Participatiewet één op één door naar de Lucrato.

Rova N.V.

Openbaar belang

Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van de afvalzorgplicht van gemeenten.

Bestuurlijk belang

De gemeente Heerde is aandeelhouder en heeft in de algemene vergadering van aandeelhouders stemrecht op haar aandelen.

Financieel belang

Aandelen: 272. Nominale waarde: € 30.857,- (€ 113,44 per aandeel).

Stichting PrOo

Openbaar belang

De stichting PrOo is het bevoegd gezag voor het openbaar primair onderwijs in o.a. de gemeente Heerde.

Bestuurlijk belang

Er is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de deelnemende gemeenten voor de coördinatie van gemeentelijke taken ten aanzien van stichting PrOo; het zogenaamde coördinatiepunt. Daarmee wordt de wettelijke taak van de gemeenteraden voor het externe toezicht op de stichting vorm gegeven. De portefeuillehouder neemt namens de gemeente Heerde deel in dit coördinatiepunt.

Financieel belang

Voor de stichting PrOo wordt geen jaarlijkse bijdrage betaald.

Streekarchief HEH

Openbaar belang

De archieven van de drie gemeenten (Heerde, Epe en Hattem) zijn samengebracht in één bewaarplaats. Het streekarchief bevindt zich bij het gemeentehuis van Epe.

Bestuurlijk belang

Heerde heeft zitting in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage voor Heerde is 26% van de exploitatielasten.

Vitens N.V.

Openbaar belang

Voorziening van veilig en betrouwbaar drinkwater.

Bestuurlijk belang

Heerde is aandeelhouder.

Financieel belang

Achtergestelde lening € 1.074.100,- Aandelen: 16.023

VNOG (Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland)

Openbaar belang

De VNOG is een gemeenschappelijke regeling, die voor de gemeenten de veiligheidstaakstelling uitvoert. Heerde neemt wettelijk verplicht deel aan de VNOG.

Bestuurlijk belang

Gemeente Heerde heeft zitting in het algemeen bestuur van de VNOG.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heerde is opgebouwd naar rato van het aantal inwoners in verhouding tot het totaal aantal inwoners in het VNOG-gebied.

Financiële gegevens

Verbonden Partijen	Resultaat 2016	Resultaat 2015	Eigen vermogen 2016	Eigen vermogen 2015	Vreemd vermogen 2016	Vreemd vermogen 2015
<u>Gemeensch. regelingen</u>						
Felua Groep	155.000	1.707.000	5.831.000	6.767.000	2.324.000	2.175.000
GGD NOG	-53.000	224.000	2.825.000	2.948.000	3.565.000	3.042.000
Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland	-212.000	1.100.000	1.386.000	6.300.000	45.714.000	34.600.000
<u>Overig</u>						
BNG (N.V. Bank Nederlandse Gemeenten)	369.000.000	226.000.000	4.486.000.000	4.163.000.000	149.514.000.000	145.348.000.000
Leisurelands	1.275.000	2.621.000	56.279.000	55.004.000	38.436.000	42.306.000
Rova N.V.	9.142.000	6.819.000	35.778.000	30.754.000	50.476.000	51.158.000
Stichting PrOo	29.000	-199.000	1.697.000	1.667.000	3.861.000	3.596.000
Vitens N.V.	82.700.000	93.300.000	489.100.000	471.700.000	1.249.200.000	1.242.700.000

Beleidsvoornemens

Voor 2018 wordt geen generieke wijziging in het beleid ten aanzien van de verbonden partijen voorzien. We blijven werken aan een verbetering van het toezicht en de risicobeheersing. Per 1 januari 2018 gaat de Felua Groep op in een nieuwe rechtspersoon te weten: Lucrato.

Paragraaf Lokale heffingen

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de heffingen die de gemeente Heerde oplegt aan burgers, bedrijven en recreatieondernemers. De ontwikkelingen op het gemeentelijk belastinggebied en de voorstellen voor aanpassing van de belastingen en rechten worden geschetst. Afzonderlijk wordt aandacht geschonken aan het kwijscheldingsbeleid.

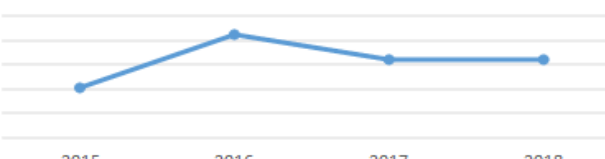
Lokale lastendruk

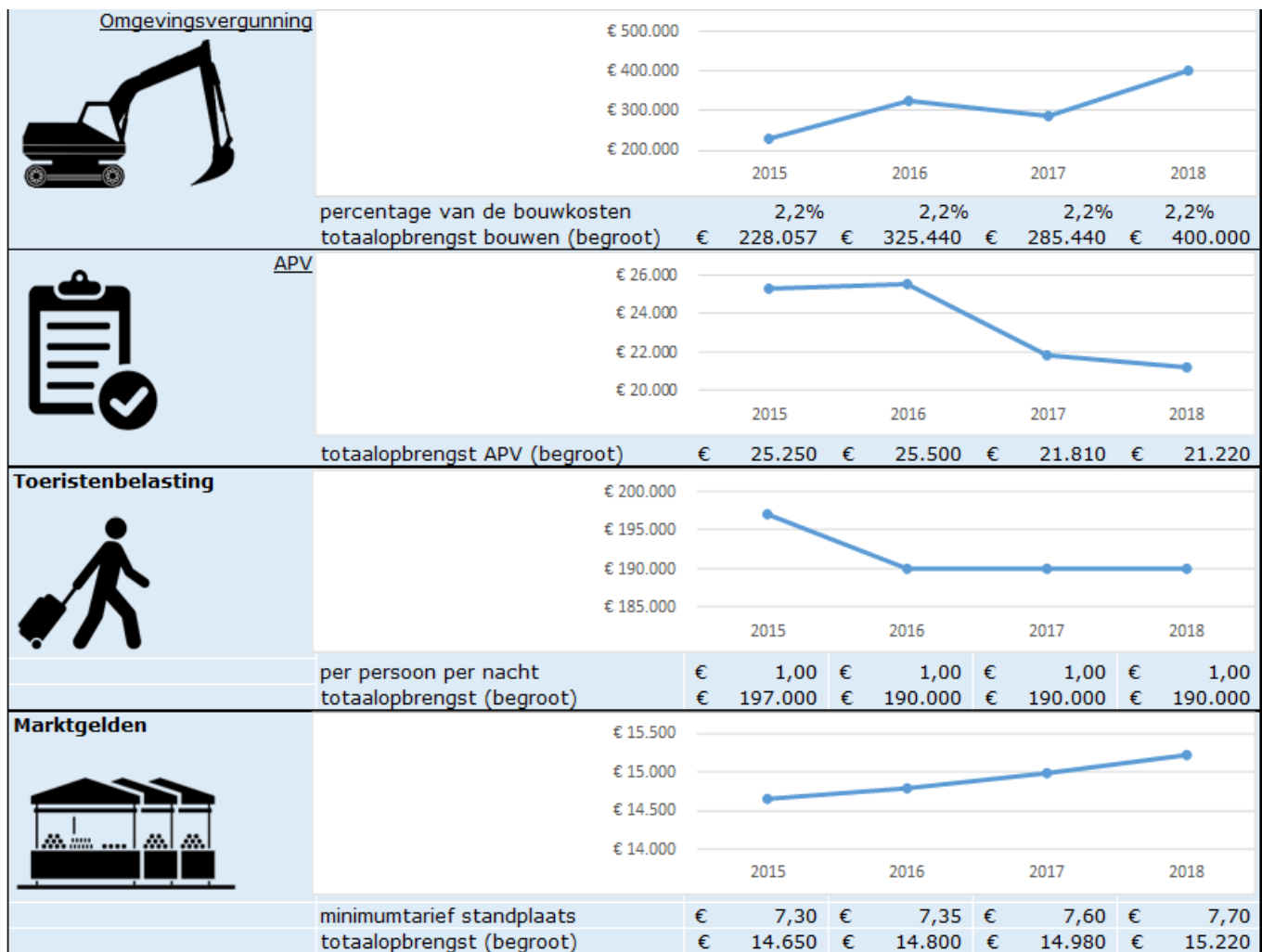
De tarieven voor 2018 worden gelijktijdig met de begroting vastgesteld. De in onderstaande overzichten opgenomen begrotingen en tarieven voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en begrafenisrechten kunnen nog wijzigen. Hiervoor wordt momenteel een kostenonderbouwing opgesteld. Deze onderbouwing wordt, samen met de nieuwe belastingverordeningen en tarieven, in de decemberraad behandeld. Om die reden kunnen bepaalde bedragen voor 2018 nog niet worden opgenomen. Deze zijn in onderstaand overzicht in het geel aangeduid.

Op grond van de perspectiefnota is de opbrengst van de OZB, de leges en de tarieven voor het jaar 2018 verhoogd met het inflatiepercentage. Het inflatiepercentage is 1,6%. Dit is gebaseerd op de meicirculaire 2017. De opbrengst OZB is afgeraamd als gevolg van de realisatie in eerdere jaren. De gemiddelde gemeentelijke lasten voor woningen en niet-woningen laten de volgende ontwikkeling zien:

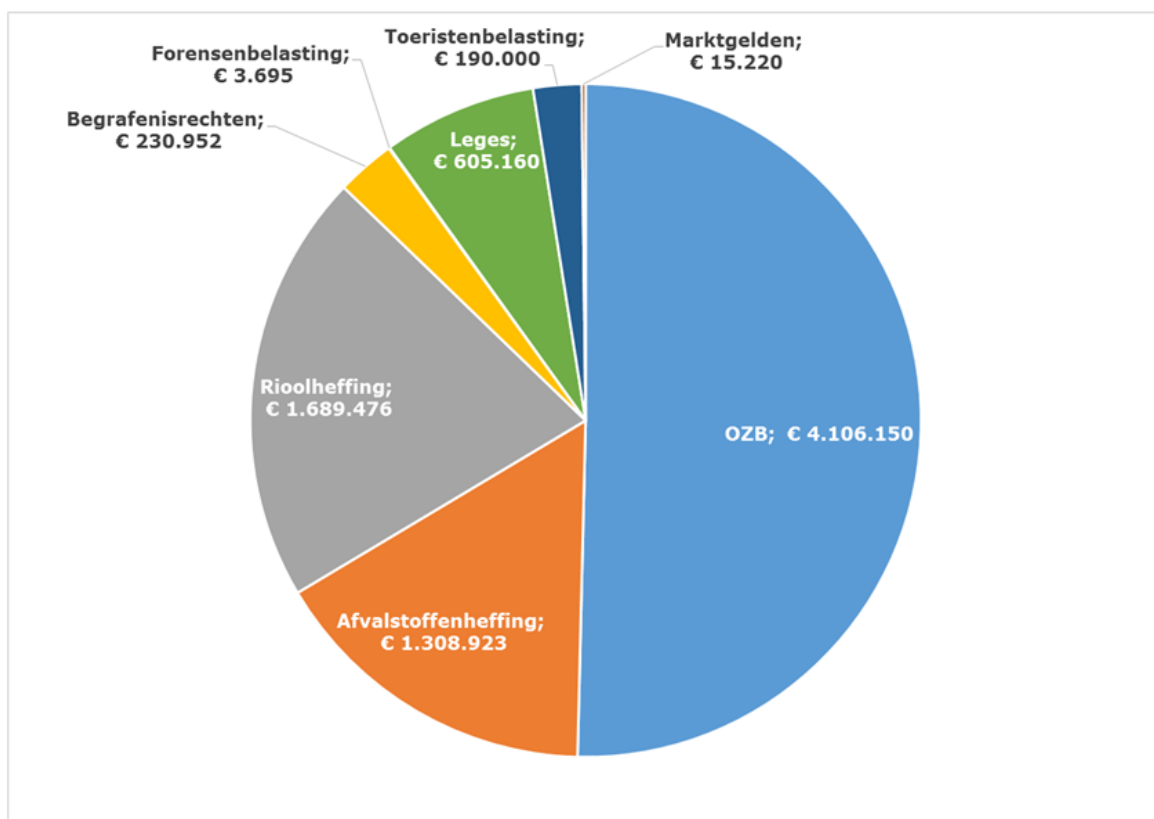
Ontwikkeling gemeentelijke lasten		2015	2016	2017	2018
Woningen, gemiddelde waarde € 250.000					
		€ 800,00			
		€ 790,00			
		€ 780,00			
		€ 770,00			
		€ 760,00			
		2015	2016	2017	2018
	- OZB eigenaar	€ 401,25	€ 398,00	€ 396,75	€ 403,10
	- Afvalstoffenheffing plus 8 ledigingen	€ 164,16	€ 191,64	€ 191,64	
	- Rioolheffing, normale aansluiting	€ 198,80	€ 200,80	€ 200,80	
	Totaal:	€ 764,21	€ 790,44	€ 789,19	
Niet-woningen, gemiddelde waarde € 300.000					
		€ 1.650,00			
		€ 1.600,00			
		€ 1.550,00			
		€ 1.500,00			
		2015	2016	2017	2018
	- OZB eigenaar	€ 730,50	€ 746,10	€ 785,40	€ 797,97
	- OZB gebruiker	€ 589,80	€ 602,70	€ 634,20	€ 644,35
	- Rioolheffing, normale aansluiting	€ 198,80	€ 200,80	€ 200,80	
	Totaal:	€ 1.519,10	€ 1.549,60	€ 1.620,40	

Per belastingsoort laat de ontwikkeling van de tarieven en de begrote opbrengst de volgende trend zien:

Alle belastingen gemeente Heerde		2015	2016	2017	2018
Onroerende zaakbelasting (OZB) 					
		2015	2016	2017	2018
	eigenaar woning % van de WOZ-waarde	0,1605%	0,1592%	0,1587%	0,1612%
	eigenaar niet-woning % van de WOZ-waarde	0,2435%	0,2487%	0,2618%	0,2660%
	gebruiker niet-woning % van de WOZ-waarde	0,1966%	0,2009%	0,2114%	0,2148%
	totaalopbrengst (begroot)	€ 4.072.320	€ 4.090.830	€ 4.139.910	€ 4.106.150
Afvalstoffenheffing 					
		2015	2016	2017	2018
	vastrecht per huishouden	€ 90,48	€ 117,96	€ 117,96	
	totaalopbrengst (begroot)	€ 1.251.223	€ 1.360.897	€ 1.308.923	€ 1.308.923
Rioolheffing 					
		2015	2016	2017	2018
	tarief normale aansluiting	€ 198,80	€ 200,80	€ 200,80	
	totaalopbrengst (begroot)	€ 1.662.253	€ 1.683.701	€ 1.689.476	€ 1.689.476
Begrafenisrechten 					
		2015	2016	2017	2018
	totaalopbrengst (begroot)	€ 191.473	€ 185.417	€ 230.952	€ 230.952
Forensenbelasting 					
		2015	2016	2017	2018
	percentage van WOZ-waarde	0,36%	0,3563%	0,3454%	0,3509%
	totaalopbrengst (begroot)	€ 5.640	€ 5.700	€ 5.770	€ 3.695
Leges 	Publiekszaken				
		2015	2016	2017	2018
	totaalopbrengst secretarie (begroot)	€ 176.690	€ 180.000	€ 181.040	€ 183.940

De verhouding in opbrengst tussen de verschillende belastingen kan als volgt in beeld worden gebracht:

Vergelijking Gelderse gemeenten

De provincie stelt jaarlijks een onderzoek in naar de belastingdruk in de Gelderse gemeenten. Deze belastingdruk wordt afgeleid uit de opbrengst van de drie belangrijkste heffingen: de OZB, rioolheffingen en afvalstoffenheffing. Deze drie heffingen leveren samen het grootste deel van de gemeentelijke belastinginkomsten op en bepalen in belangrijke mate de belastingdruk.

Hierover volgt een overzicht van de belastingdruk per inwoner van:

- de gemeente Heerde en de omliggende gemeenten;
- de goedkoopste en duurste gemeente van Gelderland; en
- het gemiddelde van de Gelderse gemeenten.

Gemeente	OZB	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Totaal per inwoner
Elburg	152	80	89	321
Epe	166	110	75	350
Hattem	221	95	79	395
Heerde	223	93	91	408
Nunspeet	145	73	67	284
Oldebroek	191	77	63	331
<i>Gemiddeld</i>	<i>183</i>	<i>88</i>	<i>77</i>	<i>348</i>
Goedkoopste en duurste gemeente				
Putten	140	31	103	273
Nijmegen	449	14	86	550
<i>Gemiddeld</i>	<i>295</i>	<i>23</i>	<i>95</i>	<i>412</i>
Gemiddeld (alle gemeenten provincie Gelderland)				
	205	78	98	381

Dit betreft het begrotingsjaar 2017. Ten aanzien van het begrotingjaar 2018 zijn nog geen gemeentelijke en provinciale cijfers beschikbaar. Bij de belastingdruk staat Heerde van de 54 Gelderse gemeenten op de 42e plek. De gemiddelde belastingdruk van de in de tabel genoemde omliggende gemeenten is € 348,- en van Heerde € 408,-. Dit betekent dat de belastingdruk per inwoner gemiddeld € 60,- hoger is dan omliggende gemeenten en € 27,- hoger dan van het provinciaal gemiddelde.

Beleidskader

Artikel 10 van het BBV zegt dat de paragraaf betreffende de lokale heffingen ten minste bevat:

1. De geraamde inkomsten;
2. Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
3. Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
4. Een aanduiding van de lokale lastendruk;
5. Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

I. Lokale belastingen

Onroerende Zaakbelasting

De geraamde OZB-opbrengst voor 2018 bedraagt € 4.106.000,- onderverdeeld in € 3.020.000,- en € 1.086.000,- voor respectievelijk eigenaren woningen en eigenaren + gebruikers niet-woningen.

Toeristenbelasting

De opbrengst uit de toeristenbelasting is een tegemoetkoming in de kosten die de gemeente in het belang van het toerisme maakt. De wetgever heeft niet bepaald dat de opbrengst moet dienen om specifiek voor het toerisme gemaakte kosten te dekken, maar dit is wel het uitgangspunt voor de gemeente Heerde. De opbrengsten worden voor 2018 geraamd op € 190.000,-.

Forensenbelasting

Natuurlijke personen die, zonder in de gemeente Heerde hoofdverblijf hebben, en er op meer dan 90 dagen van het belastingjaar voor zich of hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden, vallen onder de forensenbelasting. In de gemeente Heerde zijn 7 zogenaamde "tweede woningen" die onder de forensenbelasting vallen. De geraamde opbrengst voor 2018 bedraagt € 5.800,-. Het definitieve tarief wordt berekend op basis van de uitkomst van de jaarlijkse algehele herwaardering.

Precariobelasting

De opbrengst uit de precariobelasting wordt rechtstreeks toegevoegd aan de Algemene Reserve (niet geblokkeerd); er is geen directe relatie met de exploitatie. Voor 2018 e.v. wordt een opbrengst geraamd van € 1.144.000,-. De precariobelasting op nutsvoorzieningen mag per 1 januari 2022 niet meer worden geheven.

II. Heffingen en retributies

Rioolheffingen

Het aantal geraamde rioolaansluitingen bedraagt 8.491. De geraamde opbrengst 2018 wordt op dit moment nog doorgerekend in verband met de eis van maximale kostendekkendheid.

Afvalstoffenheffing

Het geraamd aantal huishoudingen dat in de afvalstoffenheffing wordt betrokken is 7.534. De geraamde opbrengst 2018 wordt op dit moment nog doorgerekend in verband met de eis van maximale kostendekkendheid.

Overige heffingen en retributies

Andere kostendekkende tarieven betreffen vooral de begrafenisrechten. De overige heffingen en retributies vormen een marginaal onderdeel van de gemeentelijke begroting. Gemeenten mogen geen winst maken op deze leges en overige rechten. De legesverordening en de overige gemeentelijke rechten voldoen aan dit vereiste.

Een kostendekkingsoverzicht wordt bij de vaststelling van de verordeningen aangeboden.

III. Pachten, renten en huren

De gemeente Heerde ontvangt pachten en huren voor een aantal gebouwen in ons bezit, een aantal gronden en voor de huur van een marktplaats in de vorm van marktgelden. Een relatief omvangrijker bron van inkomsten vormt de verhuur van sportvelden en sporthallen. Deze zijn onder het product accommodaties in programma 3 verantwoord.

IV. Kwijtschelding

In de gemeente Heerde is het mogelijk kwijtschelding van belastingen aan te vragen voor de afvalstoffenheffing en de onroerendezaakbelastingen. Sinds 2012 kunnen ondernemers, die op bijstandsniveau leven, eveneens kwijtschelding aanvragen voor privé-belastingsschulden.

Bij het bepalen van het recht op kwijtschelding wordt getoetst aan wettelijke bepalingen uit de Invorderingswet 1990 en de eigen beleidsregels. Met ingang van het belastingjaar 2010 is de gemeente Heerde overgegaan op automatische bestandsvergelijking van de Stichting Inlichtingenbureau. Hierdoor hoeven inwoners die het voorgaande jaar kwijtschelding hebben gekregen, niet opnieuw een verzoekformulier in te dienen, maar wordt het recht op kwijtschelding grotendeels geautomatiseerd getoetst.

Gelet op het gestegen aantal toegekende kwijtscheldingsverzoeken is voor 2018 het totaal begrote bedrag aan kwijtscheldingen omhoog bijgesteld van € 13.000,- (2017) naar € 20.000,- (2018).

Paragraaf Financiering

In deze paragraaf wordt de financieringsfunctie beschreven. De belangrijkste taak hiervan is om te zorgen voor voldoende liquide middelen zodat de gemeente Heerde al haar taken kan uitvoeren. Het uitzetten en aantrekken van gelden tegen zo gunstig mogelijke tarieven hoort ook bij deze functie. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een actuele liquiditeitsprognose. Volgens artikel 14 lid 1 van de 'Financiële verordening gemeente Heerde 2017' houdt het college zich bij de uitvoering van deze financieringsfunctie aan de richtlijnen en kaders zoals opgenomen in de Wet fido en in het 'Treasurystatuut gemeente Heerde 2017'. In artikel 13 van dit statuut is opgenomen dat het college minimaal twee maal per jaar inzicht geeft in de treasury-activiteiten van de gemeente Heerde.

Beleidskader

De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) en de Gemeentewet zijn kaderstellend voor deze paragraaf.

De Gemeentewet regelt de samenstelling, inrichting en bevoegdheid van het Gemeentebestuur. In de Wet fido staan de regels voor het financieringsbeleid voor gemeenten. De Wet hof moet ervoor zorgen dat het Nederlandse begrotingstekort beperkt blijft tot 3%.

Het gemeentelijk beleid is opgenomen in artikel 2 van het Treasurystatuut. Hierin staan de volgende doelstellingen beschreven:

- Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities;
- Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's;
- Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet Fido respectievelijk de limieten en richtlijnen van het Treasurystatuut.

Ontwikkelingen

Liquiditeitsontwikkeling begrotingsjaar

Voor 2018 wordt er een financieringstekort van € 2.038.000,- voorzien. Dit financieringstekort is gering omdat er in 2017 een nieuwe langlopende geldlening van € 7.000.000,- is aangetrokken; hiermee is het financieringstekort teruggedrongen. Daarnaast wordt er binnenkort nog een eenmalige afkoopsom ontvangen voor het beheer en onderhoud van de Hoogwatergeul; ook deze bijdrage draagt bij aan het lage financieringstekort. De verwachting is daarom dat er in 2018 geen lang vreemd geld (> 1 jaar) hoeft te worden aangetrokken; het tekort kan worden afgedekt met kort vreemd geld. Voor 2018 is rekening gehouden met € 15.300,- aan rentekosten om dit financieringstekort te kunnen betalen (0,75%). Gelet op de huidige extreem lage rentestand (10-jaars geldlening ± 0,70%) is dit percentage toereikend.

De nieuwe BBV-richtlijnen dwingen een realistische renteraming af. Wanneer de werkelijke rentelasten meer dan 25% afwijken van de geraamde rentelasten dan is het verplicht om de taakvelden hiervoor te corrigeren.

Kasgeldlimiet

De rente onzekerheid voor de korte termijn wordt uitgedrukt in de kasgeldlimiet. Voor 2017 bedraagt deze limiet € 3.500.000,- (8,5% van het begrotingstotaal). Het is niet toegestaan om voor langere tijd (> 3 achtereenvolgende kwartalen) deze limiet te overschrijden door 'rood' te staan of dit tekort af te dekken met kort vreemd geld (< 1 jaar). De oplossing is dan om een

langlopende lening (> 1 jaar) af te sluiten (consolideren). Wanneer het overschrijden van de kasgeldlimiet van tijdelijke aard is dan mag van bovenstaande regel worden afgeweken mits de toezichthouder van de provincie hiervoor goedkeuring verleent. Gelet op het verwachte geringe financieringstekort voor 2018 is het onwaarschijnlijk dat deze kasgeldlimiet voor dit jaar wordt overschreden.

Renterisiconorm

De rente onzekerheid voor de lange termijn wordt uitgedrukt in de renterisiconorm. Het percentage voor de renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Spreiding van de looptijd van de leningen en/of leningen afsluiten waarbij jaarlijks wordt afgelost verkleinen de kans op een overschrijding van de renterisiconorm.

	Renterisiconorm	2018	2019	2020	2021
1	Renteherzieningen	0	0	0	0
2	Aflossingen	5.120.000	5.120.000	5.120.000	5.120.000
3	Renterisico (1+2)	5.120.000	5.120.000	5.120.000	5.120.000
4	Renterisiconorm	8.182.600	8.243.400	8.279.200	8.319.400
5a	Ruimte onder de renterisiconorm	3.062.600	3.123.400	3.159.200	3.199.400
5b	Overschrijding van de renterisiconorm	0	0	0	0
	Berekening renterisiconorm				
4a	Begrotingstotaal	40.913.000	41.217.000	41.396.000	41.597.000
4b	Percentage regeling	20	20	20	20
4	Renterisiconorm (4a*4b/100)	8.182.600	8.243.400	8.279.200	8.319.400

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de renterisiconorm de komende jaren niet wordt overschreden.

Liquiditeitsprognose, banken en leningen

Jaarlijks wordt er een liquiditeitsprognose opgesteld. Deze prognose geeft een inschatting van de in- en uitstroom van liquide middelen (cashflow). Het is een belangrijk hulpmiddel voor het eventueel aantrekken en uitzetten van gelden (financieringsbehoefte).

De gemeente Heerde heeft met drie banken een relatie. De BNG (Bank voor Nederlandse Gemeenten) is de huisbank. Daarnaast heeft de gemeente rekeningen bij de Rabobank en de ING-bank.

Het gebruik van contante geldmiddelen is beperkt tot de legeskas bij Burgerzaken.

Het saldo van de acht langlopende geldleningen die de gemeente Heerde heeft afgesloten is per 1 januari 2018 € 42.815.000,-. Op deze leningen wordt jaarlijks lineair afgelost. Het gemiddelde rentepercentage van deze leningen bedraagt 2,00%.

Rentevisie en -kosten

Rentevisie kan kortweg worden omschreven als de toekomstverwachting over de renteontwikkeling, zowel op de geldmarkt (< 1 jaar) - als op de kapitaalmarkt (> 1 jaar). Hoe verder deze periode in de toekomst ligt, hoe moeilijker het is om hierover een voorspelling te doen. Experts zijn niet optimistisch over de economische groei in de VS; de verwachting is dat de groei in Europa wel doorzet. Hierdoor zal de kapitaalmarktrente waarschijnlijk licht gaan stijgen.

Gemeenten (en dus ook de gemeente Heerde), hebben regelmatig behoefte aan geld. Dit houdt verband met de voor de gemeenten geldende financiële richtlijnen waarbij de lasten van de investeringsuitgaven worden gespreid over de jaren waarin de investering wordt afgeschreven. De geldstroom heeft hierdoor pieken en dalen terwijl de exploitatie veel gelijkmatiger verloopt. Hierdoor is het noodzakelijk om investeringen te financieren (=er geldmiddelen voor ter beschikking te krijgen). Daarnaast is er vaak een financieringsbehoefte omdat er een tekort ontstaat in de rekening van baten en lasten, bijvoorbeeld doordat de lopende inkomsten achterblijven bij de uitgaven. Om in de financieringsbehoefte te voorzien kunnen er interne financieringsmiddelen (reserves) en externe financieringsmiddelen (leningen/rekening-courant krediet) worden ingezet. Door het inzetten van externe financieringsmiddelen (vreemd vermogen) ontstaan er rentekosten.

De rentekosten over het lang vreemd vermogen worden voor 2018 geraamd op € 859.700,-. De overige rentekosten om het financieringstekort mee te compenseren zijn begroot op € 15.300,-. Naast rentekosten ontstaan er ook rente- en dividendopbrengsten door het uitlenen of beleggen van gelden. Op 1 januari 2018 is geraamd dat er in totaliteit € 1.035.600,- aan gelden is uitgezet. Hiervan heeft € 979.300,- betrekking op leningen (geraamde renteopbrengst € 46.800,-). Het restant ad. € 56.300,- zijn beleggingen. Hiervan is de geraamde dividendopbrengst € 192.000,-. Als gevolg van het schatkistbankieren kunnen eventuele overtollige gelden niet meer worden uitgezet; deze vloeien terug in de schatkist.

Renteschema

Conform de nieuwe BBV-richtlijnen is onderstaand renteschema opgenomen. Dit schema geeft inzicht in de geraamde rentekosten van de gemeente Heerde en de toerekening ervan. Bij de jaarrekening 2017 worden de werkelijke rentekosten (e) en het renteresultaat (f) toegevoegd.

	<u>Renteschema 2018</u>			
a1.	Rentelasten over het lang vreemd vermogen		€ 859.666	
a2.	Rentelasten over het financieringstekort (0,75%)		€ 15.287	
b.	Externe rentebaten			
	Totaal door te rekenen externe rente		€ 874.954	
c1.	Rentelasten doorberekend aan Grondexploitatie	€ -101.519		
c2.	Rentelasten van projectfinanciering	€ -		
			€ -101.519	
	Door te rekenen externe rente aan de programma's (taakvelden)		€ 773.435	
d1.	Rente over eigen vermogen (2%)	€ -		
d2.	Rente over voorzieningen (2%)	€ -		
	Door te rekenen interne rente aan de programma's (taakvelden)		€ -	
	Totaal door te rekenen rente aan de programma's (taakvelden)			€ 773.435
e.	Werkelijk aan de programma's (taakvelden) toegerekende rente (renteomslag)			€ 776.221
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury			€ -2.786

Paragraaf Bedrijfsvoering

Deze paragraaf omvat de visie op de gemeentelijke bedrijfsvoering. Omdat bedrijfsvoering tot de verantwoordelijkheid van het college behoort en veelal opgedragen is aan de ambtelijke organisatie, beperkt deze paragraaf zich tot de hoofdlijnen.

Beleidskader

De verplichte paragraaf betreffende de bedrijfsvoering geeft ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De gemeente Heerde probeert om, binnen de mogelijkheden van een kleine gemeente, de meest recente inzichten en werkwijzen op het gebied van planning & control, personeelsbeleid en informatievoorziening te volgen.

Management en organisatie

In 2017 heeft het traject van de organisatieontwikkeling zijn kantelpunt gekregen. Sinds enige jaren wordt in nauwe samenspraak met de medewerkers gewerkt aan een nieuw organisatieconcept en -structuur. De nieuwe organisatiestructuur is per juni 2017 doorgevoerd. De komende maanden zal het organisatieconcept verder vorm krijgen waarbij ingespeeld wordt op de veranderende omgeving en samenleving.

Planning & Control

Inzicht in de overheadkosten

Kosten die niet rechtstreeks verband houden met het primaire proces worden niet meer in het uurtarief doorbelast. Deze kosten worden apart in de begroting opgenomen onder de noemer 'Overhead'. Voorbeelden van deze kosten zijn: Huisvestingskosten (gemeentehuis, -kantoor, -werf), Facilitaire kosten, kosten van P&O, Automatiseringskosten, MT en ondersteunende afdelingen. Kostendekkende exploitaties, Grexen etc. worden verhoogd met een opslagpercentage voor deze overhead. Dit opslagpercentage wordt extracomptabel bepaald. De berekeningsmethodiek hiervan is vastgelegd in de financiële verordening.

Voor 2018 is het normale overheadpercentage vastgesteld op 56,01% (van het totaal van de apparaatskosten). Voor de kostendekkende exploitaties 'Riolering en Reiniging' wordt een percentage van 35,78% gehanteerd; voor de kostendekkende exploitatie 'Begraven' geldt een overheadpercentage van 27,08%.

Voor 2018 gelden de volgende uurtarieven voor de afdelingen (exclusief overhead):

Management	€ 70,44
Bestuursondersteuning en - advisering	€ 46,85
Bedrijfsondersteuning en -advisering	€ 44,90
Dienstverlening en informatiebeheer	€ 41,42
Realisatie, onderhoud en beheer	€ 39,98
Ruimte, ondernemen en wonen	€ 48,76
Sociaal maatschappelijke verbinding	€ 50,66

Beleidsindicatoren en kengetallen

Bij de desbetreffende programma's zijn beleidsindicatoren en kengetallen opgenomen. Deze informatie komt grotendeels van de website 'Waar staat je gemeente.nl' en geeft tevens een vergelijk met de 'gemiddelde gemeente'. Iedere gemeente is verplicht om deze informatie in de begroting op te nemen zodat een onderling vergelijk mogelijk wordt.

Taakvelden i.p.v. Functies

De budgetten zijn onderverdeeld in taakvelden en vervangen daarmee de IV-3 functies. Uitgangspunten voor deze taakvelden zijn herkenbaarheid, aansluiting op de gemeentelijke praktijk en relevantie voor beleidssturing. In deze begroting is een aparte bijlage opgenomen met alle taakvelden en de daarbij behorende budgetten.

Meerjarenbalans op begrotingsbasis

Voor het bepalen van de financiële kengetallen (schuldquote/solvabiliteitsratio) en het EMU-saldo is er een 6-jarige Meerjarenbalans in de begroting toegevoegd (t-2 t/m t+3).

Gewijzigde rentetoerekening

Tenslotte zijn de regels voor de rentetoerekening aangescherpt. Rente die verband houdt met een taakveld moet hieraan zichtbaar worden toegerekend (voorheen maakte de rentecomponent onderdeel uit van de kapitaallasten). De berekende rentevergoeding over het eigen vermogen mag niet hoger zijn dan het gewogen rentepercentage van de langlopende- en kortlopende leningen. De commissie BBV heeft het advies afgegeven om op termijn helemaal geen rente meer toe te voegen aan het eigen vermogen. De gemeente Heerde heeft dit advies overgenomen. Hiermee behoren de 'geblokkeerde reserves' tot het verleden.

Personeelsbeleid

De ontwikkelingen in de samenleving vragen om een andere rol van de gemeente en haar medewerkers. Er is sprake van ontgroening en vergrijzing. De ambitie van de organisatie vraagt een andere rol van medewerkers. Het goed ondersteunen en faciliteren van de veranderende rol van medewerkers is belangrijk. Dit gebeurt onder andere door sterker in te zetten op het strategisch ontwikkelen van personeel en de organisatie. Hiervoor is meer ruimte nodig binnen de formatie. Hierdoor kan sneller en slagvaardiger op veranderingen worden ingespeeld.

Formatie: 136,65 FTE (7,386 FTE per 1.000 inwoners)*

Bezetting: 128,62 FTE (6,952 FTE per 1.000 inwoners)

* De formatie is de bezetting + vacatures + bovenformatieven.

Informatievoorziening, informatiebeveiliging en privacy

De bewerking en het beheer van gegevens is voor een optimale dienstverlening naar burgers toe essentieel. Op landelijk niveau is hiervoor een stelsel van basisregistraties ingevoerd. In de trend van toenemende digitalisering is het zorgvuldig en veilig omgaan met informatie en gegevens van inwoners en organisaties van groot belang. De informatievoorziening moet voldoen aan wet- en regelgeving, waaronder Privacywet, Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP) / Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), Wet GBA, Wet Suwi, Wet Eenmalige Gegevensuitvraag en de Archiefwet. Voor de beveiliging hanteren wij de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Naast technische maatregelen en middelen, zoals autorisaties en versleuteling, besteden we aandacht aan bewustwording van medewerkers. In het kader van de verscherpte wet- en regelgeving met betrekking tot informatiebeveiliging, privacy en gegevensbeheer is het hebben van een functionaris gegevensbescherming (FG) verplicht.

I-dienst

Inleiding

Zoals bekend werken de gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek al een aantal jaren samen op het gebied van ICT. Aan die samenwerking liggen diverse (uitvoering)afspraken ten grondslag, echter zonder een alles omvattende formele regeling (GR). Dat komt een heldere verdeling in

taken, rollen en verantwoordelijkheden tussen gemeenten en I-dienst ten goede. De komende periode wordt gewerkt aan de verdere voorbereiding voor een gestroomlijnde start van de GR – Bedrijfsvoeringsorganisatie. De startdatum is voorzien op 1 januari 2018. In de aanloop naar deze startdatum zal het besluit voor de oprichting van een CIO-Office worden vertaald naar een nieuwe profiel voor de I-Dienst. Samengevat wordt ingezet op een transformatie naar een A-dienst. Het taakveld I-advies wordt overgeheveld naar de business. De personele – en organisatorische gevolgen worden uitgewerkt en betrokken bij de voorgenomen overheveling van belanghebbende medewerkers.

De i-Dienst speelt een belangrijke rol in het beheersbaar inzetten van ICT ten behoeve van de gemeentelijke informatievoorziening. Met de Visie op informatisering en Project Portfolio Management zijn kaders en een stuurinstrument gecreëerd waarbinnen het applicatielandschap verbeterd kan worden, zoals bijvoorbeeld beoogd wordt met de projecten M2A, zaakgericht werken en de omgevingswet. Maar ook de organisatie van de taakvelden op het snijvlak van Business & Informatisering vraagt om continue ontwikkeling en verbetering.

Het project Modernisering Applicatie Architectuur (M2A) tot en met 2020

De impasse met PinkRoccade omtrent de tariefsverhoging en de ontstane vraagstukken rondom rechtmatigheid duurt voort en vormt nog steeds één van de aanleidingen tot het project Modernisering Applicatie Architectuur (M2A). Dit project heeft tot doel om een groot gedeelte van het applicatielandschap te vernieuwen, geheel in lijn met de visie op informatisering. Conform planning zullen de aanbestedingen van de domeinen datadistributie, burgerzaken en sociale zaken en samenleving in 2017 zijn afgerond. In 2018 zullen de overige domeinen worden aanbesteed. Datadistributie zal in 2017 zijn geïmplementeerd en daaropvolgend in 2018 het domein Kadaster & NHR, BAG, WKPB en het domein Burgerzaken. Geo, integrale bedrijfsvoering en sociale zaken en samenleving worden in 2019 ingevoerd. Als slotstuk zal het domein Belastingen in 2020 worden opgeleverd. In de begroting is ervanuit gegaan dat het eigen personeel dit project kan uitvoeren; er is geen rekening gehouden met de eventuele inzet/kosten van extern personeel.

Financiën

Meerjarenbegroting 2018 t/m 2021 (= bestaand beleid)

In 2018 is een nieuwe meerjarenbegroting opgesteld, deze beslaat de jaren 2018 t/m 2021. Zoals bovenstaand is aangegeven zijn de lasten geraamd op basis van 'bestaand beleid', aangezien nog altijd onzekerheid bestaat over de omvang van de personele kosten van de I-dienst.

Paragraaf Duurzaamheid en Cittaslow

Duurzaamheid

De basis voor het gemeentelijk beleidskader is weergegeven in de Kadernota lokaal klimaat en duurzaamheidsbeleid 2017-2021. Bij de totstandkoming van de Kadernota is de raad nauw betrokken. Zo hebben een aantal themabijeenkomsten plaatsgevonden waarbij met de raad naast bewustwording met name van gedachten is gewisseld over strategie en kaderstelling.

De uitvoering is weergegeven in de Contourennota uitvoering lokaal klimaat en duurzaamheidsbeleid 2017-2021

Daarnaast zal in 2018 inhoud worden gegeven aan de programmering vanuit het Gelders Energieakkoord en in het verlengde daarvan de regionale samenwerking. Belangrijk voor 2018 is in ieder geval ook de borging van klimaat en duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie: De raad heeft de volgende strategische keuzes en ambities vastgesteld voor de periode 2017-2021:

- Stevig inzetten op energiebesparing (minimaal 40% in 2050);
- Zoveel mogelijk lokale hernieuwbare energieopwekking door middel van zon-PV, Warmte Kracht Ondiepe bodem en biomassa (hout);
- Regionale samenwerking voor onder andere de realisatie van windturbines, biomassa en grootschalige energieopwekking;
- Aansluiten bij de strategie en uitvoering van het Gelders Energie Akkoord;
- Intensivering voorlichting, communicatie en bewustwording.

Deze zijn vervolgens uitgewerkt in de navolgende hoofdthema's waaraan de strategische keuzes en bijbehorend ambitieniveaus zijn gekoppeld:

1. Gemeentelijke gebouwen en maatschappelijk vastgoed 2;
2. Woningen;
3. Commerciële dienstverlening (MKB);
4. Industrie en bedrijven;
5. Verkeer en vervoer;
6. Hernieuwbare energie.

Cittaslow

De uitgangspunten van een duurzame samenleving sluiten naadloos aan bij de filosofie van Cittaslow zoals deze door het gemeentebestuur wordt onderschreven en waarvoor de gemeente is gecertificeerd. Cittaslow is het internationale keurmerk voor gemeenten die op het gebied van leefomgeving, landschap, streekproducten, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit tot de top behoren. De oorsprong van Cittaslow ligt in Italië. Inmiddels hebben meer dan 220 gemeenten uit 30 landen het Cittaslow-keurmerk verworven

In Nederland zijn er op dit moment 10 gemeenten met het Cittaslow Keurmerk. Sinds 2016 zijn de Cittaslow gemeenten ermee begonnen om gezamenlijk een jaarprogramma op te stellen. Op die manier wordt de landelijke samenwerking beter geborgd. In dit jaarprogramma staan een aantal thema's benoemd waar de Cittaslow gemeenten gezamenlijk aan gaan werken. Hierin staan ook de thema's opgesomd, waaraan op internationaal niveau wordt samengewerkt. De thema's Slow Toerisme en het uitwisselen van Best Practices zijn hier voorbeelden van. Op lokaal niveau neemt het aantal Cittaslow supporters gestaag toe. Op dit moment zijn er al 19 Cittaslow supporters en dit aantal groeit nog steeds.

Voor 2018 ligt de focus op het verder uitbreiden en versterken van het lokale supporter netwerk, het borgen en uitdragen van Cittaslow in de gemeente en daarbuiten en het versterken en uitbouwen van de samenwerkingsrelatie met de Nederlandse Cittaslow gemeenten. Met het Cittaslow keurmerk onderscheidt de gemeente zich van de andere Veluwe gemeenten. Ook dit aspect moet verder uitgewerkt worden door met name voor recreatie en toerisme de

promotionele focus op Cittaslow te leggen. In het uitvoeringsplan toeristische promotie 2017 – 2021 staat beschreven welke stappen hiervoor gezet moeten worden.

Activiteiten

- Voorlichting en communicatie;
- Stimulering en faciliteren lokale initiatieven op het gebied van energiebesparing, energietransitie en nieuwe samenwerkingsverbanden
- Implementatie ontwikkelingen en trends in klimaat en duurzaamheid in ruimtelijke plannen en visies;
- Duurzaam ketenbeheer herbruikbare grondstoffen: ontwikkeling circulaire economie
- Themagerichte borging en aandacht voor klimaatbeleid in de eigen organisatie.

Beleidskader

- Nationaal beleid ten aanzien van klimaat en duurzaamheid waaronder het Nationaal Energieakkoord
- Het Gelders Energieakkoord en in het verlengde daarvan de afspraken in het kader van regionale samenwerking
- Kadernota lokaal klimaat en duurzaamheidsbeleid 2017-2021 en de bijbehorende Contourennota uitvoering lokaal klimaatbeleid 2017-2021.

Paragraaf Handhaving

Toezicht en handhaving wordt in Heerde uitgevoerd met als doelstelling, om op basis van rechtsgelijkheid, zichtbaar en meetbaar bij te dragen aan een gezonde en veilige (fysieke) leefomgeving.

Taken op het gebied van toezicht en handhaving worden vanuit de gemeente uitgevoerd op de vakgebieden bouwen en wonen, milieu, ruimtelijke ontwikkeling en openbare orde en veiligheid (waaronder APV en toezicht Drank en Horecawet).

De kader stellende uitgangspunten zijn verwoord in een beleidsnota die in 2016 bestuurlijk is vastgesteld voor een periode van drie jaar en jaarlijks wordt uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving). In het jaarverslag wordt de uitvoering van de handhaving verantwoord.

Toezicht en handhaving voeren we uit door planmatig en gericht te controleren. Van elke controle wordt een controleverslag gemaakt in ons geautomatiseerd systeem Squit XO. Daarnaast voeren we controles uit naar aanleiding van meldingen, klachten en verzoeken tot handhaving. Binnen het Uitvoeringsprogramma VTH 2018 zal extra aandacht worden besteed aan onder andere de handhaving van de leeftijdsgrens bij het gebruik en de verstrekking van alcohol, het gebruik van (soft)drugs en het toezicht op het naleven van afspraken die met de ondernemers zijn gemaakt over uitstallingen en terrassen. Toezicht en handhavingstaken op het gebied van milieu en slopen (inclusief asbest) worden voor een groot deel door de Omgevingsdienst Noord-Veluwe uitgevoerd. Op het gebied van brandveiligheid is dat de Veiligheidsregio Noordoost Gelderland.

Voor deze bovenstaande taken is de gemeente wettelijk gezien het bevoegd gezag. Op grond van wetgeving moet de gemeente een beleidscyclus doorlopen om deze taken adequaat te borgen in de organisatie en in de uitvoering. De kwaliteit van de uitvoering van de handhaving is geborgd in de in 2016 door de Raad vastgestelde Verordening kwaliteit VTH met bijbehorende Koersnotitie versterking uitvoeringskwaliteit Wabo-thuistaken.

Beleidskader

Stand van zaken

De nieuwe Omgevingswet die naar verwachting per 1 januari 2021 in werking treedt zal voor wat betreft de uitgangspunten – onder meer vertrouwen en verantwoordelijkheid schenken aan de markt en de samenleving - al verwerkt worden in het Uitvoeringsprogramma VTH 2018. Het in 2016 gestarte project Implementatie Omgevingswet loopt in 2018 door en zal om een extra inspanning vragen.

De samenwerkingsvormen met de ODNV en de VNOG verlopen naar tevredenheid.

Tijd

Het Uitvoeringsprogramma VTH 2018 wordt in het eerste kwartaal 2018 ter vaststelling aan het College en ter kennisneming aan de Raad aangeboden samen met het jaarverslag van toezicht en handhaving over 2017.

Geld

De werkzaamheden worden binnen de bestaande financiële middelen en capaciteit uitgevoerd.

Paragraaf Dienstverlening

De maatschappij verandert en de gemeentelijke dienstverlening moet hierin meebewegen.

Richtinggevende afspraken:

- De mogelijkheden van elektronische dienstverlening moeten verder uitgenut worden;
- Klantgericht uitvoeren van de dagelijkse taken

1. Mogelijkheden elektronische dienstverlening

De gemeentelijke website is in ontwikkeling van een informatiekanaal naar een dienstverleningskanaal. Er wordt gewerkt aan intelligente webformulieren waarbij inwoners en gemeente via internet met elkaar communiceren. Gegevens die al bij de gemeente bekend zijn worden dan automatisch gevuld en relevante, ontbrekende informatie wordt via de techniek uitgevraagd. Een dienst/ product kan op die manier geheel online en op elk gewenst moment worden verstrekt. Goede basisregistraties, software voor gegevensuitwisseling en aansluitende werkprocessen zijn een voorwaarde.

2. Klantgericht uitvoeren van de dagelijkse taken.

Voor de producten van burgerzaken maakt de klant een afspraak. Het werken op afspraak zorgt er voor dat er geen piekmomenten meer zijn waarin wachttijden ontstaan. Als inwoners onverwacht binnen komen bij het gemeentekantoor worden ze uiteraard te woord gestaan.

De wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid worden betrokken is geregeld in de "inspraakverordening gemeente Heerde". Deze is in december 2016 geactualiseerd evenals de klachtenverordening.

Beleidskader

Dit is een niet verplichte paragraaf.

Paragraaf Deregulering

Betreft het afschaffen van gemeentelijke regels die overbodig, tegenstrijdig, niet nuttig en niet handhaafbaar zijn. Wij gaan, waar mogelijk, uit van de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en bedrijven.

Beleidskader

Dit is een niet verplichte paragraaf. De niet verplichte paragrafen zijn bedoeld om een bestuurlijk thema dat in deze raadsperiode van groot belang wordt geacht te belichten en zijn, zoals in dit geval, van toepassing op alle programma's.

Richtinggevende afspraken:

- Terugdringen regels waar mogelijk.
- Optimaliseren van processen.
- Optimaliseren van de samenwerking in de ketens.

Minder regels

Onze samenleving kan niet zonder regels, maar teveel of tegenstrijdige regels werken averechts. Daarom toetst de gemeente periodiek of de eigen regelgeving en het beleid uitvoerbaar en na te leven is. Binnen wetgeving en rijksregels willen we de mogelijkheden zo veel mogelijk benutten en zorgen er voor dat we geen onnodige regels toevoegen. Waar de gemeente zelf regels stelt, bijvoorbeeld binnen de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), wordt het VNG-model als uitgangspunt gehanteerd.

Vrijheid, verantwoordelijkheid en vertrouwen staan centraal bij het verminderen van de regeldruk. Minder regels betekent immers meer vrijheid én meer verantwoordelijkheid voor inwoners maar zeker ook voor ons als bestuur. De basis hiervoor is wederzijds vertrouwen en durven loslaten waar het kan. Dit past in het kernthema van ons collegeprogramma waarin we meer willen vertrouwen op de kracht van onze samenleving.

We toetsen alle regelingen aan de hand van de volgende vragen:

- Wat is de grondslag voor de regeling?
- Wat voegt de regeling toe in relatie tot andere wet- en regelgeving?
- Welk publiek belang dient deze regeling ?
- Is deze regeling (nog altijd) relevant (zowel politiek als maatschappelijk)?
- Is er een reden om het publiek belang te borgen met regelgeving?
- Wat is het risico als we dat niet meer doen?
- Moet het via een verordening worden voorgeschreven of kan het op een andere manier worden gerealiseerd?
- Is de regeling handhaafbaar?

Vereenvoudigen processen en verlagen administratieve lastendruk

Voor de burger zal de dienstverlening geoptimaliseerd worden, waarbij meer en meer het digitale kanaal geopend wordt. Daarnaast is het werken op afspraak ingevoerd. Met de invoering van basisregistraties wordt georganiseerd dat gegevens nog maar eenmaal worden uitgevraagd en daarna in tal van processen hergebruikt. Ook zijn we gestart met de volgende maatregelen:

- Op basis van de nieuwe algemene subsidieverordening die is vastgesteld worden de subsidieregels zo eenvoudig en transparant mogelijk geformuleerd;
- Onderzoek of de belastingregels kunnen worden gebundeld in een sterk verkorte en vereenvoudigde regeling. Het blijkt juridisch niet haalbaar om de regels onder te brengen in één regeling;

- In het project Omgevingswet dat is gestart wordt de deregulering van welstandtoezicht meegenomen;
- Algemene voorzieningen in het sociaal domein, die eenvoudig toegankelijk zijn.

Ook andere administratieve regelingen worden herzien en vereenvoudigd, binnen de eisen die wetgever, provinciaal toezichthouder, samenwerkingspartners, subsidiegevers en accountant daaraan stellen.

Paragraaf Interne beheersing

De gemeente Heerde streeft een zelf controlerende organisatie na, waarbij zij voortdurend aandacht schenkt aan het verbeteren van haar procesinrichting en haar sturende en beheersende taken. Vanzelfsprekend pakt zij de aanbevelingen die zij ontvangt van haar accountant op door gericht deze aanbevelingen uit te zetten en te monitoren op welke wijze de organisatie deze aanbevelingen afweegt, oppakt en implementeert. Twee keer per jaar beoordeelt en rapporteert de Control-functie over de mate waarop de organisatie opvolging heeft gegeven aan de aan haar opgelegde aanbevelingen. In de najaarsnota en de jaarrekening zal deze opvolging uitgebreid behandeld worden.

In deze paragraaf van de begroting worden de niet te kwantificeren risico's behandeld. De volgende niet kwantificeerbare risico's kunnen worden gemeld:

1. Gewaarborgde geldleningen;
2. Geschil softwareleverancier;
3. Niet geraamde wachtgeldverplichtingen;
4. Geen raming voor de pensioenvoorziening (ex)wethouders;
5. De inning van de eigen bijdrage van de WMO voorzieningen;
6. Fiscale risico's

Deze risico's zijn niet te kwantificeren. Mochten deze risico's zich voordoen, dan zal hier over worden gerapporteerd in de voorjaarsnota en najaarsnota.

1. Gewaarborgde geldleningen

Onderstaande garanties zijn verleend:

1. Per 1 januari 2017 heeft de gemeente een garantieverplichting met een achtervangfunctie van € 94,8 miljoen, hoofdzakelijk aan Woonstichting Triada Wonen. De woningbouwcorporaties die aan het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) deelnemen moeten zelf voldoende kredietwaardig zijn om hun verplichtingen na te komen. De eisen die aan corporaties gesteld zijn door het WSW zijn streng. Gemeenten hebben hierbij een achtervangfunctie. Het risico dat de gemeente in dit kader een renteloze lening moet verstrekken is gering. Tot nu toe is dit in Nederland nog niet voorgekomen.

2. De gemeente staat garant voor € 4 miljoen aan gewaarborgde geldleningen, waarvan het merendeel aan de Woningstichting, St. Woonzorg Nederland (HBB) en VSO ZMOK school de Sprengen. Het risico dat we hierop aangesproken worden is gering. Tot nu toe is de gemeente hier nog nooit op aangesproken.

2. Geschil softwareleverancier

In 2015 heeft onze belangrijkste leverancier van ICT-applicaties een forse eenzijdige tariefsverhoging van ruim 40% doorgevoerd. Diverse gesprekken en juridische stappen hebben niet geleid tot een gewenste oplossing.

3. Niet geraamde wachtgeldverplichtingen

In verband met mogelijke collegewisselingen volgend jaar is het nog niet zeker of er wachtgeldverplichtingen ontstaan.

4. Geen raming voor de pensioenvoorziening (ex)wethouders

In de begroting is het niet mogelijk om een deugdelijke raming in te schatten voor de pensioenvoorziening van (ex)wethouders. Mochten hier verplichtingen uit gaan ontstaan, dan worden deze meegenomen in de jaarrekening.

5. De inning van de eigen bijdrage van de WMO voorzieningen

Opgemerkt wordt dat het CAK afhankelijk is van zorgaanbieders voor wat betreft aanlevering van juiste gegevens, het CAK eventueel zelf onjuiste berekeningen maakt van eigen bijdragen en dat het CAK een onjuiste afdracht doet aan de gemeente. Dit risico is kleiner geworden doordat een

deel van de zorgklanten is overgestapt naar de Algemene Voorziening en het aantal zorgklanten ook is gedaald. De werkzaamheden van het CAK worden overigens wel afgedekt met een accountantsverklaring.

6. Fiscale risico's

Alle gemeenten hebben te maken met fiscale wetgeving die voortdurend in beweging is. De naleving voor een juiste toepassing daarvan krijgt steeds meer aandacht van de Belastingdienst. Door de Belastingdienst wordt steeds strenger opgetreden en het opleggen van (forse) boetes bij geconstateerde onjuistheden komt steeds vaker voor. Ondanks alle vereenvoudigingswensen is de fiscale regelgeving op vele terreinen per saldo niet eenvoudiger, maar juist ingewikkelder geworden. Desondanks probeert de gemeente toch de meest fiscaal gunstige weg te bewandelen. Met ingang van het jaar 2016 komt er voor de gemeenten een nieuw belastinggebied bij, namelijk de Vennootschapsbelasting (VPB). Over de precieze toepassing zijn veel onduidelijkheden.

Begrotingsparagraaf

Geprognosticeerde balans

Activa	R2015	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Vaste activa							
Materiële vaste activa	54.308.173	56.535.189	61.579.676	66.271.519	66.765.926	67.083.370	66.645.372
Financiële vaste activa	3.955.227	3.716.458	3.657.010	2.984.917	2.800.918	2.615.290	2.429.529
Totaal vaste activa	58.263.400	60.251.647	65.236.686	69.256.436	69.566.844	69.698.660	69.074.901
Vlottende activa							
Voorraden	6.584.129	6.431.471	6.077.560	6.384.828	4.658.170	2.481.435	1.371.256
Uitzettingen <1 jaar	14.347.270	10.039.844	3.955.081	5.095.084	5.276.675	5.459.807	5.642.965
Liquide middelen	161.456	172.148	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000
Overlopende activa	2.179.764	3.132.022	1.000.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
Totaal vlottende activa	23.272.619	19.775.485	11.182.641	14.129.912	12.584.845	10.591.242	9.664.221
Totaal generaal	81.536.019	80.027.132	76.419.327	83.386.348	82.151.689		78.739.122

Passiva	R2015	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Vaste passiva							
eigen vermogen	16.492.508	16.590.208	18.042.140	21.106.195	22.957.778	24.930.168	26.895.795
Voorzieningen	5.108.086	5.986.950	5.030.157	6.504.033	6.890.120	7.225.226	7.509.030
vaste schulden > 1 jaar	44.655.000	40.235.000	39.420.081	39.926.120	36.453.791	32.284.508	28.484.297
Totaal vaste passiva	66.255.595	62.812.158	62.492.378	67.536.348	66.301.689	64.439.902	62.889.122
Vlottende passiva							
Vlottende schulden < 1 jaar	13.060.321	13.646.276	13.060.321	13.350.000	13.350.000	13.350.000	13.350.000
Overlopende passiva	2.220.103	3.568.698	1.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
Totaal vlottende passiva	15.280.424	17.214.974	11.032.966	15.850.000	15.850.000	15.850.000	15.850.000
Totaal generaal	81.536.019	80.027.132	73.525.344	83.386.348	82.151.689	80.289.902	78.739.122

EMU Saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredg

Vragenlijst

Berekening EMU-saldo
 Gemeente Heerde (0246)

Algemene gegevens:	
Overheidslaag:	Gemeente
Berichtgeversnaam:	Heerde
Berichtgeversnummer:	0246
Jaar:	2018
Naam contactpersoon:	E.J. Sluiter
Telefoon:	0576-699494
E-mail:	e.j.sluiter@heerde.nl
Bestandsnaam:	EMU18060246.XLS

Omschrijving	2017	2018	2019
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2017, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2018	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2018
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	660	1.756	1.884
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	1.962	2.010	1.949
3 Dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van de exploitatie	517	384	334
4 Bruto investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	5.060	2.901	2.174
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, geen betrekking hebbende op bouwgrondexploitatie en niet verantwoord op de exploitatie	1.487		
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7 Aankoop van grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d., slechts transacties met derden niet op de exploitatie	432	1.332	1.158
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover niet al op de exploitatie verantwoord	1.429	3.160	3.409
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen			
10 Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht			
11 Verkoop van effecten:	☐ ja ☒ nee ☐ ja ☒ nee ☐ ja ☒ nee		
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)			
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo	564	3.076	4.244

Ruimte voor toelichting

Taakveldenoverzicht (bedragen gesaldeerd)

Algemene dekkingsmiddelen			Begroting 2018
	0.5	Treasury	-97.042
	0.61	OZB Woningen	-2.919.424
	0.62	OZB niet woningen	-986.099
	0.64	Belastingen overig	-889.756
	0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-25.654.753
	3.4	economische promotie	-190.000
			-30.737.074

Bestuur & Veiligheid			Begroting 2018
	0.1	Bestuur	590.828
	0.2	Burgerzaken	376.633
	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	983.930
	1.2	Openbare orde en Veiligheid	263.802
	5.4	Musea	63.971
	7.4	Milieubeheer	69.381
	8.1	Burgerzaken	44.690
			2.393.235

Financien, economie en grote projecten			Begroting 2018
	0.1	bestuur	1.157.458
	0.8	Overige baten en lasten	6.716
	3.1	Economische ontwikkeling	103.064
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	13.992
	3.3	Bedrijfsloket en - regelingen	-4.871
	3.4	Economische promotie	311.636
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.259
	8.1	Ruimtelijke ordening	19.505
	8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-55.164
			1.554.595

Onvoorzien			Begroting 2018
	0.8	Onvoorzien	25.000

Overzicht Overhead			Begroting 2018
	0.4	Overhead	6.242.735

Ruimte			Begroting 2018
	0.1	Bestuur	-139.906
	0.2	Burgerzaken	-
	0.3	Wonen en bouwen	36.614
	0.8	Overige baten lasten	-
	1.2	Openbare orde en veiligheid	15.250
	2.1	Verkeer en vervoer	2.215.391
	2.2	Parkeren	7.972
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-
	4.2	Onderwijshuisvesting	530.340
	5.2	Sportaccommodaties	524.867
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.199.824
	7.2	Riolering	-336.718
	7.3	Afval	-315.340
	7.4	Milieubeheer	213.240
	7.5	begraafplaatsen	-136.416
	8.1	Ruimtelijke ordening	296.949
	8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-18.198
	8.3	Wonen en bouwen	442.729
			4.536.598

Samenleving			Begroting 2018
	0.10	Bestuur	802.027
	0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-31.238
	0.8	Overige baten en lasten	-
	4.1	Openbaar basisonderwijs	90.646
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	424.721
	5.1	Sportbeleid en activering	288.540
	5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	260.287
	5.5	Cultureel erfgoed	72.264
	5.6	Media	276.080
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.100
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.846.301
	6.2	Wijkteams	1.043.708
	6.3	Inkomensregeling	1.364.987
	6.4	Begeleide participatie	2.675.366
	6.6	Maatwerkvoorzieningen (wmo)	497.518
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	5.668.256
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	142.710
	7.1	Volksgezondheid	557.639
			15.984.912

Bijlagen

Bijlage 1. Kostendekkendheid Sociaal Domein 2018

		realisatie 2015	realisatie 2016	primitieve raming 2017	primitieve raming 2018
Informatie & toegang sociaal domein	Kosten ambtelijke organisatie	€ 328.061	€ 348.222	€ 282.028	€ 247.764
	Onafhankelijke cliëntondersteuning	€ 37.577	€ 50.000	€ 50.600	€ 16.410
	Diversen	€ 49.385	€ 65.943	€ 32.970	€ 34.790
	Totaal uitgaven	€ 415.023	€ 464.165	€ 365.598	€ 298.964
	Saldo Informatie & toegang sociaal domein (=tekort)	€ 415.023	€ 464.165	€ 365.598	€ 298.964
Jeugd	Zorg in natura	€ 1.556.115	€ 3.135.255	€ 1.888.647	€ 3.079.278
	Ambulante medewerkers & gezinscoaches	€ 153.346	€ 411.709	€ 445.300	€ 455.990
	PGB's	€ 318.732	€ 200.148	€ 250.000	€ 250.000
	Kosten ambtelijke organisatie	€ 246.345	€ 266.669	€ 282.394	€ 253.083
	Bovenregionale beschikbaarheidsvoorzieningen (G7)	€ 136.548	€ 93.329	€ 136.548	€ -
	Landelijk transitie arrangement (LTA)	€ 145.073	€ -	€ 114.990	€ -
	Centrum Jeugd & Gezin	€ 108.000	€ 108.000	€ 108.000	€ 108.000
	Regionale uitvoeringskosten	€ 55.512	€ 53.865	€ 58.510	€ 58.510
	Transformatiebudget	€ -	€ -	€ 50.000	€ 50.000
	Jeugdbescherming Gelderland	€ 242.708	€ 52.826	€ 40.000	€ 69.330
	Toevoeging reserve				€ 810.000
	Diversen	€ 1.540	€ 13.261	€ 23.300	€ 27.930
	Totaal uitgaven	€ 2.963.918	€ 4.335.063	€ 3.397.689	€ 5.162.121
	Uitkering deelfonds	€ -3.089.666	€ -3.664.378	€ -3.219.018	€ -5.299.307
	Saldo Jeugd	€ -125.748	€ 670.685	€ 178.671	€ -137.186
Wmo nieuw	Zorg in natura	€ 786.833	€ 879.354	€ 826.317	€ 930.600
	Regieondersteuning	€ 153.324	€ 609.979	€ 455.400	€ 696.994
	PGB's	€ 316.578	€ 62.736	€ 405.400	€ 90.000
	Kosten ambtelijke organisatie	€ 910.044	€ 439.804	€ 208.368	€ 326.789
	Beschermde wonen	€ 61.654	€ -	€ -	€ -
	Persoonlijke verzorging	€ -	€ -	€ 65.771	€ -
	Transformatiebudget	€ -	€ -	€ 50.000	€ 100.000
	Regionale uitvoeringskosten	€ -	€ 30.692	€ 41.647	€ 109.700
	Diversen	€ 47.666	€ 48.655	€ -	€ 11.149
	Totaal uitgaven	€ 2.276.098	€ 2.071.220	€ 2.052.903	€ 2.265.232
	Uitkering deelfonds	€ -2.718.810	€ -2.742.374	€ -2.563.846	€ -2.546.239
	Saldo Wmo nieuw	€ -442.712	€ -671.154	€ -510.943	€ -281.007
Participatie	WSW-gelden	€ 2.654.004	€ 2.527.970	€ 2.282.750	€ 2.208.043
	Re-integratie	€ 30.905	€ 70.093	€ 167.533	€ 162.974
	Kosten ambtelijke organisatie	€ 153.536	€ 386.796	€ 238.689	€ 370.911
	Totaal uitgaven	€ 2.838.445	€ 2.984.859	€ 2.688.972	€ 2.741.928
	Uitkering deelfonds	€ -2.844.264	€ -2.686.164	€ -2.450.283	€ -2.371.017
	Saldo Participatie	€ -5.819	€ 298.695	€ 238.689	€ 370.911
	Saldo Decentralisaties (- voordeel; + nadeel)	€ -159.255	€ 762.390	€ 272.015	€ 251.682
Inkomen	Bijstandsverlening	€ 2.160.477	€ 2.381.585	€ 2.250.000	€ 2.411.874
	Bijzondere bijstand	€ 304.120	€ 434.745	€ 244.380	€ 399.930
	Minimabeleid / stadsbank	€ 104.020	€ 234.450	€ 182.100	€ 185.601
	Uitkeringsadministratie Oldebroek	€ 171.041	€ 198.797	€ 130.130	€ 202.210
	Kosten ambtelijke organisatie	€ 499.059	€ 486.260	€ 359.388	€ 298.320
	Totaal uitgaven	€ 3.238.717	€ 3.735.838	€ 3.165.998	€ 3.497.935
	Uitkering deelfonds	€ -2.468.107	€ -2.410.911	€ -2.262.802	€ -2.262.802
	Voor dit onderdeel wordt geen saldo weergegeven omdat er gedeeltelijk wordt gecompenseerd via de Algemene Uitkering.				
Wmo bestaand	Schoon en leefbaar huis	€ 1.048.970	€ 1.057.373	€ 989.012	€ 985.586
	Vervoersvoorzieningen	€ 365.325	€ 322.831	€ 296.726	€ 351.475
	Woonvoorzieningen	€ 122.689	€ 80.151	€ 154.400	€ 126.870
	Kosten ambtelijke organisatie	€ -	€ 13.180	€ 7.221	€ 8.105
	Totaal uitgaven	€ 1.536.983	€ 1.473.536	€ 1.447.359	€ 1.472.036
	Eigen bijdragen Wmo	€ -180.674	€ -73.809	€ -200.000	€ -85.000
	Uitkering deelfonds	€ -1.669.691	€ -1.482.858	€ -1.512.939	€ -1.494.481
	Totaal uitgaven	€ -1.850.365	€ -1.556.667	€ -1.712.939	€ -1.579.481
	Saldo Wmo bestaand	€ -313.382	€ -83.131	€ -265.580	€ -107.445

Bijlage 2. Subsidieplafonds sociaal domein 2018

Beleidsveld + onderverdeling subsidies	Subsidieplafonds 2018
<u>3.1 Verkeer en Vervoer</u>	
3.1.1 Buurtbusvereniging VeVoMa	€ 780,00
3.1.2. Verkeersveiligheid (Veilig Verkeer Nederland)	€ 4.880,00
<u>3.2 Adviesraad Sociaal Domein</u>	
3.2.1 Adviesraad Sociaal Domein	€ 15.000,00
<u>3.3 Minimabeleid</u>	
3.3.1 Armoedebestrijding (oa St. Leergeld)	€ 55.212,00
<u>3.4 Jeugd</u>	
3.4.1 Buitenschoolse Voorzieningen	€ 5.600,00
Scouting Buys Ballot	€ 2.000,00
Speeltuinen (Kindervreugd, Pinkeltje, Jeugdhonk, Schotkamp) (4x)	€ 3.600,00
3.4.2 Preventie	€ 14.000,00
Bureau Halt	€ 8.000,00
Tactus Verslavingszorg	€ 6.000,00
3.4.3 Extra Contact Moment Adolescenten	€ 16.500,00
GGD	€ 16.500,00

<u>3.5 Kunst, Cultuur en Media</u>	
3.5.1 Bibliotheekwerk	€ 283.855,00
Bibliotheekwerk	€ 270.255,00
Informele taalondersteuning	€ 13.600,00
3.5.2 Cultuuronderwijs	€ 195.950,00
Cultuurplein	€ 195.950,00
3.5.3 Media	€ 5.100,00
Radio 794	€ 5.100,00
3.5.4 Podiumkunsten	€ 6.050,00
Cultureel Centrum tot medio 2017, daarna open voor geïnteresseerden	€ 6.050,00
3.5.5 Evenementen en festivals	€ 6.500,00
Subsidies op advies PKC	€ 5.000,00
St. Jazzfestival	€ 1.500,00
3.5.6 Actieve Kunstbeoefening	€ 18.900,00
Zangverenigingen (€450 euro per vereniging)	€ 3.150,00
Muziekverenigingen (€5250 euro per vereniging)	€ 15.750,00
3.5.7 Passieve Kunstbeoefening	€ 8.410,00
Heerder Historische Vereniging	€ 8.410,00
3.5.8 Oranjeverenigingen	€ 6.000,00
Oranjeverenigingen (Heerde, Prinses Beatrix, Maxima, Oranjecomité VeVoMa)	€ 6.000,00
<u>3.6 Monumentenzorg</u>	
3.6.1 instandhouding gemeentelijke monumenten	€ 20.770,00
3.6.2 instandhouding monumentale molens	€ 2.560,00
3.6.3 exploitatie Mölle van Bats	€ 3.240,00
3.6.4 Instandhouding kerktoeren	€ 4.320,00
<u>3.7 Sport</u>	
3.7.1 Berghuizerbad	€ 168.650,00
3.7.2 Sportstimulering Jeugd	€ 42.500,00

3.8 WMO Algemene Voorzieningen

3.8.1 Vrijwillige dienstverlening tbv vrijwilligers, mantelzorgers en mensen met een beperking

	€ 32.200,00
Vrijwillige Hulpdienst	€ 21.000,00
Overige (op basis van inschrijving - tendersysteem)	€ 11.200,00

Plattelandsvrouwen (3x)
St. Handi-Heerde
St. Gehandicaptenbelangen Heerde
Platform Gehandicaptenbeleid
Platform Vrijwilligersorganisaties
Ouderenwerk -adviesfunctie SBOH-
Alzheimercafé
Stichting Present

3.8.2 Professionele dienstverlening maatschappelijk werk, welzijnswerk en jeugdgezondheidszorg

	€ 1.226.826,00
Verian (welzijn, algemeen maatschappelijk werk, vrijwilligers, mantelzorg)	€ 707.128,00
Ambulante hulpverlening (jeugd)	€ 519.698,00

3.8.3 Veilig Thuis NOG

€ 69.330,00

3.8.4 Slachtofferhulp

€ 4.822,00

3.8.5 Dorpshuis

€ 70.930,00

3.8.6 Volksgezondheid / EHBO

	€ 1.900,00
EHBO verenigingen (Heerde, Wapenveld)	€ 900,00
Promotie, werving vrijwilligers Hartveilig Wonen	€ 1.000,00

3.9 Recreatie en Toerisme

3.9.1 Schaapskudde Epe-Heerde

€ 21.480,00

3.9.2 Marketing en promotie

	€ 49.496,00
Stichting Wij Zijn Heerde	€ 30.936,00
Visit Veluwe	€ 18.560,00

Bijlage 3. Afkortingenlijst

a.s.	= aanstaande
AED	= Automatische externe defibrillator
AmvB	= Algemene maatregel van Bestuur
AMW	= Algemeen Maatschappelijk Werk
AOV-er	= Ambtenaar Openbare Veiligheid
APV	= Algemeen Plaatselijke Verordening
Arbo	= Arbeidsomstandigheden
AU	= Algemene Uitkering
AWBZ	= Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BAG	= Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BB	= Bijzonder Bijstand
BBO	= Bijzonder Basis Onderwijs
BBV	= Besluit Begroting en Verantwoording
Bbz	= Besluit bijstandverlening zelfstandigen
BD	= Afdeling Bedrijfsondersteuning en -advisering
Begr.wijz.	= begrotingswijziging
BGT	= Basiskaart Grootchalige Topografie
BJZ	= Bureau Jeugdzorg
BNG	= Bank Nederlandse Gemeenten
Bofv	= Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen
BRO	= Besluit Ruimtelijke Ordening
BRP	= Basis Registratie Personen
BS	= Afdeling Bestuursondersteuning en -advisering
BSHW	= Brede School Heerde West
BTW	= Bruto Toegevoegde Waarde
BV	= Besloten Vennootschap
BWS	= Besluit woning gebonden subsidies
c.q.	= casu quo
ca.	= circa
CAK	= Centraal Administratie Kantoor
CAO	= Collectieve Arbeidsovereenkomst
CJG	= Centra Jeugd en Gezin
CMS	= Contentmanagementsysteem
CVN	= Centraal Veluws Natuurgebied
d.d.	= de dato
DD JGZ	= Digitaal Dossier Jeugdgezondheidszorg
DIB	= Afdeling Dienstverlening en Informatiebeheer
DigiD	Digitale identiteit
DLG	= Dienst Landelijk Gebied
DVA	= dienstverleningsafspraken
e.d.	= en dergelijke
e.v.	= en verdere

EG	=	Europese Gemeenschap
E-gem	=	Elektronische gemeenten
EKD	=	Elektronisch Kinddossier
EMU	=	Economische en Monetaire Unie
EPC	=	Energie Prestatie Coëfficiënt
etc.	=	et cetera
EVA	=	Epe, Voorst en Apeldoorn
Fido	=	Financiering decentrale overheden
fte	=	fulltime-equivalent
FWI	=	Fonds Werk en Inkomen
GAP	=	Gemeentelijk Afkoppel Plan
GBA	=	Gemeentelijke Basis Administratie
GBKN	=	Grootschalige Basiskaart Nederland
GFT	=	Groente, Fruit en Tuin
GGD	=	Gemeenschappelijke Gezondheids Dienst
GGNet	=	Geestelijke Gezondheidszorg Net (instelling voor geestelijke gezondheidszorg)
GGZ	=	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR	=	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GPR	=	Gemeentelijke Praktijk Richtlijn
GRP	=	Gemeentelijk rioleringsplan
GVVP	=	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan
H2O	=	Hattem, Heerde en Oldebroek
ha.	=	hectare
havo	=	hoger algemeen voortgezet onderwijs
HHV	=	Heerder Historische Vereniging
HOF	=	Houdbare Overheidsfinanciën
HUP	=	Handhavings Uitvoerings Programma
HV	=	Huishoudelijke Verzorging
HWA	=	Hemelwaterafvoer
HWG	=	Hoogwatergeul
IAU	=	Incidenteel aanvullende uitkering
i.h.k.v.	=	in het kader van
I&M	=	Infrastructuur en Milieu
i.o.	=	in oprichting
i.r.t.	=	in relatie tot
ICT	=	informatie- en communicatietechnologie
ID-kaart	=	Identiteitskaart
IOAW	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
ISV	=	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
JCO	=	Justitieel casusoverleg

KCC	= Klant Contact Centrum
KWP3	= Kwalitatief Woonprogramma 2010-2019
LEA	= Lokale Educatieve Agenda
LOP	= landschapsontwikkelingsplan
m.b.t.	= met betrekking tot
m2	= vierkante meter
M2A	project modernisering applicatielandschap
mbo	= middelbaar beroeps onderwijs
MD Veluwe	= Maatschappelijke Dienstverlening Veluwe
MDT	= Multi Disciplinair Team
Mer	= Milieueffectrapportage
MFA	= multifunctionele accommodatie
MPG	= Meerjaren Prognose Grondexploitatie
MT	= Managementteam
NAW	= Naam, adres en woonplaats
NEN	= Nederlandse norm
NHR	= Nieuwe Handels Register
NIEGG	= Niet in exploitatie genomen gronden
n.l.	= namelijk
NOG	= Noord- en Oost Gelderland
NSVV	= Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde
NT	= Nederlandse Taal
NUP	= Nationaal Uitvoerings Programma
NV	= Naamloze Vennootschap
o.a.	= onder andere
OAB	= Onderwijs Achterstanden Beleid
OBO	= Openbaar Basis Onderwijs
ODNV	= Omgevingsdienst Noord- Veluwe
OEM	= Overige eigen middelen
OKE	= Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
OM	= Openbaar Ministerie
OW	= Openbare Werken
OZB	= Onroerende Zaak Belasting
PDCA	= Plan, Do, Check en Act
PDR	= Programma Directie Rijkswaterstaat
pgb	= Persoonsgebonden budget
PGO	Patiënten-, gehandicaptenorganisatie en ouderenbonden
PGO	= Periodiek Gezondheids Onderzoek
PIOFACH	= Personeel, Inkoop, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie,
PKB	= Huisvesting
pva	= planologische kernbeslissing

	= plan van aanpak
P&C cyclus	= Planning- en control cyclus
RDW	= Rijksdienst Wegverkeer
RGV	= Recreatiegemeenschap Veluwe
RIP	= Rijksinpassingsplan
RMC/VSV	= Regionaal meld- en coördinatiepunt vroegtijdig schoolverlaten
RNV	= Regio Noord-Veluwe
RO	= Ruimtelijke ontwikkeling
ROB	= Afdeling Realisatie, Onderhoud en Beheer
ROD	= Regionale Omgevingsdiensten
ROVA	= Regionale Organisatie Verwijdering Afvalstoffen
ROW	= Afdeling Ruimte, Ondernemen en Wonen
RPD	= Regionaal Programma Bedrijventerreinen
RROL	= Regionale Regeling Operationele Leiding
RUD	= Regionale Uitvoeringsdiensten
SLOK	= Stimulering van Lokale Klimaatinitiatieven
SMV	Afdeling Sociaal Maatschappelijke Verbinding
soza	sociale zaken
t.b.v.	= ten behoeve van
TOP	= toeristisch overstap punt
UWV	= Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VAVO	= Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
VBT	= Veluws Bureau voor Toerisme
vm.	= Voormalig
VNG	= Vereniging van Nederlandse gemeenten
VNOG	= Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland
VOF	= Vennootschap onder firma
VRM	= Veiligheid, Ruimte en Milieu
VROM	= Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VSV	= Vroegtijdig schoolverlaten
VTH	= Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVE	= Voor- en Vroegschoolse Educatie
vwo	= voortgezet wetenschappelijke onderwijs
VWS	= Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wabo	= Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WGS	= Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
WIJ	= Wet Investeren in Jongeren
WION	= Wet Informatie Ondergrondse Netwerken
WIW	= Wet inschakeling werkzoekenden
WMO	= Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	= Wet Onroerende Zaken
WRO	= Wet Ruimtelijke Ordening

WSNP	=	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen
Wsw	=	Wet sociale werkvoorziening
WWB	=	Wet Werk en Bijstand
ZAT	=	Zorg Advies Team
ZAS	=	Ziekteverzuim als signaal